

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

**İSLAMİ SİGORTACILIK SİSTEMİNİN TÜRKİYE’DE UYGULANMASI
HAKKINDA AMPİRİK BİR ANALİZ**

İBRAHİM ÜNAL

**YÜKSEK LİSANS
Prof. Dr. Selim KAYHAN**

KONYA-2019





T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	İBRAHİM ÜNAL
	Numarası	148109011017
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İKTİSAT
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Selim KAYHAN
	Tezin Adı	İSLAMİ SİGORTACILIK SİSTEMİNİN TÜRKİYE'DE UYGULANMASI HAKKINDA AMPİRİK BİR ANALİZ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan *İslami Sigortacılık...* başlıklı bu çalışma 24/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Selim KAYHAN	
2	Doc. Dr.	Ahmet ŞAHBAZ	
3	Doc. Dr.	Rustem YANAR	



T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü





Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	İBRAHİM ÜNAL		
	Numarası	148109011017		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İKTİSAT		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	<input checked="" type="checkbox"/>	
		Doktora	<input type="checkbox"/>	
Tezin Adı	İSLAMİ SİGORTACILIK SİSTEMİNİN TÜRKİYE'DE UYGULANMASI HAKKINDA AMPİRİK BİR ANALİZ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası

İbrahim ÜNAL

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--



Öğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim ÜNAL		
	Numarası	148109011017		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İKTİSAT		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Selim KAYHAN		
Tezin Adı	İslami Sigortacılık Sisteminin Türkiye’de Uygulanması Hakkında Ampirik Bir Analiz			

ÖZET

Ekonomik dalgalanmaların meydana getirdiği ekonomik kriz ile birlikte insanlar tasarrufa gitmeye ve zorunlu ihtiyaçları dışındaki harcamalardan kaçındıkları son yıllarda açık bir şekilde gözlenmektedir. Yaşanan ekonomik daralmayla birlikte tasarruf tedbirleri uygulanırken insanlar harcama kalemlerinden fedakarlık yapmakta ve bazı harcama tedbirleri almaktadırlar. Sigorta poliçeleri de bireylerin önemli harcama kalemlerinden birini oluşturmaktadır. Fakat kriz döneminde dahi olsa risk olasılığı artışından dolayı bireyler sigorta poliçelerini harcamalarında önemli bir tasarruf yapmadıkları görülmektedir. Bu çalışmamızda sigortacılığın son yıllarda hızla büyüyen bir dalı olan İslami Sigortacılığı ve ülkemizde bilinirliği üzerinde ampirik bir çalışma yapmaya çalışılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde sigorta kavramı en geniş ifade ile ele alınıp tarihsel gelişiminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde İslami Sigortacılık(Tekafül) kavramı ve uygulamaları açıklanmıştır. Çalışmamızın son bölümünde ise İslami Sigortacılığın ülkemizde ne kadar bilindiği ve uygulandığını

belirlemek için toplumun değişik yaş ve meslek gruplarına online anket çalışması gerçekleştirilerek analiz çalışması tamamlanmıştır.

Anahtar kelimeler:

Author's		T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ		
		Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü İbrahim ÜNAL		
	Student Number	148109011017		
	Department	İKTİSAT		
	Study Programme	Master's Degree	X	
		Doctoral Degree		
Supervisor	Selim KAYHAN			
Title of the Thesis/Dissertatio	An Empirical Analysis of Application of Islamic Insurance System in Turkey			

ABSTRACT

With the economic crisis caused by economic fluctuations, it is clearly observed that people increase savings and avoid consumption other than their compulsory needs. With the economic contraction, savings policies are implemented while people make sacrifices of consumption items and take some consumption precaution. Insurance policies also constitute one of the important expenditure items of individuals. However, it is seen that individuals do not make significant savings in insurance policies due to the possibility of risk even in the crisis period. In this study, it has been tried to make empirical study on Islamic Insurance and its awareness in our country which is a rapidly growing branch of insurance in recent years. The findings of the study will be useful for policy implications for improvement of Islamic insurance s

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ KABUL FORMU	xvi
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	xviii
ABSTRACT.....	xix
İÇİNDEKİLER	xiv
TABLolar LİSTESİ	xxii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxiii
KISALTMALAR CETVELİ	xxiv
KISALTMALAR CETVELİ	xxiv
ÖNSÖZ	xxv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA KAVRAMI VE SİGORTANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Sigortanın Tanımı	3
1.2. Sigortanın İşleyişi	5
1.3. Sigorta Hukukunun Tanımı ve Bağlı Olduğu Hükümler	6
1.4. Dünyada Sigortanın Tarihi	6
Tablo 1.1. Bölgeler İtibarıyla Toplam Prim Üretimi	9
Tablo 1.2. Sigorta Prim Üretiminde Önde Olan Ülkeler (Milyon \$)	9
1.5. Türkiye'de Sigortanın Tarihi	10
1.6. Sigorta Türleri	14

İKİNCİ BÖLÜM

TEKAFÜL SİGORTA KAVRAMI (İSLAMİ SİGORTA)

2.1. Tekafül Sigortası (İslami Sigorta)	16
2.1.1. Tekafül Sigortasının Tanımı	17
2.1.2. Tekafül Sigortasının Özellikleri ve Genel Sigortadan Farkı	18
2.2. Tekafül Sigortacılığının Kavramları	21
2.2.1. Takafül Kavramı	21
2.2.2. Mudarabe Kavramı	21
2.2.3. Wakalah Kavramı	23
2.2.4. Wakf Kavramı.....	24

2.2.5. Mudarip Kavramı	25
2.2.6. Rabbu'l Mal Kavramı	25
2.3. Takafül Sigortacılığının Temel Kavramları	25
2.3.1. Riba Kavramı	25
2.3.2. Garar ve Cehalet Kavramları	26
2.3.3. Maisir Kavramı	28
2.3.4. Genel Prensipler	28
2.4. Takafül Sigortacılığının Branşları	29
2.4.1. Hayat Takafül Sigortalı	30
2.4.2. Genel Takafül Sigortalı	32
2.5. Takafül Sigortacılığının Tarihsel Gelişimi	32
2.5.1. Âkile Sistemi	34
2.5.2. Vakıf Sistemi	34
2.6. Dünyada Tekafül Sigortası	35
2.6.1. Dünyada Tekafül Sigortasına İlişkin Düzenlemeler	36
2.6.2. Tekafül Pazarının Ülkelere Göre Dağılımı	37
2.6.3. Dünya Tekafül Piyasasına İlişkin Beklentiler	38
2.6.4. Tekafül Piyasasında Riskler ve Sorunlar	39
2.6.5. Dünyada Tekafül Pazarının Büyüklüğü	40
2.7. Türkiye'de Tekafül	40
2.7.1. Türkiye'de Tekafül Sigortacılığına Yönelik Mevzuat	40
2.7.2. Türkiye'de Tekafül Sigortacılığının Başlangıcı	41
2.7.3. Türkiye'deki Tekafül Sigortacılığının Mevcut Durumu	42
2.7.4. Türkiye'de Katılım Bankalarının Sigortacılık Uygulamaları	42
2.7.4.1. Albaraka Türk Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları	43
2.7.4.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları	43
2.7.4.3. Türkiye Finans Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları	44
2.7.5. Türkiye'nin Tekafül Sigortacılığı Potansiyeli ve Sorunlar	45
2.8. Tekafül Sigortacılığında Ürün Geliştirme	46
2.8.1. Çeşitli Ülkelerdeki Tekafül Sigortası Ürünleri	46
2.8.2. Türkiye'deki Tekafül Sigortası Ürünleri	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
AMPİRİK ANALİZ	
3.1. Araştırmanın Amacı	53
3.2. Analiz Yöntemi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3.3. Anket Bulguları	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
SONUÇ	72

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. Bölgeler İtibarıyla Toplam Prim Üretimi	9
Tablo 1.2. Sigorta Prim Üretiminde Önde Olan Ülkeler (Milyon \$)	9
Tablo 2.1. Tekafül Sigortası İle Geleneksel Sigortanın Farkları.....	19
Tablo 2.2. Tekafül Sigortasının Ülke ve Bölgelere Göre Dağılımı (Milyar \$)	37
Tablo 2.3. Tekafül Sigortasının Büyüme Hızı ve Pazar Dağılımı (Milyar \$)	38
Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.2. Katılımcıların Tekafül Sistemine İlişkin Bilgisi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo3.3. Katılımcıların Geleneksel Sigorta Sistemi ve Tekafül Sigorta Sistemi Arasındaki Farka İlişkin Bilgisi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo3.4. Cinsiyete göre Tekafül Sigorta Sistemi Bilgisinin Karşılaştırılması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.5. Katılımcıların İslami Bankacılığı Tercih Etme Nedenleri	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.6. Katılımcıların Faizsiz Bankacılığın Yaygınlaşmasına İlişkin Düşünceleri	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.7. Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlerin Önem Değerlendirmesi - 1	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.8. Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlerin Önem Değerlendirmesi- 2	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.9. Faktör Analizi- Özdeğerler Tablosu	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.10. Faktör Analizi- Ölçeğin Faktör Yapısı	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.11. Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Genel Değerlendirme	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.12. Korelasyon Analizi- Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörler	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.13. Cinsiyete Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.14. Yaş Gruplarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.15. Eğitim Durumlarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.16. Gelir Durumlarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.17. Tekafül Sigortacılığında İlişkin Bilgiye Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 3.18. Katılım Bankacılığının Yaygınlaşmasına İlişkin Düşünceye Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Mudarabe Modeli	22
Şekil 1.2. Wakala Modeli	24
Şekil 1.3. Aile Takaful Sigortası iş Akışı	31



KISALTMALAR CETVELİ

T.D.K:Türk Dil Kurumu

T.T.K:Türk Ticaret Kanunu

T.S.B:Türkiye Sigorta Birliği

T.A.Ş:Türk Anonim Şirketi

T.K.B.B:Türkiye Katılım Bankaları Birliği

T.S.R.B:Türk Sigorta Reasürans Birliği

IFSB:The Islamic Financial Services Board-İslami Finansal Hizmetler Kurulu

PWC:Pricewaterhouse Coopers

EY:Ernst Young

ASEAN:Association of Southeast Asian Nations-Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği

ADİB:Abu Dhabi Islamic Bank

ANOVA:Tek Yönlü Varyans Analizi

ÖNSÖZ

Dünyada ve ülkemizde ekonomik krizler ve dalgalanmaların yaşandığı bu günlerde hepimiz şüphesiz tasarrufa yönelmekteyiz. Tasarruf döneminde ise karşımıza çıkan unsurlardan biri sigorta kavramıdır. Sigorta hayatımızda karşılaşılabileceğimiz risklere karşı canımızı ve malımızı güvence altına almamızı sağlar. Hayatın bizlere neler getireceğini hangi risklerle karşı karşıya kalacağımızı bilmemekteyiz. Fakat sigorta karşılaştığımız bu risklere karşı bizleri korur ya da yaşayacağımız maddi kayıpları en aza indirir.

Ülkemizde genel olarak sigortacılık denilince iki tane kavram karşımıza çıkmaktadır. Bunlar poliçelerin faiz unsuru içeren fonlarda toplanan geleneksel sigortacılık ve poliçelerin faiz unsuru içermeyen katılım hesaplarında tutulduğu islami sigortacılıktır. Bu çalışmada islami sigortacılık kavramını ve geleneksel sigortacılıktan farklarını açıklayarak Türkiye ‘ de uygulanabilirliğini analiz etmeye çalıştık. Nüfusunun çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu toplumumuzda son yıllarda faizsiz finansman araçlarına olan ilgi git gide artmaktadır. İslami sigortacılıkla ilgili 2017 Aralık ayında yürürlüğe giren katılım sigortacılığı yönetmeliği islami sigortacılığın resmiyet kazanmasına bu konuda duyulan devlet güvencesi endişesini de ortadan kaldırmıştır.

Bu tez çalışmasında son yıllarda önemi her geçen gün biraz daha artan islami sigortacılık sistemi genel olarak ele alınmış ve islami sigortacılık uygulamaları açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise tekafül sigorta sisteminin bilinirliği üzerinde bir saha araştırması yapılmış ve anket çalışmasıyla tekafül kavramı hakkında bireylerin bilgi düzeyi ölçülmüştür. Ayrıca toplumun değişik yaş ve meslek gruplarına yapılan anket çalışmasıyla faizsiz finansman aracı olan tekafülün uygulanabilirliği hakkında tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Tez çalışmam sırasında manevi desteklerini her zaman benden esirgemeyen aileme; kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan danışman hocam sayın Prof. Dr. Selim KAYHAN ‘ a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İbrahim ÜNAL

GİRİŞ

İnsanlar için hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri zararları telafi etme ve olası riskleri ortadan kaldırma çabası eskiden beri var olan bir arayıştır. Bu arayış, zaman içerisinde benzer risk ve zararlarla karşı karşıya olan kişilerin bir dayanışma içerisine girerek zararlarını en aza indirme ve telafi etme çabasına girmesine yol açmıştır. Değişen ve gelişen toplumsal hayat, risk ve tehlikeleri artırmış bu da buna yönelik çözüm arayışlarını gündeme getirmiştir. Tarihsel süreçte sigorta bu ihtiyacın ürünüdür. Temelinde ise aynı risk ve zarar karşısında olan insanların dayanışmaya girmesi vardır. Sistem olarak sigorta ise bu talebin istatistik ihtimaller dâhilinde organize edilmesidir.

Gelişmekte olan ülkelerdeki en dinamik sektörlerden birisi olan sigorta sektörü, gerek ekonomik sistem açısından gerekse sosyal hayat için büyük bir önem taşımaktadır. Sigorta sektörü, bir yandan sisteme kaynak aktarımı ile ekonomik işlevler görürken diğer yandan sosyal hayata ilişkin işlevler üstlenmektedir. Hizmet sektörü içerisindeki en önemli sektörlerden birisi olan sigorta sektörü, kişisel ve toplumsal kaynakların karşılaşılabilecekleri zararları en aza indirme görevini yerine getirmektedir. Sigortacılığın ekonomideki asıl önemi yarattığı mali kaynaklarla ortaya çıkmaktadır. Sigorta şirketleri müşterilerinden topladıkları primlerden oluşan fonlarla kısa ve uzun vadeli sermaye piyasası araçlarına yatırımlar yapmaktadırlar. Bu şekilde bir nevi yastık altı kaynak olan nakit varlıklar harekete geçirilerek finans piyasalarının likiditesine dâhil edilmektedir. Batı'daki tarihsel süreci içerisinde kademeli bir gelişim gösteren sigorta meselesinde İslam dünyasındaki durum Batı'daki durumdan önemli ölçüde farklılaşmaktadır.

Gerek yeni bir mesele olması gerekse hakkında dini bir Nass bulunmaması dolayısıyla sigorta, İslam âlimlerinin üzerinde ihtilafa düştükleri bir konu olarak dikkat çekmektedir. Bu hususta Çandarlı, Mecelle'nin de konuya açık bir yasak getirmemiş olmasını örnek göstererek İslam'da sigortaya ilişkin bir yasağın olmadığını ileri sürmektedir. Ancak bu konudaki tartışmalar oldukça yoğundur. Sigortanın meşruiyeti konusundaki tartışmalar Osmanlı döneminde başlamıştır. İslam dünyasında, Osmanlı Şeyhülislamı Mustafa Sabri Efendi gibi sigortayı caiz gören şeyhülislamların yanında Yusuf el-Kardavi ve Muhammed Hamidullah gibi âlimler de vardır. Sigorta konusundaki yaklaşımları genel olarak üç kategoride ele almak mümkündür. Bunları basitçe kabul edenler, reddedenler ve mesafeli yaklaşarak derinlemesine inceleme ile şerhli bir şekilde kabul edenler diye sınıflamak mümkündür.

Özellikle 1960'lı yıllardaki ilmi tartışmalarda, sigorta konusu enine boyuna ele

alınmaya başlanmıştır. Ancak bir süre sonra tartışmalarda önceki dönem tartışmalarının özüne inmeden yapılan tartışmaların kategorize edilmesi yoluna gidilmiş ve sigortaya cevaz verenler ve vermeyenler şeklinde bir ayırım yapılmıştır. Günümüzde ise sigorta konusu İslam dünyasında fikhî anlamda üzerinde hala uzlaşılammamış önemli bir konu olarak karşımızda durmaktadır .

Toplumsal kabulleri bakımından bir İslam ülkesi olan Türkiye'de sigortayla ilgili olarak önemli bir kısmı güvensizlik ve bilgisizlikten kaynaklanan olumsuz bir imajın geniş kesimlerce paylaşıldığı görülmektedir. Öte yandan sigorta şirketlerinin müşterilerinden topladıkları primleri finans piyasalarında çeşitli türev finans araçlarında değerlendirmesi (ve bunların hemen hepsinin faizle iç içe geçmiş ürünler olması), dini hassasiyete sahip insanların sigortaya mesafeli durmasına yol açmaktadır.

Sigortanın İslam toplumlarında geç ortaya çıkmasını Beşer, İslam toplumu ile Batı toplumu arasındaki yapısal farklılıkla açıklamaktadır. Buna göre Batı toplumunda zayıf olan toplumsal bağlar, ortaya çıkan riskleri ortadan kaldırmaya yetmediği için koruyucu bir sisteme duyulan ihtiyaç artmış buna karşın İslam toplumunun kendine özgü dayanışmacı yapısı, sigortanın temin ettiği güvene Batıdaki kadar ihtiyaç duyulmasını önlemiştir. Yakın dönemde ise sigorta hususunda faiz ile ilişkilendirilerek verilen yasaklayıcı fetvaların etkisi olduğunu söylemektedir.

Çalışmanın Amacı : Son yıllarda önemi git gide artan islami sigortacılık(tekafül) kavramını tüm yönleriyle ele alarak tekafül uygulamaları hakkında bilgi vermek; ayrıca Türkiye de islami sigortacılık uygulanabilirliği hakkında bir analiz oluşturmaktır.

Çalışmanın Önemi :Nüfusunun yüzde doksandokuzunu müslümanların oluşturduğu Türkiye'de faizsiz finans sistemine duyulan ilgi ve insanların faiz olgusuna karşı bir arayış içinde olduklarından sigortacılık alanında da faizsiz enstrüman arayışı içinde olmaları ve tekafülün bilinilirliğini artırmaktır.

Yöntemi : Bu çalışmada anket yöntemi kullanılarak anket çalışmasından elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS (22.0) istatistik paket programı kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programı yardımı ile istatistiki analizlere tabi tutulmuştur

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA KAVRAMI VE SİGORTANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bu bölümde sigorta kavramları, Dünyada ve Türkiye'de Sigortanın tarihsel gelişmelerine yer verilmiştir.

1.1. Sigortanın Tanımı

Sigorta, gelecekte meydana gelmesi ihtimal dâhilinde olan tehlikelerin yaratacağı zararların, prim adı verilen ödemeler karşılığında önceden güvence altına alınması olarak tanımlanabilir (Megep, 2008:4). Sigortayı aynı riskle karşı karşıya olan insanların bir çatı altında bir araya gelerek belirli sözleşmelere dayalı olarak muhtemel zararların güvence altına almaları olarak tanımlamak da mümkündür (Şenel, 2006:298).

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü'nde sigorta kavramı, İtalyanca "sicurta" kelimesinin karşılığı olarak gösterilmekte ve "Bir şeyin veya bir kimsenin herhangi bir yönden ileride karşılaşılabileceği zararı gidermek için önceden ödenen prim karşılığında bu işle uğraşan kuruluşla yapılan iki taraflı bağlantı sözleşmesi" şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2014). Bazı kaynaklar ise yine TDK sözlüğüne atıf yaparak sigorta kelimesinin kökünün Batı dillerinde "güvenlik" anlamına gelen "security" olduğunu ifade etmektedirler (Yılmaz, 1997:134-135). Kelime'nin Arapçadaki karşılığı ise el-temin şeklinde olup bir şeyi emin kılma, güvence altına anlamına gelmektedir (<http://arapca-turkce.cevirsozluk.com/2017>).

Akmut ise, riskin paylaşılması düşüncesinden hareketle sigorta için "Sigorta bir anlamda şanssız bir kaç kişinin karşılaştığı zararları, aynı riskle karşı karşıya buldukları halde tesadüfen kurtulan kişilere paylaşmaktır." ifadesini kullanmaktadır (Akmut, 1980:32). Türkçeye teknik anlamıyla girmiş bir kelime olan sigorta kelimesi, Çandarlı'nın (Çandarlı, 1953:500) ifadesiyle "kül olan zararı imkân nispetinde ufak parçalara bölerek dağıtmak, ayırmak suretiyle tesirini yani zarar miktarını azaltmak" demektir. Bunun açılımı aynı türden şeylere sahip olan kişilerin gerçekleşmesi ihtimal dahilindeki tehlikeler karşısında oluşacak zararları karşılamayı diğerlerine karşı müteselsil olarak tekeffül etmeleridir. Ancak hemen bunun doğrudan sigortalılar arasında imzalanan bir zincirleme kefalet sözleşmesi olmadığını belirtmek gerekir. Sigortalılar çoğu kere birbirini bilmez, görmez ve tanımaz. Ancak işleyiş olarak sigorta şirketi zararı karşılayan kurum olarak kefaleti zımni olarak yaratan müessese olarak karşımıza çıkar.

Sigorta özü itibarıyla bir akit olup bir tarafında sigorta ettiren diğer tarafında ise sigorta eden vardır (Çandarlı, 1953:501). Sigorta sözleşmesi, sigorta şirketi ile sigorta ettiren kişi

arasında güven ve iyi niyet esasına göre kurulmuş olan bir sözleşmedir (Karabulut, 2004:25). Sigorta akdi, bireylerin bir sözleşme ile sigorta sistemine dâhil olması olarak ifade edilebilir. Sigorta sistemi ise belli ve ortak bir tehdit altındaki kişilerin karşı karşıya olduğu tehdidi ortadan kaldırmaya yönelik olarak dayanışmasının bir şirket tarafından organize edilerek zararın sigortalılara rasyonel olarak dağıtılması olarak tanımlanabilir (Hacak, 2006:23).

Türk sigorta mevzuatının ana belgesi olan 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), 1401. maddenin 1. fıkrasında ise sigorta sözleşmesi kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır;

"Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir".(TTK, 2011)

TTK'deki tanıma göre "Birden çok kişinin birleşerek, içlerinden herhangi birinin, belli bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda doğacak zararlarını tazmin etmeyi borçlanmaları" ise karşılıklı sigortadır. Ayrıca karşılıklı sigorta faaliyeti ancak kooperatif şirket şeklinde yürütülebilir. (TTK, 2011)

Sigortalı, zararından emin olmak istediği riski bir prim karşılığında sigortacıya satan taraftır. Sigortacı ise aslında sigortayı yaptıran kişi ve kişilere ait olan riskleri belirli bir prim karşılığı satın alan ve rizikonun ortaya çıkması durumunda da doğan zararın bedelini ödeyen taraftır (Genç, 2002:3). Sözleşmeye bağlı olarak sigorta ettirenin sigorta edene ödemekle yükümlü olduğu bedele sigorta primi, rizikonun gerçekleşmesi ve hasarın ortaya çıkması ile sigorta edenin sigorta ettirene ödemekle yükümlü olduğu bedele ise tazminat denir.

Sigorta işlemlerinde konservasyon denilen bir kavram vardır. Konservasyon, sigorta şirketinin mali gücünü de hesaba katarak üstlendiği riske ilişkin belirli bir miktar bedeli saklamaktır. Buna saklama payı denir. Reasürans ise sigorta edilmiş bir riske ait sigortanın tekrar sigortalanması anlamına gelmektedir. Reasürans işlemi şirketin kendi brüt konservasyonunun üstünde kalan miktarı başka bir kuruma tekrar sigorta ettirerek bu tutarı teminat altına almasıdır. Reasüransın ihtiyari reasürans, otomatik reasürans anlaşmaları ve pool anlaşmaları gibi çeşitleri mevcuttur. (Hacak, 2006:24)

Reasürans, mükerrer sigortadır ve sigorta edilmiş bir riskin belli bir kısmının veya tamamının tekrar sigorta edilmesine verilen isimdir. Bu yola gidilmesinin temel sebebi söz konusu rizikolardaki hasarın çok büyük olma ihtimali veya birkaç rizikonun aynı anda

gerçekleşme ihtimalinin yaratabileceği sorunları çözüme kavuşturma isteğidir. Şirketler, tek başına altından kalkmaları zor olan risklerin kendileri de sigorta ettirmektedirler. Bu şekilde riskin zararı paylaşılmaktadır.(<http://wvAv.tsb.org.tr/sigortanintarihi>.2017)

1.2. Sigortanın İşleyişi

Sigorta niteliği itibarıyla bir borç ilişkisidir ve sözleşme doğduğu andan itibaren herhangi bir şarta bağlı olmaksızın sigortacının sigorta himayesini sağlama borcu doğar. Öte yandan sigorta ettirenin de sigorta primini ödeme borcu doğar. Sigorta niteliği itibarıyla şans ve talihle ilişkili bir sözleşme olarak görülse de istatistik ve çeşitli hesaplama tekniklerinin kullanılması dolayısıyla sigorta, şans ve talihe bağlı bir sözleşme olmaktan çıkar. Sözleşmeyle borçlar arasında bir değiş tokuş ilişkisi doğar ve bundan dolayı sigorta sözleşmesi ivazlı akittir (Hacak, 2006:26).

Sigortanın bazı vazgeçilmez unsurları vardır. Sigortanın temel unsurlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

- Hasar ve zararın tesadüfi bir şekilde ortaya çıkması,
- Aynı derecede tehlike altında olanların sigorta edilerek bir araya getirilmesi,
- Ortaya çıkabilecek hasarların para ile ölçülebilir nitelikte olması,
- Risklerin istatistiksel olarak kavranması ve hesaplanabilir nitelikte olması.

Hacak ise bir sigorta sözleşmesinde olması gereken zorunlu unsurları aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Genç, 2002:3-4);

- Sigortacı; sözleşme ile sağlanan himayeyi veren taraftır.
- Sigorta ettiren; sözleşmeden doğan hakları elde eden kişidir.
- Menfaat; teminat altına alınan şeydir.
- Riziko (tehlike); zarar yaratma potansiyeli olan ve geleceğe ait olan olaydır.
- Sigorta bedeli (tazminat); riziko gerçekleşince sigorta edenin ödemekle yükümlü olduğu bedeldir.
- Prim; sigortanın ücretidir.

Süre; sözleşmenin devam edeceği süredir.

Sigorta ile ilgili olarak yapılan tanımlardan hareketle sigortaya ilişkin olarak karşımıza çıkan belli başlı hususları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Megep,2008:5) ;

- Karşı karşıya olunan riskin yasa ya da sözleşmelerle önceden tayin edilmesi,
- Sigortanın konusunun parayla ölçülebilir olması,
- Karşılaşılabilecek hasarın tesadüfi olması,
- Birliktelik,
- Ortaya çıkacak hasarın maddi nitelikli ve parayla ölçülebilir olması.

1.3. Sigorta Hukukunun Tanımı ve Bağlı Olduğu Hükümler

Sigortaya konu rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmeleri ve bu sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri inceleyen, ticaret hukuku kapsamına giren bir özel hukuk dalıdır. (<http://www.samildemir.av.tr/2009>) 6762 sayılı TTK ‘nun 1264 üncü maddesi uyarınca sigorta sözleşmeleri hakkında TTK’nun 5 inci kitabının hükümleri bulunmadığı hallerde ise Borçları Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Tasarının 1451 inci madde de; “bu kanunda hüküm olmayan hallerde sigorta sözleşmelerine Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır” şeklindeki düzenlemeyle aynı anlayış sürdürülmüştür.

1.4. Dünyada Sigortanın Tarihi

Günümüz dünyasında milyarlarca insan yoksulluk sınırının altında yaşamakta ve pek çok riskin tehditlerine karşı korumasız bir hayat sürmektedirler. Özellikle dar gelirli ailelerin tehdidi altında olduğu riskleri sağlık, yaşamsal döngü, mali, doğal afet riskleri şeklinde gruplamak mümkündür. Bu insanların doğrudan kendi gelirleri ile sigorta kapsamına girme imkânı yoktur. Ancak mikro sigorta gibi sigorta türlerinin uygulama alanının genişletilmesi ile birlikte dünya genelinde 2 milyardan fazla potansiyel sigorta poliçesinin olduğu hesaplanmaktadır. Aslında sadece Hindistan'ın ekonomik gelişmesini sürdürdüğü zaman bu poliçenin yarısını tüketmesi mümkündür. Çünkü genç ve kalabalık nüfusu ile Hindistan geleceğin dünyasında sigorta potansiyeli en yüksek ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Henüz ülkedeki sigorta doygunluk oranı % 4 civarındadır. Bu düşük oran geliştirmekte olan Hindistan piyasasının henüz oldukça bakir bir piyasa olduğunu göstermektedir (Aytan, 2013:5-6).

Günümüzde özellikle geliştirmekte olan ülkelerdeki büyümesini hızla sürdüren sigortacılık konusunda iki olgu dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi geliştirmekte olan ülkelerin yüksek performansları sayesinde dünyadaki toplam prim üretimi içerisindeki artan

payı diğeri ise artık doyma noktasına ulaşmış olan gelişmiş ülkelerin dünya sigorta primi üretimi içerisindeki payının yıldan yıla gerilemesidir (Kulan, 2013:17). 1962 yılı itibarıyla dünyadaki toplam sigorta priminin % 93'ten fazlasını üreten Batı Avrupa ve Anglosakson ülkelerin 2012 yılı itibarıyla toplam prim üretimi içerisindeki payı % 56 seviyelerine inmiştir. Buna karşılık 1962 yılında toplam prim üretimi içerisindeki payı % 7'nin altında olan gelişmekte olan ülkelerin toplam prim üretimi içerisindeki payı 2012 yılı itibarıyla % 30'u geçmiş durumdadır (SwissRe, 2013:14).

2012 yılında dünya genelinde sigorta prim artışı reel olarak % 4,6 olarak gerçekleşmiş ve üretilen primler toplamda 4,6 trilyon \$'a ulaşmıştır. Bu primlerin 3,9 milyar \$'ı gelişmiş ülkelerde üretilmiştir. Gelişmiş ülkelerin toplamdaki payı % 84,33 iken gelişmekte olan ülkelerin toplam primler içerisindeki payı % 15,67'dir (TSB, 2013:20). Gelişmekte olan ülkelere ilişkin toplam payın bir yukarıdaki paragraftaki rakamlarla çeliştiği görülmektedir. Bunu çalışmaların kimi zaman gelişmekte olan ülkeler tanımında farklılaşması ile açıklamak mümkündür. Kimi çalışmalar gelişmiş ülkelerin dışında kalan bütün ülkeleri ve ya da önemli bir kısmını bu kategoride değerlendirirken kimi çalışmalar da daha farklı bir ölçütten hareket ederek farklı ülkeleri bu kategori içerisinde değerlendirebilmektedir. Zaten yukarıdaki ifadede Batı Avrupa ülkeleri ve Anglosakson ülkeler ibaresi yer almakta olup geriye kalan ülkelerin tamamı gelişmemiş ülkeler olarak değerlendirilmiştir. Nihai olarak bu konuda varılacak yargı, gelişmekte olan ülkelerin sigorta sistemi içerisindeki payının önemli ölçüde arttığı şeklindedir. Ancak bu artışa rağmen hala dünya sigorta piyasasını sınırlı sayıdaki gelişmiş ülke domine etmektedir.

Sigortacılığın günümüzdeki anlamıyla doğduğu ve geliştiği Avrupa'nın genelinde bir yaşlılık sorunu vardır ve nüfus içerisindeki oranı gittikçe düşmekte olan genç nüfus yaşlı nüfusun sosyal güvenliğini finanse etmektedir. Yükün gittikçe ağırlaşması bazı ülkelerde devlet güvencesi yerine özel sigorta sistemine geçmeye başlamıştır (Erdoğan, 2003:204). Bugün, dünyada emeklilere en cömert ödemeleri yapan ülkelerin başında dünyada en düşük doğum oranına sahip olan İtalya gelmektedir. Doğum artış hızı iyice düşmüş durumda olan birçok Avrupa ülkesi de İtalya ile benzer durumdadır. Avrupa ülkelerinin çoğunda çalışanların emeklileri finanse ettiği görülmektedir. Çalışanların yıllık ücretlerinin önemli bir kısmı emeklilere gitmektedir. Bu ülkelerin çoğunda emeklilikle ilgili ücret kesintileri % 10'dan fazladır. Buna karşılık İngiltere, Hollanda ve İskandinav Ülkeleri gibi birçok ülkede de emeklilerin finansmanında çalışanların yanında işverenlerin ve emeklilerin de katkı sağladığı bir sistemin uygulanmakta olduğu görülmektedir (Reasürör Dergisi, 2003: 31-32).

Dünyada her ülkedeki sigortalılık düzeyinin aynı olmadığı görülmektedir. Gelişmesini tamamlamış ülkelerde halkın sigortalılık seviyesi (sigorta yoğunluğu) üst seviyelerde iken ekonomik yönden daha geride olan ülkelerde ise bu yoğunluğun çok daha düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Sigorta yoğunluğu, prim üretiminin nüfusa oranını ifade etmektedir. Günümüzde sigorta yoğunluğu en yüksek ülkeler olarak İsviçre, İngiltere ve Japonya olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya gibi ülkeler öne çıkmaktadır.

Türkiye, sigorta yoğunluğu bakımından oldukça gerilerdeki bir ülkedir. Türkiye, 2012 yılı rakamlarına göre yaklaşık 146 \$ kişi başı prim üretimi ile dünya sıralamasında 62. sırada yer almaktadır. Sigorta sektörünün milli gelir içindeki payı bakımından ise dünya sıralamasındaki yeri % 1,37 ile 77. sıradır (SwissRe, 2013: 40-41).

Dünya genelinde üretilen sigorta primlerinin GSYİH'ya oranı 2012 yılı için % 6,6'dır. Bu oranın gelişmiş ülkelerde % 8,6'ya çıktığı Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ise % 2,7'ye düştüğü görülmektedir (TSB, 2013: 20). Rakamlar, Türkiye'nin bu konuda henüz ne kadar geride olduğunu ortaya koymaktadır. Gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki bu oransal fark aynı zamanda sigortanın toplumun gelir seviyesi ile ilgili bir sistem olduğuna da işaret etmektedir.

Son yıllarda gelişmekte olan ülkelerde sigorta primlerinde hatırı sayılır bir artış olmasına karşın bu ülkeler, henüz gelişmiş ülkelerin oldukça gerisindedirler. Dünya genelindeki toplam prim üretiminin ülkelere göre dağılımına bakıldığı zaman 2010 yılı itibarı ile primlerin % 85'inin gelişmiş ülkelerde geri kalanın ise gelişmekte olan ülkelerde üretildiği görülecektir (Karış vd., 2013: 489). Sigorta sektörünün 2012 yılı büyüme ortalaması dünya genelinde % 2,4'tür. Aynı yıl için alt branşlardan hayat sigortasının büyüme oranı % 2,3 ve hayat dışı branşların toplam büyümesi ise % 2,6'dır. Bu büyümenin önemli bir kısmı gelişmekte olan ülkelere kaynaklanmaktadır. Hayat sigortası branşında gelişmiş ülkeler sadece % 1,8 büyürken aynı yıl içinde gelişmekte olan ülke piyasalarındaki büyüme % 4,9'dur. Benzer bir durum hayat dışı branşlar için de söz konusudur. Gelişmiş ülkelerin büyümesi % 1,7'de kalırken gelişmekte olan ülkelerin hayat dışı branşlardaki 2012 yılı büyümesi % 6,8 'dir (SwissRe, 2014).

Hayat sigortası alanındaki en hızlı büyüme gelişen Asya ülkelerinde görülmektedir. Gelişmiş Batı Avrupa ülkelerinde hayat sigortası branşının % 9,7 civarında gerilediği 2012 yılında gelişmekte olan Asya ülkelerinde hayat sigortası branşındaki büyüme % 8,8'dir. Hayat dışı branşlarda da benzer bir durum söz konusudur. Ancak bu branşlarda Çin ve Hindistan'da

2012 yılında sırasıyla % 11 ve % 9,6 daralma olmuştur. Fakat bu branşta Rusya % 46, Latin Amerika ülkeleri ortalama % 17 ve Polonya % 11 büyüme ile bu düşüşleri telafi eden bir performans sergilemiştir (SwissRe, 2014).

Sigorta sektörünün performansını yıldan yıla etkileyen pek çok farklı değişkenden söz etmek mümkündür. Sigorta sektörünün dünya genelindeki performansını etkileyen en önemli küresel riskler olarak başta iklim değişikliğine bağlı doğal afetler olmak üzere hukuki riskler, gelişen pazarlara ilişkin sorunlar, jeopolitik ve makro ekonomik şoklar ve dağıtım kanalları ile teknolojik sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Deprem ve benzeri afetler, sigorta sektörünün büyük sorunlar yaşamasına yol açmaktadır. 2008 yılında dünya genelinde meydana gelen birçok doğal afetin etkileri ekonomik krizin de etkileri ile birleşince sektör önemli bir kayba uğramıştır. Bu yılda dünya genelinde meydana gelen doğal afetlerin yarattığı toplam zarar 200 milyar \$'ı geçmiştir. Bu zararın sigortalanan kısmı ise yaklaşık 45 milyar \$'dır. Bu rakam sektörün sadece doğal afetler dolayısıyla dünya genelinde uğradığı kayıpları ifade etmektedir (Yapı Kredi Sigorta Faaliyet Raporu, 2008: 12). SwissRe'nin 2013 yılında yayınladığı raporda da aynı soruna dikkat çekilmektedir. Özellikle doğal afetler, dünyada en fazla maddi hasarlara yol açan olaylar olarak karşımıza çıkmaktadır (SwissRe, 2014).

Tablo 1.1. Bölgeler İtibarıyla Toplam Prim Üretimi

Bölgeler	2011	2012	2013	Değişim 2011-2013 (%)	2013 Dünya Payı (%)
Amerika	1.497.70	1.562.15	1.568.39	4,72	33,79
Avrupa	1.625.44	1.535.17	1.631.69	0,38	35,16
Asya	1.278.78	1.346.22	1.278.78	0,00	27,55
Afrika	69.274	71.891	72.425	4,55	1,56
Okyanusya	94.958	97.071	89.638	-5,60	1,93
Dünya	4.566.16	4.612.51	4.640.94	1,64	100,00

Kaynak: SwissRe, Steering Towards Recovery, 2014:33-34.

Not: 2012 büyümesinin dünya genelindeki enflasyondan arındırılmış değeri % -1,1'dir. Bu tablodaki büyüme oranları enflasyondan arındırılmış rakamlar değildir.

Tablo 1.2. Sigorta Prim Üretiminde Önde Olan Ülkeler (Milyon \$)

Ülke Sırası	Ülkeler	2011	2012	Bir Yıla Değişim	Önceki 2012 Yılı İçin Dünya Göre Toplamı İçindeki Pay (%)
1	ABD	1.221.47	1.270.884	4,05	27,55
2	Japonya	638.196	654.112	2,49	14,18
3	İngiltere	312.843	311.418	-0,46	6,75
4	Çin	221.858	246.511	11,11	5,34

5	Fransa	272.651	242.459	-11,07	5,26
6	Almanya	245.572	231.905	-5,57	5,03
7	İtalya	160.787	144.218	-10,30	3,13
8	Güney Kore	125.868	139.296	10,67	3,02
9	Kanada	121.031	122.532	1,24	2,66
10	Hollanda	108.813	100.342	-7,78	2,18
38	Türkiye	10.079	10.882	7,97	0,24
	Diğer Ülkeler	1.126.99	1.173.345	4,11	25,44
	Toplamı	4			
	Dünya	4.566.16	4.612.514	1,02	100,00

Kaynak: SvvisRe, Steering Towards Recovery, 2014:35.

Not: Türkiye'nin enflasyondan arındırılmış prim üretimi artışı %

Yukarıdaki tablodan açık bir şekilde görüldüğü gibi dünya genelinde üretilen sigorta primlerinin çok büyük bir oranını sınırlı sayıda ülke üretmektedir. ABD, % 27 pay ile dünya lideridir. ABD'yi % 14,18'lik pay ile Japonya izlerken İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya gibi ülkeler gelişmiş ülkelerin hanesine önemli katkılar sunmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler kategorisindeki bir ülke olarak ele alman Türkiye, kişi başı prim üretiminde bu kategorideki Trinidad Tobago, Mauritius, Lübnan, Umman, Jamaika, Kosta Rika gibi ülkelerin bile gerisinde kalmakta ve dünya sıralamasında kendisine ancak 38. sırada yer bulabilmektedir (SwissRe, 2014:33-34)

1.5. Türkiye'de Sigortanın Tarihi

Türkiye'de sigortacılık Batı ülkelerine göre oldukça yenidir. Türkiye'de ilk sigortacılık, 1872 yılında İngiliz sigorta şirketlerinin açtıkları şubelerle başlamıştır. 1878 yılında Fransızların açtığı şubeler ve arkasından Almanya, İtalya ve İsviçre gibi ülkelerin sigorta şirketlerinin girişimleri ile ilk sigortacılık faaliyetleri genişleme göstermiştir. İlk Türk sigorta şirketi (yerli sermayeli anlamında değil Osmanlı vatandaşı anlamında) ise 1893 yılında Osmanlı Umum Sigorta Şirketi adıyla kurulan şirkettir. Ulusal nitelikli ilk sigorta şirketi (yerli sermayeli) ise 1916 yılında kurulmuştur.(Gözlemen, 2008:3)

Ancak yine de Türklerin geleneksel toplum temeli dayanışmaya dayandığı için Türkleri sigorta kavramının ruhuna uzak saymak doğru değildir. Her ne kadar Batıdaki anlamıyla sigorta oldukça geç zamanlarda Türkiye'ye girmiş olsa da Selçukluların 12. yüzyıldaki Derbent Teşkilatı ilk milli sigorta olarak kabul edebileceğimiz bir yapıdır. Temelinde bir nakliyat sigortası olarak değerlendirilebilecek olan bu sisteme göre kervanların uğradıkları zararları devlet karşılamaktadır. Selçuklulardan Osmanlılara tevarüs eden Derbent Teşkilatı, Osmanlılarda da 300 yıl kadar devam etmiş ve zamanla yerini çağdaş Batı modeli sigortalara bırakmıştır (Genç, 2002:23) Hatta Türklerde sigorta benzeri uygulamaları çok daha

eski dönemlere götürmek mümkündür. Çeşitli kaynaklara göre Hunlardan Osmanlılara kadar hemen her dönemde çeşitli Türk devletlerinde sigortanın işlevini gören müessese ve uygulamalar var olmuştur. Özellikle tüccarlar ve kervanların taşıma işlerinde uğradıkları zararlar devlet tarafından giderilmiştir. Ancak buna karşılık devlet bu işleri yapanlardan koruma vergisi benzeri vergiler almıştır (Kuşçu ve Revanoğlu, 2011:138-142). Bilindiği gibi Türkler, tarih boyunca İpek Yolu'nun çok önemli bir kısmını kontrollerinde tutmuştur. Bundan dolayı Türklerin ticari işlemlere ve ticaretin gerektirdiği güvence sistemine yabancı olması mümkün değildir.

Sigorta kavramının Osmanlılarda ilk defa çeşitli atıflarla Deniz Ticaret Kanunu'nda (Ticaret-i Bahriye Kanunu) yer aldığı görülmektedir. Osmanlıda sigorta konusundaki ilk düzenleme 1850 tarihinde deniz ticaret sigortası ile ilgilidir. Daha sonraki Deniz Ticaret Kanunu (1864 tarihli)'nda sigorta konusunun geniş bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Ancak bu tarihlerde henüz Türkiye'de sigorta şirketi yoktur, sigorta şirketlerinin Türkiye'de faaliyet göstermeye başlaması kaynakların ittifak ettiği gibi Pera Yangını sonrasıdır (Kamilçelebi, 2012:107) Bu hususta Zerka ve Neccar (2011)'in kitabına geniş bir önsöz yazmış olan Hayrettin Karaman ise "1850 tarihli Ticaret Kanunu'nda sigorta mevzuu yoktur, 1864 tarihli Deniz Ticaret Kanunu'nun 11. faslı yalnızca deniz sigortası ile alakalı hükümleri tanzim etmiştir" demektedir (Zerka ve Neccar, 2011:14). Görüldüğü gibi 1864 yılındaki düzenlemeye ilişkin kaynaklarda bir ittifak olmasına karşın daha önceki düzenlemelere ilişkin bir ittifak yoktur.

Fiilen ilk sigorta, Beyoğlu'nda çıkan büyük yangının hemen ardından hayata geçmiştir. 1872 yılında ilk olarak bir İngiliz şirketi, 1878 yılında ise bir Fransız şirketi fiilen sigorta faaliyetine başlamışlardır (TSB, 2014). Daha sonra ise yabancı menşeli pek çok sigorta şirketi faaliyete geçmiştir. Ancak bu şirketlerin yasal boşluklardan istifade ederek başına buyruk hareket etmeleri üzerine 1908 ve 1914 yıllarında iki defa yasal düzenleme yapılmaya çalışılmıştır. 1914 yılında çıkarılan "Yabancı Sigorta Şirketleri ile Anonim Sermayesi Eshama Münkasem Şirketler Kanunu" ile sigorta sisteminin önemli ölçüde düzenlendiği görülmektedir. Türklerin ilgi göstermediği bu dönemde sigortacılık işlemlerinin neredeyse tamamının yabancılar tarafından gerçekleştirildiği söz konusu kanuna kadar da yabancı şirketlerin çok geniş bir hareket alanına sahip oldukları görülmektedir. Bu kanun, şirketlere önemli yasal yükümlülükler getirmiştir. Bu Kanun'un getirdiği hükümler dolayısıyla yabancı kökenli şirketleri yerli ortaklar bulmaya yönelttiği görülmektedir. Bu yasal düzenlemelerden özellikle 1914 tarihli kanun oldukça önemlidir. Bu kanun ile şirketler hem teminat göstermeye hem de

vergi ödemeye zorunlu tutulmuşlardır(TSB, 2012 Yılı Faaliyet Raporu, :10)

Osmanlıdaki ilk dönem yabancı sigorta şirketlerinin tamamen başına buyruk hareket ettiklerini söylemek mümkündür. Türkiye'de faaliyete geçen yabancı sigorta şirketleri, poliçelerini Fransızca ya da İngilizce olarak düzenlemişler ve bir anlaşmazlık durumunda da çözüm mercii olarak şirket merkezinin olduğu yerel mahkemeleri adres olarak göstermişlerdir. Bu ise önemli bir mağduriyete yol açmıştır. Bu dönemde sigorta sisteminin bir hukuki mevzuattan tamamen yoksun olduğunu söylemek mümkündür. Bu şirketlerin kısa sürelerde iyi kazanç elde etmeleri hızla çoğalmalarına yol açmış bu da çok ciddi haksız rekabet ve ekspertiz suistimallerine yol açmıştır. Sigorta şirketlerinin bu dönemde yer yer denetimsizliğin de sağladığı rahatlıkla sigortalılarının hak ve hukuklarını hiçe saydıklarını söylemek mümkündür. Bu dönemdeki önemli bir gelişme de 1893 yılında ilk yerli sigorta şirketinin faaliyete geçmesidir. Bunu izleyen yıllarda yabancı sigorta şirketlerinin bir iş birliği içerisine girdiği ve yangın sigortası alanında ortak bir tarife belirlediği görülmektedir. 1900 yılına gelindiğinde sektörde bir tanesi yerli olmak üzere 44 tane sigorta şirketinin faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bu şirketlerin belirlediği yangın sigortası tarifesi aynı zamanda ilk ortak tarife olarak kayıtlara geçmiştir (TSB, 2012 Yılı Faaliyet Raporu, :10).

Her ne kadar Osmanlı'da sigortacılığın başlamasını çoğu kaynak Pera Yangını'na dayandırsa da Kamilçebe, bizatihi Osmanlı Devleti'nin kendi satın aldığı malların nakliyesini eskiden beri sigorta ettirdiğini belirtmektedir(Çelebi, 2012:106). Devlet, Fransa'dan getirilen devlet malları, deniz risklerine karşı "siguriye", "kefalet" gibi adlar altında sigorta ettirmiştir. Bu ilişkilerle dilimize siguriye şeklinde giren kelime zaman içerisinde sikurta, sigurita gibi isimlerle anılırken yavaş yavaş sigorta şeklini almıştır. Kayıtlara göre Osmanlı'nın ilk sigorta mukavelesi de 1773 tarihlidir ve çeşitli limanlardaki arpanın İstanbul'a nakli için yapılmıştır. 1833 yılından itibaren ise Osmanlı dış ticaretinde sigortanın ödenen rakamlar içerisinde yüzdelerle paylarla cetveller halinde hesaplandığı görülmektedir. Bu bilgiler, Osmanlı'da bir sigorta şirketinin oldukça geç zamanlarda kurulmuş olmasına karşın devletin bizatihi kendisinin daha erken dönemlerden beri sigortayla iç içe olduğuna işaret etmektedir.

Türkiye'de ilk sigorta şirketlerinin yabancı kökenli olmasının arkasında Türklerin sigortaya bakışı kadar sigortacılığın ilk başladığı bölge olan Galata-Beyoğlu bölgesinin kimlik yapısının da büyük önemi olduğunu söylemek gerekir. Yangından en fazla etkilenen bu bölgeden tarihten beri Levantenler ve ticaretle iştigal eden Gayri Müslimler ikamet etmektedir. Burası dönemin ticaret merkezidir ve Gayri Müslim ağırlıklıdır (Çekici ve İnel, 2013:137). Daha başka alanlarda olduğu gibi bu konuda da Gayri Müslimlerin etkisinin olması Osmanlı toplum

yapısı ve iki kültür arasındaki farklılıklarla alakalı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de sigortacılık alanında ilk ortak tarife uygulamasının 1900 yılında uygulandığı görülmektedir. Yangın sigortası alanında faaliyet gösteren şirketler bir araya gelerek geçmişte her şirket tarafından farklı miktarlarda uygulanan tarifenin tek bir tarifeye dönüştürülmesi konusunda uzlaşmışlardır. Bu uygulama ile Türkiye'de ortak tarife sistemine geçilmiştir (Çekici ve İnel, 2013:137).

Sigortacılık alanında Türkiye'de kurulan ilk yerli sermayeli şirket, Atatürk'ün emriyle ve 500 bin TL sermaye ile 1925 yılında kurulan Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi'dir (kamu kuruluşu olarak kurulmuştur). Bu girişimin ardından yabancı şirketlerin adlarını Türkçeye çevirmeye başladıkları görülmektedir. 1942 yılında ise yerli sermayeli ilk özel sektör sigorta şirketi olan Doğan Sigorta kurulmuştur. Arkasından başka Türk yerli sermaye özel sektör şirketlerinin kurulduğu görülmektedir (Çalık, 2011:11). Görüldüğü gibi Cumhuriyet Dönemi'nde bile devletin girişimini bir kenara bırakırsak yerli sermayenin bu konuda esaslı bir girişimi olmamıştır. Tamamen yerli sermayeli ilk girişimin Cumhuriyet'in ilanından 20 sene sonra gerçekleşmiş olması da bunun açık göstergesidir. Bu durum Türk toplumunun sigortaya olan ilgisizliğinin müteşebbis seviyesinde de olduğuna işaret etmektedir.

Cumhuriyet Döneminde sigorta sektörü de diğer bütün sektörler gibi millileştirilmek istenmiş ve 1925 yılında tamamı yerli sermayeye ait "Anadolu Sigorta Şirketi" kurulmuştur. 1929 yılında ise yurt içi tasarrufların dışarı çıkmasını önlemek için "Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi (T.A.Ş.)" kurulmuştur (Çelik ve Erdoğan, 2002:8). Bundan sonraki dönem boyunca yerli ve yabancı şirketlerin tamamı kanuni bir zorunluluk olarak topladıkları primlerin bir kısmını Milli Reasürans T.A.Ş.'ye devretmişlerdir. Sigortacılığın millileştirilmesindeki en önemli aşamalardan birisi de 1957 tarihli TTK ve 1959 tarihli "Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Hakkında Kanun"dur. Bu kanun sayesinde devlet yerli ve yabancı sigorta şirketlerini yasal olarak denetleme imkânına kavuşmuş ve sektöre çeki düzen verilmiştir. 1930'larda güç kazanan millileşme uzun dönem boyunca devam etmiş ve 1990'lara gelindiğinde sektörün önemli ölçüde yerli sermayeye ait bir hale gelmesi sağlanmıştır (TSB, 2014).

Türkiye'de ilk Türk sigorta şirketi Cumhuriyet Döneminde kurulmuş olmasına karşın devam eden dönemde uzun yıllar boyunca yeni sigorta şirketi kurulmasına izin verilmemiştir (Çekici ve İnel, 2013: 138). 1966 yılında başlatılan yasak 1988 yılında kaldırılmış, devam eden birkaç yılda sektördeki şirket sayısı iki misline çıkmıştır. Sektörde bir anda yeni şirketlerin ortaya çıkması sektördeki şirketleri pastadan pay alma yarışı yerine pastanın büyütülmesi çabasına yöneltmiştir (Taşkın ve Şener, 2004:17). Sigortacılık faaliyeti Türkiye'de ilk başladığı

yıllardan itibaren gelişmiş, 1988 yılına gelindiğinde sektördeki şirket sayısı 35'e yükselmiştir. Ancak bu gelişmenin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü bu yıllarda sektördeki şirketlerin birçoğu asıl şirketlerin hayat sigortası branşını yeni şirket yapısı altında örgütlemeleri ile ortaya çıkmıştır (Gözlemen, 2008: 43).

1.6. Sigorta Türleri

Sigortalar birçok bakımdan sınıflanabilmektedir. Bu sınıflamada mala yönelik, cana yönelik ayırım; toplumun geneline yönelik, tek bir kişiye yönelik ayrımlar gibi sınıflama kriterleri kullanılabilir. Ayrıca sigorta türleri için yardımlaşma/dayanışma sigortaları ile ticari sigortalar gibi ayrımlar da söz konusudur. Bunlara ek olarak kahir ekseriyeti Müslüman olan Türk toplumu için sigortanın dinsel bakımdan ayrıma tabi tutulması da mümkündür. Sonuçta sigorta, dini vecibeler bakımından sorunlu bir konu olarak görülmektedir ve son yıllarda karşımıza çıkan tekafül sigortası İslami sigorta olarak da anılmaktadır. Bu din temelli ayrımla birlikte birçok Müslüman toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da geleneksel sigorta ve İslami sigorta ayrımının artık genelleşmiş bir ayırım olduğu görülmektedir. Aşağıda sigortaların hangi ölçülere göre ayrıma tabi tutulduğu ve uygulamada adı sıkça karşımıza çıkan sigorta türleri kısaca ele alınmıştır.

Sigortalar, çeşitli şekillerde ayrıma tabi tutulabilmektedir. Sigortalanmak istenen şeye göre yapılan ayrıma göre sigortalar mal sigortaları ve can sigortaları olarak iki ana gruba ayrılır. Bunlar da kendi içlerinde çeşitli kriterlere göre yangın sigortası, hırsızlık sigortası, hayvan sigortası, can sigortaları, sosyal sigortalar, gönüllü sigortalar, hayat sigortası, sağlık sigortası gibi birçok alt branşa ayrılır.(Akmüt, 1980:13-15)

Kurumsal yapısını bakımından sigortalar sosyal sigorta ve özel sigorta diye ikiye ayrılmaktadır (Sağlam, 2009:2). Sigorta, birçok yazar tarafından sosyal sigorta ve özel sigorta şeklinde kategorize edilse de Beşer, karşılıklı sigortalar (mütüel sigorta) ve ticari sigortalar ayrımını tercih etmektedir. Sosyal sigortalar bu ayrımda karşılıklı sigorta kategorisine girmektedir.(Beşer, 2013:1)

Sigortanın ve sigorta türlerinin niteliği konusunda Sağlam, hepsinin aynı yere çıktığını ileri sürmektedir (Sağlam, 2012:15). İster özel sigorta olsun ister kooperatif veya zorunlu sosyal sigorta olsun hepsinin amacı aynı tür rizikoların zararını ortadan kaldırmaktır. Sigorta işletmeleri bu noktada karşılıklı yardımlaşmayı organize etmektedir ve sigorta da bir yardımlaşma kurumudur. Bu konuda risklerin aynılığı ya da benzerliği ve insanların amacı konusundaki ifadelerin doğru olduğunu söylemek gerekir. Çünkü insanlar hayatları boyunca

benzer risklerle karşı karşıyadırlar. Herkes bu risklerin zararlarından emin olmak ister. Bu bakımdan hangi sigorta türüne dâhil olursa olsun bütün insanların amacı tektir. Sigortaların hepsinin de bu konudaki işlevi ve sağladığı yarar tektir, aynıdır.



İKİNCİ BÖLÜM

TEKAFÜL SİGORTA KAVRAMI (İSLAMİ SİGORTA)

Bu bölümde Tekafül sigorta kavramı, tanımları, özellikleri ve genel sigortadan farklarını inceledik.

2.1. Tekafül Sigortası (İslami Sigorta)

Temelde her üç semavi din de faizi kesin bir şekilde yasaklamıştır. Ancak özellikle Ortaçağ'da deniz ticaretinin yaygınlaşmasıyla birlikte vadeye dayalı işlemler gibi birçok ticari usûl, tarihsel süreç içerisinde gerek Musevilik'te gerekse İsevilik'te faiz yasağının çeşitli şekillerde aşılmasına yol açmıştır. Fakat İslam uleması, faiz konusundaki tutumunu değiştirmemiş ve faiz ilk günkü yasaklı konumunu korumaya devam etmiştir. Buna karşın son birkaç yüz yıl içerisinde dünya ekonomi ve ticaretinin neredeyse tamamen faize dayalı bir ekonomik sisteme dönüşmüş olması, dini hassasiyeti olan Müslümanların seçeneklerini daraltmakta ve büyük ölçüde imkanlarını kısıtlamaktadır. Bu sorunun kendisini daha güçlü hissettirdiği günümüzde alternatif finans arayışları yoğunlaşmıştır. Bu arayış hem İslam ülkelerinde hem de finans ürünlerinin ana pazarlayıcıları olan Batılı finans kuruluşlarında önemli bir gündem maddesi olarak varlığını korumaya devam etmektedir (Ustaoğlu, 2014:110).

Tekafül sigortası yeni bir kavram olduğu için bu konuda fihhi bir tartışma henüz yoktur. Ancak tekafül sigortasında faiz ve garar meselesine kısaca değinmek yerinde olacaktır. Faiz, mal alım satımında ve borç ilişkisinde var olan bir durumdur. Tekafülde katılımcılar yatırdıkları bedelleri bir borç olarak vermemektedirler. Bu akit karşılığında daha fazla bir gelir elde edileceğine dair bir şart da yoktur. Katılımcının malı zarar görmediğinde ödediğinden fazlasını alması gibi bir durum da söz konusu değildir. Sigortalının ödediği primden fazla tazminat alması da bir faiz değildir. Çünkü burada aldığı tazminat, ödediği prime bağlı bir karşılık olmayıp diğerlerinin yardımlaşma akdi çerçevesinde yaptığı yardımdır. Kefalet akdinde ise garar meselesini şu şekilde değerlendirmek mümkündür: Her ne kadar riskin kendisi bir garar ise de yapılan akit riskin gerçekleşip gerçekleşmemesi üzerine değildir. Yapılan akit, ortaya çıkacak zararın paylaşılması üzerinedir. Bu bakımdan akit içinde bir gara var gibi görünse de garar bu akdin asli unsuru değildir. Ayrıca garar yasağı bir haksız kazancın önüne geçmek içindir. Tekafülde ise taraflardan hiç birisinin öteki aleyhine zenginleşmesi ve haksız kazancı söz konusu değil. Ortaya çıkan bir zararın el birliği ile ortadan kaldırılması vardır . Aşağıda tekafül sigortası ele alınırken konunun fihhi boyutuna ilişkin bir fikir vermesi açısından tekafülün dayandığı temel unsurlar olan yardımlaşma ve bağış mantığına ilişkin tartışmalar da

çalışmaya dâhil edilmiştir (Dalgın, 2003: 615).

2.1.1. Tekafül Sigortasının Tanımı

Küresel rekabette yer alabilmek için kaçınılmaz olarak yatırım yapmak gerekmektedir. Dini yasaklara ilişkin herhangi bir kaygısı olmayan bir yatırımcı için ekonomi dünyasında yatırımlarını finanse etmenin onlarca farklı yolu vardır. Ancak dinsel yasaklar konusunda titiz kişilerin özellikle faiz kaygısından dolayı seçenekleri oldukça kısıtlıdır. Bu alanda çözüm üretmek için çeşitli İslami finans araçları üretilmiştir. Özellikle son yıllarda seçeneklerin genişletilmeye çalışıldığı görülmektedir. Buna karşın henüz seçenekler oldukça kısıtlıdır. Bireysel güvencenin bir çeşidi olarak karşımıza çıkan tekafül uygulamalarında da aynı durum karşımıza çıkmaktadır (Ustaoğlu, 2014:112).

Tekafül, henüz başlangıç aşamasında olduğu kabul edilen bir piyasa türü olarak karşımıza çıkmaktadır. İçeriğindeki İslami nitelikten dolayı hem İslam ülkelerinde hem de Müslümanların yaşadığı diğer ülkelerde gelişme göstermesi beklenmektedir(Yapı Kredi Sigorta, 2013:14) Karşılıklı özel sigortalar (tekafül sistemi); özel ticari sigortalardan farklı bir anlayışa sahiptir. Ancak Müslüman toplumlarda sistem yeterince bilinmediği için bu sigortalar da diğer ticari sigortalar gibi zannedilmiş ve beklenen ilgiyi görmemiştir (Dalgın, 2003:616) . Buna karşın tekafül sigortası ile ilgili yapılan tanımlarda sıklıkla tekrar edilen bağış, kardeşlik, dayanışma gibi kavramlar; İslam toplumlarında sigortaya karşı yerleşmiş olan olumsuz algının aşılmasında önemli bir işlev görmektedir (Ustaoğlu, 2014:116).

Tekafül sigorta sistemi olarak da bilinen bu sigortacılık türü çağdaş İslam bilginlerince, yardımlaşma veya karşılıklı sigorta şeklinde ifade edilmektedir. Yardımlaşma sigortası; değişik fertlerin birleşerek, içlerinden birinin maruz kalacağı felaketin hasarını tazmin etmek üzere yaptıkları bir yardımlaşmadır (Neova, www.neova.com.tr 2007). Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB)'nin faizsiz finans sözlüğünde tekafül, İslami sigortacılık sisteminin diğer adı olarak ifade edilmektedir. Yardımlaşma, dayanışma, bağış ve ortaklık esasına dayanır. Ödenen primler, sigorta şirketinin değil katılımcılarındır. Bu primlerle katılımcılara sigorta tazminatı ödenir. Ayrıca bu fonlar faizsiz yatırım alanlarında değerlendirilerek katılımcılar adına kâr sağlanır (<http://www.tkbb.org.tr/arastirma.2017>).

Tekafül sigortasının Batı'da "shared responsibility" yani ortak sorumluluk şeklinde tercüme edildiğini görmekteyiz. PricewaterhouseCoopers, günümüzde en genç ve dinamik sigorta pazarı olan tekafül sigortasının 1400 yıl önce Araplarda (İslam'da) uygulanmış olan diyet sisteminin genişletilmiş bir formu olduğunu ileri

sürmektedir(<http://www.pwc.com/takafulnities>,2017). Kelime olarak tanımlama içerisinde akile ifadesi geçerse de burada bahsedilen diyet sistemi, Cahiliye döneminde var olup daha sonra Hz. Muhammed'in uygulamaları ile sosyal bir kuruma dönüşmüş olan akile sistemidir.

2.1.2. Tekafül Sigortasının Özellikleri ve Genel Sigortadan Farkı

Literatürde tekafül sigortasını içeren tartışmaların önemli bir kısmında tekafül sigortası, karşılıklı sigortanın bir türü olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede temel özellikleri ve geleneksel sigortayla olan benzerlik ve farklılıkları da karşılıklı sigortanın tanımı etrafında anlatılmaktadır. Bundan dolayı öncelikli olarak doğrudan karşılıklı sigortalılarla ilgili bilgilere yer verilmiş ardından uygulamadaki tekafül sigortasının özellikleri ile geleneksel sigortayla olan benzerlik ve farklılıkları ortaya konmuştur.

Yardımlaşma sigortası, yardımlaşanlardan herhangi birisinin aleyhine ortaya çıkacak zararı paylaşarak telafi etmeye yönelik bir sigortadır. Nitelik olarak mal bedelli akit olmadığı için teberru akitleri grubuna girmektedir. Yardımlaşma sigortasının -belki de- en önemli özelliği kişinin hem sigortalı hem sigortacı konumunda olmasıdır. Bir yandan yardımlaşma grubu tarafından zararı karşılandığı için sigortalıdır diğer yandan da ortaya çıkacak bir zararı payı nispetinde karşılamakla yükümlü olduğu için sigorta edendir. Bu durum doğal olarak kişilerin malını korumakta daha özenli olmasına da yol açmaktadır. Çünkü doğacak zararın tazmininden payı nispetinde kendisi de yükümlüdür(<http://www.yeniumit.com.tr/konular>,2013). Karşılıklı sigortalarda sigortalı, sigorta yaptırmakla, şirkete iştirak eden diğer üyelerden herhangi birisinin uğrayacağı zararı diğer sigortalılarla birlikte (müştereken) tazmin etmeyi taahhüt etmiş olur. Bu sistemde sigortalı da sigortacı da aynı kişidir, diğer sistemlerde olduğu gibi ayrı bir sigortacı kuruluş ya da kişi yoktur (Dalgın, 2003: 617).

Yardımlaşma sigortalarının yöneticileri vekil konumundadır. Sistemde asıl olan üyelerdir. Yardımlaşma sigortalarında üyelerin girdiği maddi yükümlülük belli değildir. Çünkü prensip olarak doğacak zarar üyeler arasında paylaşılır. Özel sigortalarda ise üyenin ödeyeceği prim bir takım hesaplarla başta belirlenir. Şirket şeklinde kurulan yardımlaşma sigortalarının çeşitleri vardır. Bunlar yardımlaşma cemiyetinin şirkete dönüşmesiyle olabileceği gibi mali mesuliyet esaslı da olabilir. Bunun yanında hayat sigortası şirketi de oluşturabilirler. Bu sistemde tazminat alan kişi aldığı tazminatla ilgili üye ödemeleri bitene kadar sistemden çıkamaz. Sisteme göre bir üye verdiği için çok tazminat almışsa bu bir kar ya da kazanç değildir diğer üyelerin ona bir yardımınıdır. Her üyenin mesuliyeti hissesi oranındadır ve alacağı tazminat da aynı şekildedir. Yardımlaşma sigortalarının günümüzde karşımıza çıkan önemli bir türü şirket şeklinde örgütlenmiş olan tekafül sigortasıdır (Dalgın, 2003:2). Bu tanıma göre tekafül

sigortası başlı başına özel bir tür olmayıp, ticari sigortaların dışında bir kategori oluşturan yardımlaşma/karşılıklı sigortaların bir alt koludur. Ancak tanıma dikkat edilirse tekafül, yardımlaşma sigortalarının şirket şeklinde örgütlenmiş bir türü olarak ifade edilmektedir. (<http://www.yeniumit.com.tr/konular>,2013).

Bir (karşılıklı) sigortacılık türü olarak karşımıza çıkan tekafül, kar amacı gütmeyen kooperatif bazlı bir sistemdir. Arapçada dayanışma anlamına gelmektedir. Günümüzde İslam coğrafyasının farklı bölgelerinde farklı uygulamalarına rastlamak mümkündür. Sorumluluk paylaşımı ve riskin belirli gruplar arasında dağıtılması esasına dayanmaktadır. Sistemi modern anlamda ilk uygulayan ülkelerden birisi olan Malezya yasalarında, kardeşlik ve yardımlaşma esaslı, bir zarar meydana geldiğinde dayanışma ruhu ile karşılıklı mali yardım ve desteğin sağlandığı bir sistem olarak ifade edilmiştir. Ancak Malezya yasalarındaki tanımda sigorta kavramı kullanılmamış olup tekafül, bir yardımlaşma şeması olarak gösterilmiştir. Bazı kaynaklar ise bu yaklaşımın kar saikini açıklamakta yetersiz olduğunu ileri sürerek doğrudan İslami sigorta ifadesini kullanmış ve dayanışma içindeki kişilerden bağımsız olarak oluşturulmuş bir fon altında bağış olarak toplanan primler karşılığında riske maruz olanların kendi arasında anlaşması olarak tanımlanmıştır. Fon, iştirakçilerin zararlarını tazminle yükümlüdür (Ustaoğlu, 2014:116).

Aşağıdaki tabloda, Neova Sigorta üzerinden Türkiye'de tekafül sigortacılığını da başlatmış banka olan Kuveyt Türk'ün resmi internet sayfasından alınan bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.1. Tekafül Sigortası İle Geleneksel Sigortanın Farkları

Tekafül Sigortası	Geleneksel Sigorta
Tekafül, karşılıklı dayanışma esaslıdır.	Klasik sigorta, sadece ticari faktörleri esas
Tekafül'de faiz, kumar ve şüphe yoktur.	Klasik sigortalar faiz, kumar ve şüphe
Katılımcı tarafından ödenen primlerin bir kısmı veya tamamı diğer katılımcıları potansiyel risklere karşı korumak için tekafül fonuna aktarılır.	Klasik sigorta şirketlerine ödenen primler beklenen riskler karşılığında kendilerine aittir.
Tekafül şirketleri, mevcut yasaların yanı sıra Şer'i Denetleme Kuruluna tabidir.	Klasik sigorta şirketleri, sadece mevcut yasalara tabidirler.
Tekafül Fonu ile sermayedarların hesapları arasında tam bir ayırım vardır.	Poliçe sahipleri tarafından ödenen primler şirkete gelir kabul edilir ve hissedarlara
Tekafül Fonundaki herhangi bir fazlalık sadece katılımcılar arasında Vekâlet ve Mudarebe modellerine göre dağıtılır.	Bütün fazlalıklar ve karlar sermayedarlara aittir.
Katılımcının bir açığı olması durumunda Tekafül Fonunu yöneten Tekafül Operatörü (Vekil) katılımcıya faizsiz borç	Açık durumunda klasik sigorta şirketi riskleri üstlenir.

Katılımcıların ve hissedarların birikimleri İslami kurallara uygun yatırımlarda	Yatırımlarda kullanılacak fonların İslami kurallara uygun olması zorunlu değildir.
Tekafül şirketleri, İslami prensiplerle çalışan kendi Reasürans Sistemi olarak ReTekafül şirketlerine sahiptir.	Klasik sigorta şirketlerinde Reasürans Şirketlerinin İslami prensiplerle çalışması zorunlu değildir.

Kaynak: <http://www.kuveytturk.com.tr/sigorta>,2017).



2.2. Tekaful Sigortacılığının Kavramları

İslami sigortacılığın ayrıntıları incelenmeden önce, kullanılan terimlerin Arapça kökenli olmasından ötürü, takaful kavramlarını tanımlamakta ve genel olarak ne ifade ettikleri ile ilgili bilgi vermek faydalı olacaktır (Özbolet, 2008:123).

2.2.1. Takaful Kavramı

Takafol ya da kimi kaynaklarda da Tekaful olarak ifade edilen bu kavram en basit tanımıyla İslami Sigortacılık kavramının karşılığıdır.

Takaful kelime itibariyle, Al-Kafala Arapça kelime kökünden gelmekte ve ortaklaşa fayda, ortak sorumluluk manasındadır (Kwon, 2007:26).

Klasik sigortacılık anlayışına alternatif oluşturan takaful sigortacılığı; sosyal yardımlaşma, işbirliği ve sigortalıların muhtemel zararlarının müştereken tazmin edilmesi üzerine kuruludur. Belli bir grup bireyin, aralarından birinin ya da birilerinin karşılaşılabileceği muhtemel hasar ve zararları kendi içlerinde yapmış oldukları katkılarla paylaşmayı ve telafi etmeyi kabul etmeleridir. (Khan, 2009:13) Bu sistemde, aynı zamanda, amaç kâr elde etmek değil, bir riskin bir diğeri hesabına üstlenilmesi prensibi ile müşterek garantinin sağlanmasıdır. (Karayazgan, 2008:109)

Yukarıdaki ifade takaful sigortacılığının temelini oluşturan felsefedir. Karşılıklı sigortacılık türüne benzemekle beraber, bu türden farklı olmasına neden olan önemli etmenler de mevcuttur. Bu noktadan hareketle ifadeyi daha da açmamız gerekirse, klasik sigortacılıktan daha farklı bir platforma oturmasını sağlayan etmen İslam'ın kendine has koşullarıdır. İslami felsefenin faize, belirsizliğin yarattığı haksız kazanç ve kumara yasak koymasından dolayı, takaful yapısı itibariyle klasik sigortacılıktan farklılaşmıştır. Ancak 20. y.y.'ın ortalarına doğru yine yukarıda sayılan sebeplerden ötürü klasik sigortacılığa bir alternatif oluşturması amacıyla geçmiş dönem uygulamalarının modernize edilmesi ve de klasik sigortacılık uygulamalarının üzerinde bazı gerekli değişiklikler yapılması sonucunda ortaya çıkmış olan yeni bir uygulama türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

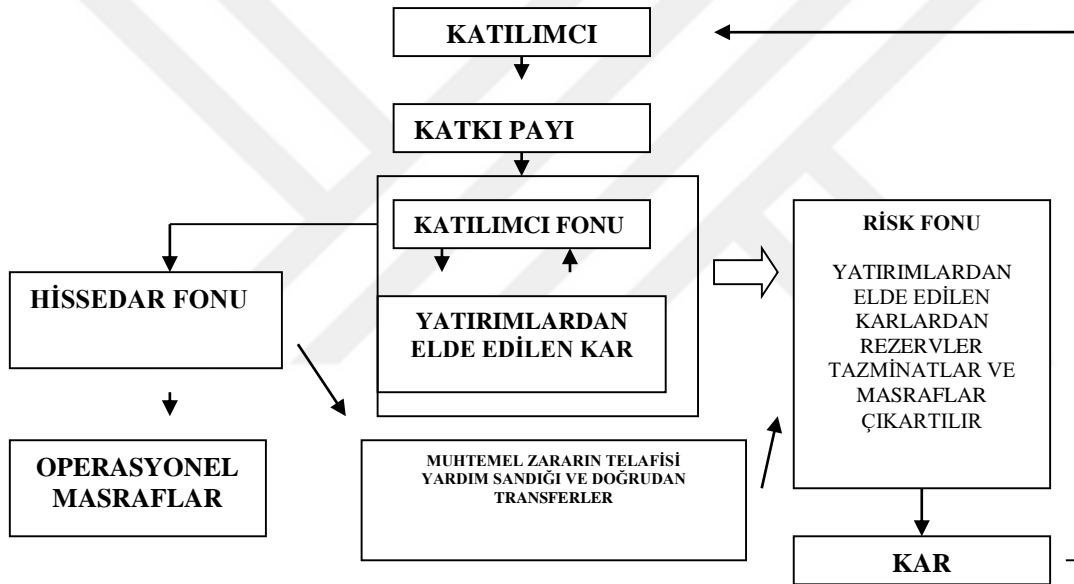
2.2.2. Mudarabe Kavramı

Sadece İslami sigortacılıkta değil aynı zamanda tüm İslami ekonominin içinde yer alan Mudarabe; Mudâraba, Mudhabarah, Kırad (Zuheyli ve Edilettuhu; Akt: Ulusoy, 1997:32) ve Muamele gibi ifadelerle de farkı kaynaklarda isimlendirilmiştir.

Mudarabe, komandit şirket yapılanmasına benzemektedir. İslam tarihi boyunca da uygulanmıştır. Günümüzde ise takaful modellerinden birini oluşturan Mudarabe bir tarafın

sermayesi diğer tarafın da emek gücü ortaya koyması ile oluşturulan bir ortaklıktır. (Kassim, 2008:3) Elinde sermaye birikimi olan, fakat bilgisi yeterli olmayanlarla; bilgi birikimi mevcut olan kişiler Mudarabe yoluyla bir araya gelebilmekte; bu yolla da toplumda sermayenin atıl durumda kalması engellenmekte ve ayrıca işgücü yaratılması da sağlanabilmektedir. (Hancı, 2007:88)

Mudarabe kavramında önemli noktalardan biri, bu ortaklığın kar-zarar ortaklığı üstüne kurulmasıdır. Fakat dikkate değer nokta ise yapılan bu ortaklık neticesinde eğer ortaya bir kâr çıkması halinde taraflar arasında yapılan sözleşme doğrultusunda kâr belli oranlarda (Patel, 2004) dağıtılır ama eğer yapılan ortaklığın sonucunda ortaya bir zarar çıkar ise bu durumda sermaye sahibi zarardan sorumludur. Emek sahibinin zaten emeğini sarf etmesinden ötürü zararı söz konusu olmaktadır.



Şekil 1.1. Mudarabe Modeli

Kaynak: Ajmal Bhatti, "Aspects of Business Operations in Different Takaful Modalities", www.bnm.gov.mv/microsites/giff2007/pdf/frf/07_06.pdf, s. 23, e.t. 23.07.2017).

Şekil 1.1'de görüleceği üzere katılımcı, yatırdığı katılım payları ile katılım fonuna iştirak etmektedir. Aynı zamanda yılsonunda elde edilmesi halinde de kârdan da payı nispetinde faydalanmaktadır. Bu noktada elde edilen kârın katılımcı ve işletici (hissedar) arasında pay edilmesi daha önceden belirlenmiş bir oran doğrultusunda yapılmaktadır (Kassim, 2008: 3). İşletici ise kâr oluşması halinde bundan faydalanmakta ancak bir zarar oluşması halinde ise bu zarar katılımcıya yüklenilmektedir.

Kârın dağıtımını esnasında risk fonu adı verilen fondan, yatırımlardan elde edilen gelirden; tazminat ödemeleri, rezervler ve re-takafül masraflarının çıkarılması sonucunda eğer bir fazla kalması halinde kâr dağıtımını yapılabilmektedir. Dönem sonunda gelirlerin giderlerden az olması sonucunda bir zarar halinde ise bu zarardan mesul olan taraf yukarıda da ifade edildiği gibi katılımcıdır.

Diğer bir önemli nokta ise katılımcıların katılım paylarının, işleticinin yönetim masraflarından muaf olmasıdır. Operasyonel masraflar olarak da ifade edilen bu masraflar yatırım gelirlerinde düşülmektedir.

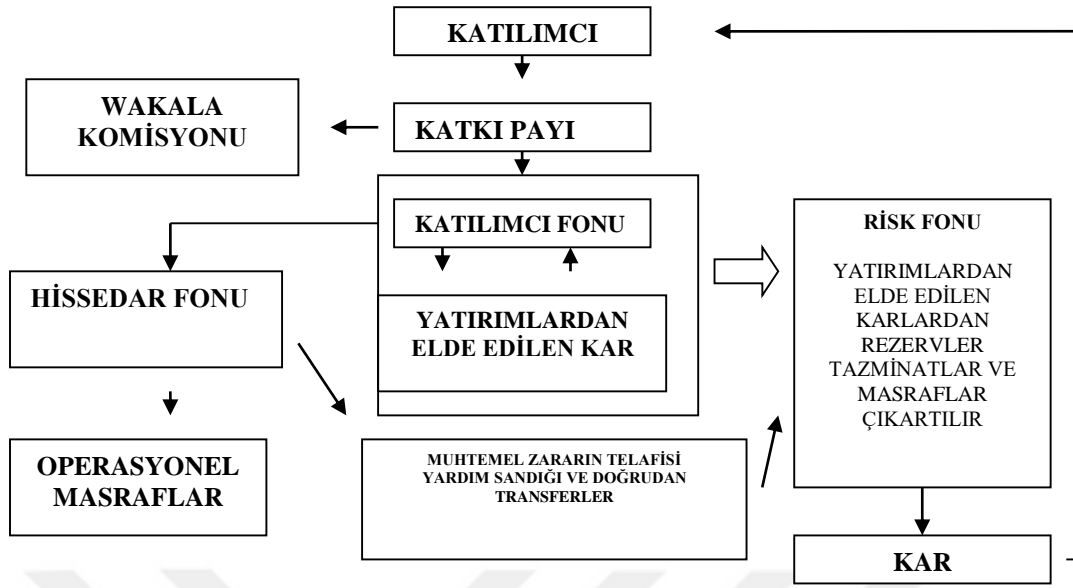
Bu modelin dezavantajı, işleticinin açısından sadece kâr elde edilmesi ve yatırım fonlarından gelir elde edilmesi halinde masraflarını karşılayabiliyor olmasıdır. Katılımcı açısından da olumsuz yönü ise, işleticinin kâr elde edebilmek adına katılımcılara daha fazla fiyatlama yapması ve katılımcıların masraflarının fazlaşmasıdır.

2.2.3. Wakalah Kavramı

Farklı kaynaklarda Vekale, Wakala ve Vekâlet olarak da ifadelendirilen bu kavram tam olarak sahip çıkmak, muhafaza altına almak ve birinin adına uygulama yapmak manasına gelmektedir. (Ayub, 2007:347)

Wakalah, takafül modellerinden biridir. Bu modelde takafül işleticisi poliçe sahiplerinin yetkisini üzerinden taşır ve onlar adına işlem yapar. Yaptığı işlem karşılığında da bir ücret alır. Bu ücret, merkezi takafül fonuna katılımcılar tarafından yapılan katılım payı ödemeleri üzerinden yapılır. Ücret önceden belirlenmiş bir oranda olabileceği gibi aynı zamanda da takafül fonunun belli bir kısmı da olabilmektedir (<http://www.bnm.gov.my/files/2004>)

Ancak katılımcılar hesabına görev yapan aracı, katılımcıların katkıları ile oluşturulan fonun dönem sonu fazlasından pay alamamaktadır. (Karayazgan, 2008:111)



Şekil 1.2. Wakala Modeli

Kaynak: Ajmal Bhatti, "Aspects of Business Operations in Different Takaful Modalities", www.bnm.gov.my/microsites/giff2007/pdf/frf/07_06.pdf. (e.t.30 07.2017) s. 12

Bu modelde işletici açısından olumsuzluk kârdan pay alamamalarıyken öbür taraftan Mudarabe modelindeki aksine aldıkları komisyon karşılığında operasyonel masraflarını karşılayabilmeleridir.

2.2.4. Wakf Kavramı

Türkçe'de kullanılan vakıf kelimesine karşılık gelen bu kavram Hz. Muhammed döneminde malların vakıflara bağışlanması ile fakirlere, cami personeline, dini okullara, öksüz ve yetimlere, hastanelere ve Mekke ve Medine şehirlerinin bakımında kullanılmaktaydı. (Cham, 1985:152)

Günümüzde ise geçmiş dönem uygulamasına benzer şekilde katılımcılar belli bir fona bağışta bulunurlar. Katılım esasının bağış yolu ile olması haksız kazanç ihtimalini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. (Karayazgan, 2008:112)

Fonun yönetimini yürüten taraf ise belli bir vekâlet ücreti karşılığında tüm işlem ve faaliyetleri yerine getirir. Ancak fonun yöneticisi kimi zaman fonun işletici kimi zamanda fonun finanse eden taraf olabilmektedir. Fakat her iki durumda da fonun İslami koşullara göre yatırımlara yönlendirilmesinden ve yatırımlar neticesinde elde edilen gelirlerin hem muhtemel tehlikeler neticesinde katılımcıların zararlarının telafisinde hem de katılımcılara şerri koşullar göz önünde bulundurularak getiri elde etmelerini sağlamaktır. (Karayazgan, 2008:112)

2.2.5. Mudarip Kavramı

Takaful modellerinde daha önce de bahsedildiği gibi taraflar söz konusudur. Bu taraflar takaful işleminin yerine getirilmesinin sağlanması adına önem arz eden gerekliliklerdendir.

Takaful işlemi, bir ortaklık düzeni üzerine temellendiği için ve katılımcıların ortaya koydukları bir katılım payı bulunması sebebiyle bu noktada katılımcıların katılım paylarının yönetiminde olması gereken bir tarafta söz konusu olmaktadır.

Bu ortaklıkta sermayenin yönetimini üstlenen taraf Mudarip'dir. Mudarip yapılan ortaklık sonucunda oluşabilecek zarardan muaf tutulmaktadır. Bundaki asıl gaye Mudarip'in emeğini ortaya koyması ve bu emeğinin karşılığını alamamasıdır. Kâr oluşması halinde ise Mudarip emeği neticesinde kâra iştirak etme hakkını kazanmaktadır. (Çizakça, 1993:27)

Takam'da Mudarip, takaful şirketini ifade etmektedir ve sermayenin yönetimini sermaye sahibi adına üstlenmektedir.

2.2.6. Rabbu'l Mal Kavramı

Takaful faaliyetlerinde olması gereken taraflardan bir diğeri de Rabbu'l Mal olarak ifade edilen ve sigortalı olarak kabul edebileceğimiz kişi ya da kurumdur.

Sermaye sahibini ifade etmek için kullanılmakta olan bu kavram ile ortaklıkta sermayesi ile bulunan taraf ortaklık neticesinde oluşacak kârdan payı nispetinde hak almakta ve eğer zarar oluşur ise de bu durumda tüm zarardan sorumlu olmaktadır. Ayrıca katılım payları ile dâhil olduğu fondan eğer teminat altına aldırıldığı rizikolarda bir hasar olması halinde de aynı katılım paylarının getirişi olarak zararını telafi edebilmektedir. Bu noktada diğer katılımcılar aynı zamanda birbirlerinin sigortacısı da olmaktadır.

Netice itibariyle Rabbu'l Mal takaful sigortacılığı işlemlerinde katılımcıyı ifade etmekte ve sermayesini sigortalanma ihtiyacını telafi etmek adına yatırdığı katılım payları ile sağlamaktadır(Board, 2008).

2.3. Takaful Sigortacılığının Temel Kavramları

2.3.1. Riba Kavramı

Arapça fiil kökü olan raba"dan gelen bu tanım, arttırma manasına gelmektedir (El-Gamal, 2006:49). Kelimenin manasının daha da genişletilmesi halinde çoğalma, şişme, gelişme ve İslam Hukuku terimi olarak mübadeleli akitlerde taraflardan birinin hakkı kabul edilen ve

akit sırasında şart koşulan karşılıksız fazlalık manasına da gelmektedir (Hancı, 2007:148).

İslam dünyasının üzerinden hassasiyetle durduğu ve üzerinde çok fazla tartışmanın olduğu bu konu esas itibariyle faizin yasaklanması ve yapılan ticari işlemlerden men edilmesi noktasına dayanmaktadır.

Esasını oluşturan gaye ise haksız kazancın ortadan kaldırılmasıdır. Faiz, netice itibariyle paranın kendini değerlendirmesi ve belli bir oran ve süre neticesinde paranın kendini katlamasıdır. Ancak İslam inancı bu noktada haksız kazancın sosyal yapı üzerinde orta ya da uzun vadede tahribat yaratıcı etkisini göz önünde bulundurarak ayrıca toplumların geleceğinin daha sağlıklı olması ve de ayrıca ekonomik faaliyetlerin de daha etkili olabilmesi adına böylesi bir yasak koymaktadır.

Sigortacılık faaliyetleri eksenin de konunun değerlendirilmesi halinde ise öncelikle sigorta şirketinin elde etmiş olduğu prim gelirlerinin faizle değerlendirilmesi ve ayrıca sigortacının yatırılan primlerin zarar oluşmaması durumunda sigorta şirketine faizli yatırımlar vesilesiyle haksız kazanç sağlaması noktalarında, faizin sigorta konusu dışında tutulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

İslam dininin başvuru kitabı olan Kuran-ı Kerim'de birçok ayette faizin zararlarından ve yasaklanmış olduğundan da bahsedilmektedir. Bakara suresi 275. ayet.

2.3.2. Garar ve Cehalet Kavramları

Garar Arapça kelime karşılığı olarak riziko, tehlike manasına gelmektedir. Ekonomik işlemlerde kullanım şekli ise yeterli ölçüde bilgi birikimi olmadan bir şeyi üstlenmek, birini getirişinin ne olacağı bilinmeyen bir girişime sokmak ya da önünü ardını ve sonuçlarını düşünmeden bir işe hızlı bir şekilde başlamaktır (Afzal Ur Rahman, 1982: 133).

Aynı zamanda yapılan işlemlerde belirsizliği de ifade etmektedir. Bir şeyin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini İslam inancına göre ancak Allah bilir ve böylesi bir durumda belirsizliğin olduğu bir durum üstünden ya da riskin mevcudiyetinde Garar söz konusu olacaktır.

Kuran bu konu üzerinde de ayetler yoluyla konuyu üstünde durmuştur. (Kur'an Bakara Suresi, Ayet 188, Nisa suresi, Ayet 29)

Cehalet ise Garar kavramı ile beraber ele alınmalıdır. Garar ifadesinin özü belirsizliğin olduğu ve bir şeyin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğidir. Cehalet ise bu mevzunun önemli vasıflarında ki eksikliklerdir. Paket içindeki bir nesneyi satmak buna örnek gösterilebilir. Burada nesnenin varlığı bellidir, ancak varlığın ne şekilde ve nasıl olduğu belli değildir (Dalgın,

1982:104).

Sigortacılık faaliyetleri ile ilgili olarak ise sigortalanacak mal ya da canın herhangi bir tehlikeye maruz kalmasının belirsizlik içermesi ve bu belirsiz durumlara karşılık olarak bir güvence yaratılmaya çalışılması, İslam inancına göre geleceğin insanlar tarafından tahmin edilmeye çalışılmasının yasaklanmış olmasından ötürü, klasik sigortacılık işlemlerinin İslam inancına uygun olmaması sonucunu ortaya çıkarmaktadır.



2.3.3. Maisir Kavramı

Arapçada aynı zamanda Qimar şeklinde de geçen kelime Türkçe karşılık olarak kumar manasına gelmektedir.

Şans oyunları ya da kumar vasıtasıyla elde edilen kazançlar İslam dinine göre haramdır. Kuran-ı Kerim Bakara Suresi'nde kumarla ilgili olarak "*Sana şarap ve kumardan soruyorlar. De ki bu ikisinde büyük bir günah ve insanlara bazı yararlar vardır. Ancak günahları yararlarından daha büyüktür*" (Ku'an Bakara suresi Ayet 279) ifadesi ile kumarı haram sıfatı ile açıklamaktadır.

Kumarda kazanma ve kaybetme ihtimali olması ve bunun belirsizlik yaratmasından ötürü Gar ar ve Cehalet kavramlarıyla da iç içedir.

Konunun sigortacılık faaliyetleri ile olan ilişkisi ise İslami inanç gereği belirsizlik içeren hallerden gelir elde etmenin yasaklanmış olmasıdır. Bu noktada sigortalanan mal ya da canın üzerinde taşıdığı rizikoların gerçekleşmemesi hali aynı zamanda sigorta şirketine, sigortalılardan elde etmiş olduğu prim gelirlerinden ötürü, haksız bir kazanç sağlamakta olduğu İslam düşünürleri tarafından iddia edilmektedir. İslami inanışın getirdiği kuralların bir neticesi olarak da yapılan sigortacılık işlemleri bu özelliği gereği uygun bulunmamaktadır.

2.3.4. Genel Prensipler

Takaful sigortacılığının, klasik sigortacılık uygulamalarından olan ortaklaşa sigortacılık uygulamalarına benzemekte olduğu bölüm ifade edilmiştir. Bu noktada faiz, belirsizlik ve de kumar gibi İslam anlayışının yasak getirdiği koşullar haricinde takaful uygulamalarının yapısından dolayı başka prensiplerde Takaful sigortacılığının içinde mevcut bulunmaktadır.

Genel prensipler Takaful sigortacılığı için şu şekilde özetlenebilmektedir (Sabbir, 2004):

- Katılımcılar topyekûn menfaatleri için ortaklaşa yardımlaşmaktadırlar.
- Her katılımcı katılım paylarını başkalarının maruz kaldığı zararların telafisini sağlamak adına yatırmaktadır.
- Hasar ve sorumlulukların, katılımcıların paylarına göre bölündüğü bir toplumsal sigorta havuzu modeli uygulanmaktadır.

Kaza sigortaları kaza sebebiyle gerçekleşen beklenmedik ve ani bir olay

kapsamaktadır. Nitelik olarak birbirinden oldukça farklı sigorta çeşitleri bu sigorta dalında bir araya gelmişlerdir. (Nomer ve Yunak, 2000:103) Farklı özelliklere sahip olmalarına rağmen aynı sınıf altında yer alan bu branşları genel olarak şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

- Ferdi Kaza Sigortaları
- Oto Kasko Sigortaları
- Cam Kırılması Sigortaları
- Ferdi Kaza Sigortaları
- Hırsızlık Sigortaları
- Sorumluluk Sigortaları
- Mühendislik Sigortaları
- Nakliyat Sigortaları

Sigortacılık uygulamalarının ilk örneklerinden olan nakliyat sigortacılığı yapısı itibariyle uluslar arası bir yapıya sahiptir. Ticarete konu olan malların ve taşıtların ülkeler arasında nakliyesi esnasında karşılaşılabilecek zararlara karşı teminatını nakliyat sigortaları sağlamaktadır. Bu sigorta türünde taşıtın kendisi sigortalanabildiği gibi, yük de sigortalanabilmektedir (Uralcan, 2004:76).

Diğer sigorta dallarındaki rizikolar belli başlı iken, nakliyat sigortalarında rizikolar çeşitlilik göstermektedir. Bu sebeple diğer sigorta dallarında özellik ilkesi rizikolar için mevcutken, nakliyat sigortaları için ise genellik ilkesi mevcuttur. (Güvel ve Güvel, 2002:125)

Nakliyat sigortalarını genel olarak mal ve tekne sigortaları olarak iki alt bölüme ayırmak mümkündür.

2.4. Takaful Sigortacılığının Branşları

Klasik sigortacılıkta olduğu gibi takaful sigortacılığı da hayat ve hayat dışı olarak iki kategoriye ayrılabilir. (Emtea, <http://www.tsrbsb.org.tr/tsrbsb/Sigorta/Branslar/Emtea> 23.07.2017) Takaful sigortacılığı dalları her ne kadar iki ana kategoriye ayrılrsa da kendi içinde klasik sigortacılıkta görülen alt branşlara da sahip olmaktadır. Sonuç itibariyle Tekaful sigortacılık branşları şu şekilde sıralanabilir:

- Takaful Hayat Sigortaları
- Genel Takaful Sigortaları

Her bir branaa ait takaful sigortacılık faaliyetlerinin yürütülebilmesi ülkeden ülkeye değişmektedir. Bazı ülkelerde sigortacılık faaliyetleri, her iki branş için bir ruhsat altında yapılmasına izin verilirken diğerlerinde sadece birisi ile sınırlandırılabilir (Karayazgan, 2008:113).

2.4.1. Hayat Takaful Sigortaları

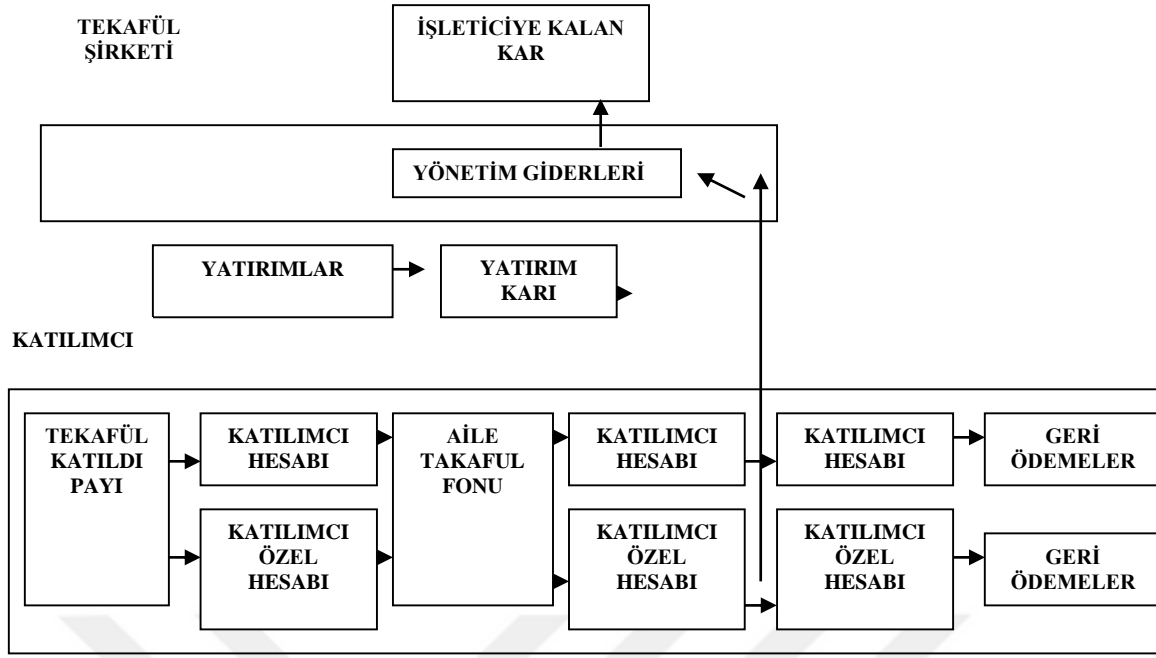
Takaful hayat sigortası olarak da isimlendirilen bu sigorta tipi, katılımcıların belli bir fona yatırmış oldukları katılım payları ile bir birikimin oluşmasını ve aynı zamanda da tüm katılımcıların birbirini, yatırdıkları katılım payları vasıtasıyla ekonomik kayıplara karşı korudukları bir yöntemdir (Kwon, 2007:66). Takaful hayat sigortaları aynı zamanda katılımcıların ölümleri halinde yasal varislerinin maddi zararlarının ve daha önceki ekonomik durumlarının telafisini de sağlamaktadır. (<http://www.ifsb.org/docs/eng>,2017)

Aile takaful sigortaları, katılımcı hesabı ve katılımcı özel hesabı fonlarından oluşmaktadır. Katılımcıların yapmış oldukları katılım payları bu iki fon arasında dağıtılmaktadır. Katılımcı hesabına yatırılan katılım payının büyük kısmı sadece yatırım ve tasarruf amaçlı iken, katılımcı özel hesabına teberru şeklinde yatırılan kısım, sözleşme vadesinin gelmesi ve ölüm gibi olaylarda tazminat ödenmesi için kullanılmaktadır.

Katılımcı yatırım hesabı ile katılımcı özel hesabı arasındaki dağılım belli bir oran nispetinde yapılmakla beraber kimi aile takaful sigorta sözleşmelerinde bu dağılım söz konusu olmamaktadır. Grup tipi aile takaful sözleşmelerinin yapısı itibariyle kısa vadeli olmaları yatırım özeliklerinin bulunmamasına ve bu sebeple de katılımcı hesabında herhangi bir payın bulunmamasına neden olmaktadır. Bu tip sözleşme ile yatırılan katılım payları sadece katılımcı özel hesabına yatırılmakta ve oluşan tehlikeler bu fondan tazmin edilmektedir. ([http:// www.ifsb.org/docs/eng](http://www.ifsb.org/docs/eng).2017)

Bu noktada takaful şirketi İşlam hukuku kurallarına uygun olarak fonları uygun yatırım araçlarına yönlendirmektedir. Yatırımlardan elde edilen krlar, katılımcıların lehine olacak şekilde paylaştırılmaktadır (Karayazgan, 2008:114).

Takaful şirketinin yönetim masrafları ise katılımcı özel hesabından karşılanmaktadır. Bu yöntem Mudarabe takaful modelinde uygulanmakta, wakala modelinde ise takaful şirketinin masraflarının karşılanması adına en baştan anlaşılan bir komisyonda ödenebilmektedir.



Şekil 1.3. Aile Takafül Sigortası İş Akışı

Kaynak: Mohd Fadzlı Yusof, "Halal Haram Conundrum", Malaysia: First International Consulting, Temmuz 2008, s. 23

2.4.2. Genel Takaful Sigortaları

Genel takaful sigortaları yangın, araç, kaza, denizcilik, ferdi kaza işçi sorumluluk ve işçi ücretleri gibi konuları kapsamaktadır. Bu sigorta kolları ülkeden ülkeye değişmekle beraber klasik sigortacılıktaki uygulama alanları ile benzerlikler göstermektedirler. Aynı zamanda bu tip sigorta sözleşmeleri temel olarak ortaklaşa garanti sözleşmesidirler. Bir yıl ve ya bir yıldan kısa bir süre için yapılan sözleşmelerdir. (<http://www.ifsb.org/docs/eng>,2017)

Genel takaful sigortalardaki uygulama, katılımcıların katılım payları üzerine kuruludur. Teberru olarak yatırılan katılım payları ile oluşturulan fonlar takaful şirketi tarafından değerlendirilir ve gelir elde etme amacıyla yönetilir. Yatırım sonucunda elde edilen fazla katılımcı ile takaful işleticisi arasında belli bir oranda pay edilir (Kwon, 2007:68).

Komisyon ve yönetim giderleri, işleticinin yatırımlar sonucunda elde edilen ve kendi kısmına düşen kârından düşülür. Geri kalan fazla ise katılımcılar arasında paylaşılır (Karayazgan, 2008:109).

2.5. Takaful Sigortacılığının Tarihsel Gelişimi

İslam dünyasında, kesin bir tarih verilememekle beraber, sigortacılık anlayışına benzer uygulamalar İslam tarihi boyunca ilk dönemlerden itibaren görülmektedir. (www.takaful.coop/doc.2017) Bu uygulamalar çeşitli din bilginleri tarafından klasik sigortacılığa olan benzerlikleri yönünden karşılaştırılmış ve genellikle uygulamaların sosyal sigorta anlayışına daha fazla benzediği, günümüz uygulamalarındaki gibi bireylerin kişisel gereksinimlerinden daha çok toplumun daha sağlıklı yapılması, iç barışın devam ettirilmesi, gelecek kuşakların teminat altına alınması ve toplumun gelişimi adına yapıldığı ifade edilmiştir.

Günümüz uygulamaları ile karşılaştırma yapılırken arada mutlaka farklar tespit edilmektedir. Fakat geçmiş dönem uygulamalarına o dönemin koşulları ile bakmak geçmiş dönem uygulamalarını anlamakta kolaylık sağlayacaktır. Örneğin, Hz. Muhammed (S.A.V.) zamanında kabileler arasındaki çekişmeler neticesinde ortaya çıkan ölümlü hadiseler, o dönemde yaşamış bireylerin evlerini, eşyalarını vb. mallarını tehditlere ve risklere karşı korumalarından daha önemlidir. O dönemin koşulları ile bireylerin daha basit ihtiyaçları günümüz toplumları ile karşılaştırılamayacak ölçüde temeldir. Bu nedenle bireylerin bu yönde bir arayışı söz konusu olmamıştır. Fakat bahsi edilen kabileler arası ölümle neticelenen olaylar toplumun dinamiklerini derinden etkileyebilecek niteliktedir ve önlem alınmasını gerekli kılmıştır (www.takaful.coop/doc 2017).

Ayrıca İslam toplulukları arasında yapılan ticari ilişkiler de, ticarete konu olan malların

da korunması ihtiyacı önemlidir. Ticari malların ulaşımı esnasında ortaya çıkan kazalar, muhtemel tehditler aynı şekilde İslam toplumlarında sigorta benzeri bir bilincin oluşmasının önünü açmış ve bu noktadan hareketle çeşitli uygulamalar geliştirilmiştir.

19.y.y. döneminin İslam âlimlerinden olan Ibn Abidin ilk defa sigortacılık kavramı üzerine düşüncelerini ortaya koymuş ve sigortacılık fikri ve hukuki mevcuditeyi üzerine değerlendirmeler yapmıştır (Muhammad Anwar, 1994:2).

20. y.y. gelindiğinde ise günümüz modern İslami sigortacılığın varlığına ait ilk emareler göze çarpmaktadır. 1976 yılında Mekke'de bir araya gelen Müslüman Hukukçular Konferansı ortaya koyduğu fetvalar üzerine 1979 yılında Sudan'da İslam dünyasının ilk takafül şirketi faaliyete geçmiştir. Bu şirketin faaliyete geçmesi ile birlikte ortaya çıkan tartışmalar sigortacılığın ve İslami uygulamalarının yapısal formu üzerine olmuştur. Bunun üzerine 1985 yılında Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinden bir araya gelen İslam Âlimleri Büyük Konseyi'nin sigortacılığı ve İslam'la olan ilişkisinin incelenmesinin ardından yayınlanan fetva ile klasik sigortacılık anlayışının şerri hükümlere göre haram olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat aynı zamanda takafül sigortacılığı kavramının da ortaya çıkmasına vesile olan düzenlemeler yapılmış ve faizin (riba), sigortalanacak konunun varlığı ile ilgili belirsizliğinin (garar ve cehalet) ve sigortalanacak konu ile ilgili kumar ihtimalinin (maisir) devre dışı bırakılmasının sağlanması halinde sigortacılık faaliyetlerinin yapılabileceği konusunda ortak görüşe varılmıştır (Kwon, 2007:59).

2.5.1. Âkile Sistemi

Arapça'da, bağlayan, engelleyen anlamına gelen âkile; ıstılahta diyeti ödemeyi üstlenen veya diyet ödemekle mükellef tutulan şahıslar veya topluluğa denmektedir.

Klasik fıkıh kaynaklarında, kasıt ve taammüt bulunmaksızın hata ile adam öldürmede, ölenin diyetinin, ölüme sebebiyet verenin erkek tarafından akrabaları (asabe) arasında veya aşireti, divan ya da meslek ve benzeri mensubu bulunduğu grubu arasında taksim edilmesi kabul edilmiştir. Böyle bir hadisede diyete akl, diyet ödemekle yükümlü olan şahıs veya topluluğa da âkile denmiştir. (<http://diyanet7.diyaret.gov.tr>. e.t. 29.07.2017)

Kuran-ı Kerim Nisa Suresi 92. ayette bu konuyla ilgili olarak hangi koşullarda diyet ödenmesi ve kimlerin bu diyeti ödemesi gerektiği konusunda İslami inanışa sahip toplulukları bilgilendirmektedir.(Kur'an, Nisa Suresi, Ayet 92)

Hız Muhammed öncesi dönemde de mevcut olan bu sistem Hız Muhammed dönemi ile birlikte varlığını sistemin işleyiş mantığının İslam'a uygun olmasından dolayı devam ettirmiştir. Aynı zamanda Hız Muhammed'in Medine'de hazırlattığı kurucu Anayasa'da da kendini göstermiştir. (Dalgın, 2003:52)

622 yılında Medine'de İslami toplumun aralarındaki ilişkileri düzenleyen kanunlarda belirtilen üç önemli nokta mevcuttur. Bunlar Diya yani kan parası, Fidyə yani savaş esirlerinin serbest kalması için ödenmesi gereken bedel ve ihtiyaç sahipleri, ağır maddi sorumluluk altındaki kişiler ve yoksullar için İslam toplumunun ortaklaşa yardımınıdır. Hız Muhammed'in bahsi geçen bu üç önemli konuyu tek bir çatı altında organize etmesi neticesinde dönemin kabileleri arasındaki ilişkiler yeni bir şekil almıştır.

Akile sistemi Hız Ömer zamanında daha da geliştirilerek toplumun ihtiyaçlarını daha etkili şekilde karşılamaya çalışmış ve bireylerin bağlı oldukları meslek ya da bölgelere göre çeşitlendirilmiştir. (Döndüren, 1993:170-171)

Akile sisteminde mevcut olan temel özellikler sigorta anlayışında aranması halinde kimi benzerliklere rastlanabilmektedir. Bireylerin bağlı oldukları topluluğa yapmış oldukları yardım ile oluşan meblağın ilerde meydana gelecek rizikolar için kullanımı aynı şekilde sigortacılık anlayışında da mevcuttur.

2.5.2. Vakıf Sistemi

Sözlük karşılığı olarak durmak, birini bir işe muttali kılmak ve alıkoymak manalarına gelmektedir. Bir fıkıh kavramı olarak, çıplak mülkiyeti kamuya, menfaati ise lehine vakıf tesis

edilmiş bulunan hak sahiplerine ait olmak üzere bir malı bağışlamak veya bırakmak demektir. Vakfedilen mala mevkuf, vakfedene ise vâkıf denir. (<http://divanet7.divanet.gov.tr/t.e.t.23.07.2017>)

Vakıflar, İslam tarihi boyunca çok önemli bir yere sahip olmuş ve yapısı itibariyle ihtiyaç sahiplerine yardım sağlamayı hedef almıştır. Bu yardımların yapılabilmesi ise elde edilecek maddi kaynaklarla mümkün olmaktadır. Maddi kaynaklar ise yardımlaşmanın önemin özümsemiş ve aynı zamanda maddi olarak da fayda sağlayabilecek kişi ve ya kurumlar vesilesiyle gerçekleşmektedir. Günümüz sigortacılık anlayışı ile karşılaştırılması halinde benzeri yapılanma sosyal sigortacılıkta kendini bulmaktadır.

2.6. Dünyada Tekafül Sigortası

Batı toplumlarında kökü oldukça eskiye dayanan sigorta, bugünkü anlamıyla İslam toplumlarında uzun süre yer almamıştır. Bunun en büyük sebebi İslam toplumlarının kendilerine özgü risk paylaşım sistemlerinin olması ve bu çerçevede de riske dayalı sorunların yardımlaşma temelinde çözümlenmeye çalışılmış olmasıdır (Hacak, 2006: 22). Batı toplumlarındaki geleneksel sigortacılığının İslam toplumlarına uygun bir versiyonu olarak öne çıkartılan tekafül sigortası, uygulamada bir İslami finans ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Zaten yoğun olarak uygulandığı ülkelerde tekafül sigortasının hangi kurumsal yapı üzerinden pazarlandığına bakıldığı zaman İslami finans bankacılığının ana pazarlama alt yapısını teşkil ettiği de görülecektir. Bu yönüyle tekafül sigortasının günümüzdeki İslami finans sisteminin yeni ürünlerinden birisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Sigorta sektörü gelişmekte olan ülkelerde yüzyılın başından beri beklenen gelişmeyi göstermesine karşın İslam ülkelerinde sigortanın şeriat açısından sakıncalı görülmesi nedeniyle istenilen büyüme gerçekleşmemiştir. Gelişmekte olan ülkelerde sigorta primlerinin (brüt değer) milli gelire oranı % 2,8'e ulaşmışken bu oranın İslam ülkelerinde % 1,3 gibi düşük seviyelerde kalması bu ülkelere yönelik olarak tekafül Sigortası çalışmalarının başlatılmasına yol açmıştır. Birleşik Arap Emirlikleri'nden Salama Grup ve Bahreyn'den Solidarity, tekafül çalışmalarına ilk başlayan şirketler olarak öne çıkmaktadır (Yapı Kredi Sigorta, Yapı Kredi Sigorta 2008 Yılı Faaliyet Raporu 2009: 13).

Uygulama çeşitliliği ve yaygınlığı bakımından her ne kadar Körfez Ülkeleri'nin adı öne çıkartılsa da dünyada ilk tekafül şirketi 1979 yılında Sudan'da kurulmuştur (PWC, 2008). Tekafülün en fazla geliştiği ülkelerden birisi olan Malezya bu konuda Sudan'ın sembolik öncülüğüne rağmen ayrı bir öneme sahiptir. Malezya'da 1984 yılında tekafül yasası çıkarılmış

ve Syarikat Takaful Malaysia isimli şirket Ağustos 1985'te faaliyetlerine başlamıştır. Tekafül sigortacılığın günümüzdeki anlamıyla başlatan asıl girişim de budur (Milliman, 2012). Sonraki yıllarda İslam ülkelerinde hızla gelişen ve çeşitlenen tekafül, zaman içerisinde Batılı ülkelerin de ilgisini çekmiştir. Bu ilginin bir sonucu olarak günümüzde İngiltere, İsveç, Lüksemburg gibi ülkelerde de tekafül şirketlerinin olduğu görülmektedir (Çalık, 2011: 46).

Tekafül sigortası ile ilgili talepler, konunun İslami değerler açısından ele alınarak bir fikhi sonuca bağlanması ihtiyacını doğurmuştur. Bu anlamda tekafülün faizsiz bankacılık sistemi içerisinde bir ürün olarak yer alması fikri 1981 yılında Almanya'da düzenlenen İslam Bankaları ve Ekonomik İşbirliği Uluslararası Stratejileri Sempozyumu'nda gündeme gelmiştir. Daha sonra 1985 yılında İslam Hukuku Akademisi'ne bağlı Konsey'in tekafülü İslam'a uygun bir sistem olarak onaylaması ile sistem, İslam ülkelerinde hızla yaygınlaşmaya başlamıştır (Ahmad, 2010:4). Bu dönemde yapılan tartışmalarda banka, yatırım şirketi ve sigorta şirketinin üçünün bir arada hizmet vermesi ve bu esnada bütün kuruluşların kar ve zarara katılımının tekafülün gelişmesine faydalı olacağı konusunda anlaşılmıştır. Bu yaklaşıma bağlı olarak sistemi bu üçlü üzerinde kurmaya yönelik birçok yatırım ve girişim yapılmış ve sistem gelişerek günümüze kadar gelmiştir (Hacıoğlu, 2014: 14).

2.6.1. Dünyada Tekafül Sigortasına İlişkin Düzenlemeler

Suudi Arabistan, BAE ve Bahreyn tekafül piyasalarında 2010 yılından bu yana çeşitli yasal düzenlemeler söz konusudur. Bu düzenlemelerle sektörün bu ülkelerdeki kurumsal yapısı güçlendirilirken esnek bir tekafül sisteminin de alt yapısı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu ülkelerin yanında Umman'da Şeriat'a uygun bir hisse senetleri piyasası oluşturulmaya çalışılırken tekafül şirketlerinin de halka açık bir yapıda olması için yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Ayrıca Malezya'da tekafül ürünleri ve tekafül pazarlaması gibi konularda 2013 yılından bu yana kapsamlı bir reform süreci başlatılmış durumdadır (EY, 2014:5). Malezya'nın çıkarmış olduğu Malezya İslami Finansal Hizmetler Yasası, Malezya'daki tekafül sektörünü güçlendirmiş ve Malezya'nın tekafül piyasasındaki liderliğini pekiştirmiştir (Middle East, 2014). Söz konusu bu düzenlemeler, tekafül sisteminin günden güne İslami esaslara uygun hukuksal bir alt yapıya kavuştuğunu göstermektedir. Bunun yanında Umman'da olduğu gibi Şeriat kurallarına uygun bir piyasanın içinde ürün çeşitlemesi yapılmak istendiğini de göstermektedir. Bütün bu gelişmeler yakın gelecekte daha zengin ve kurumsal bir yapının ortaya çıkacağına işaret etmektedir.

2.6.2. Tekafül Pazarının Ülkelere Göre Dağılımı

Günümüzde Suudi Arabistan, tekafül pazarının en geniş olduğu ülkedir. Ülkedeki tekafül pazarının büyüklüğü yaklaşık 3 milyar \$ civarındadır, tekafül pazarındaki önemli ülkelerden bir tanesi de Malezya'dır. Malezya'da 1972 yılında geleneksel sigortanın İslam'a uygun olmadığı kabul edilmesiyle birlikte arayışlar başlamış ve tekafül sistemi bu ülkede geniş bir kabul görmüştür. 1981'de başlatılan yasal düzenlemelerle de sistem ulusal ölçekte güçlü bir yasal alt yapıya kavuşmuştur. Malezya'da ve devamında Ortadoğu ülkelerinde tekafül sisteminin hızlı gelişmesine yol açan bir faktör daha vardır. O da bu ülkelerde deniz ticaretinin ekonomik hayat içerisinde önemli bir yere sahip olması ve deniz taşımacılığı açısından sigortanın taşıdığı önemdir. Bundan dolayı özellikle deniz ticareti güçlü olan ülkelerinin Pazar payının daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir (Çalık, 2011:51).

Tablo 2.2. Tekafül Sigortasının Ülke ve Bölgelere Göre Dağılımı (Milyar \$)

Ülke ve Bölgeler	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 Değişimi (%)	Yıllık Ortalama Değişim (%)
Suudi Arabistan	3.896	4.370	4.934	5.455	6.809	74,77	18,69
ASEAN	1.535	1.884	2.421	2.827	4.241	176,2	44,07
Körfez Ülkeleri	990	1.314	1.442	1.642	2.062	108,2	27,07
Afrika	378	433	418	395	401	6,08	1,52
Güney Asya	193	202	215	228	258	33,68	8,42
Diğer	34	224	215	228	258	658,8	164,71
Dünya Toplamı	7.026	8.427	9.645	10.775	12.268	99,67	24,92

Kaynak: Ernst Young (EY), Global Takaful Insight 2014 Market Updates - Growth Momentum Continues, 2014, [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Global_Takaful_Insights_2014/\\$FILE/EY-global-takaful-insights-2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Global_Takaful_Insights_2014/$FILE/EY-global-takaful-insights-2014.pdf), (01.07.2017), s. 7.

Son yıllarda gerçekleşen rakamlar ise sektörün önümüzdeki dönemde de büyümesini sürdürerek kayda değer bir büyüklüğe ulaşacağını ortaya koymaktadır. Tablo.2.2.deki verilere bakıldığı zaman tekafül piyasasının 2009 yılından günümüze oldukça yüksek bir büyüme performansına sahne olduğu görülmektedir. Piyasa yıllık ortalama % 24'ü geçen büyüme hızıyla 2009 yılındaki 7 milyar \$ seviyesinden 2013 yılında 12 milyar \$ seviyesini geçmiş durumdadır. Bu büyüme ortalaması sektöre yönelik beklentilerin kolaylıkla gerçekleşeceğini ortaya koymaktadır.

Tablo 2.3. Tekafül Sigortasının Büyüme Hızı ve Pazar Dağılımı (Milyar \$)

Ülke ve Bölgeler	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2012 Yıllık Değişim	Yıllık Ortalama Değişim	2012 Yılı Pazar Payı (%)
Suudi Arabistan	3.896	4.370	4.934	5.455	6.809	14,11	18,69	50,63
BAE	640	818	909	1.028	1.162	81,56	20,39	9,54
Malezya	1.168	1.273	1.639	1.962	2.436	108,56	27,14	18,21
Endonezya	252	416	560	633	781	209,92	52,48	5,87
Diğer	125	196	222	232	243	94,40	23,60	2,15
ASEAN Ülkeleri								
Dünyanın Geri Kalanı	945	1.354	1.381	1.465	837	-11,43	-2,86	13,60
Dünya Toplamı	7.026	8.427	9.645	10.775	12.268	74,61	18,65	100

Kaynak: EY, "Global Takafül Insight 2014 Market Updates"

Tekafül pazarında ülkelerin payları yıldan yıla değişim göstermektedir. 2014 yılı beklentilerine göre Suudi Arabistan'ın pazardaki payı % 48'e düşerken ASEAN ülkelerinin Pazar payının % 30'a yükselmesi beklenmektedir (EY, 2014:5). Suudi Arabistan'ın 2012 yılı Pazar payı % 50,53'tür ancak diğer piyasaların daha güçlü bir performans sergilemesi zaman içerisinde Suudi Arabistan'ın payının düşeceğine işaret etmektedir. 2009-2013 dönemi yıllık ortalama büyüme hızları karşılaştırıldığında en güçlü performansı ASEAN ülkelerinin bunlar içerisinde de Endonezya ve Malezya'nın sergilediği görülmektedir. Endonezya ortalama % 52 büyüme performansı gösterirken Malezya da % 27 civarında bir büyüme performansı sergilemiş durumdadır. Diğer ASEAN ülkelerinin de büyüme ortalaması % 23'ün biraz üzerinde görünmektedir. Bütün bu ülkelerin büyüme ortalaması hali hazırda piyasanın yarısını oluşturan Suudi Arabistan pazarının büyüme ortalamasının üzerindedir. Bu farklılığın da yakın bir zamanda Pazar paylarında önemli değişimlere yol açması mümkündür.

2.6.3. Dünya Tekafül Piyasasına İlişkin Beklentiler

Şu an için dünya nüfusunun % 25'ini oluşturan Müslüman toplumların nüfus artış hızını koruyacağı ve önümüzdeki dönemde toplam nüfus içerisindeki payının daha da artacağı öngörülmektedir. Gerek mevcut nüfus potansiyeli gerekse gelecekteki öngörüler, İslam ülkelerinin İslami bankacılık ve sigortacılık gibi alternatif ürünler için güçlü bir Pazar olduğunu ve gelecekte bu özelliğini daha da güçlendireceğini ortaya koymaktadır (Dalkılıç ve Altun Ada, 2013:167) . Bu konuda asıl ilginç olan ise tekafülün içerdiği bir takım etik değerler dolayısıyla gelecek dönemlerde Gayri Müslimler tarafından da kayda değer bir şekilde talep edileceğine yönelik beklentilerin olmasıdır (PWC, 2008:3)

İslam ülkelerinde tekafül piyasasının yüksek performans göstermesi Batılı şirketleri dikkatini çekmektedir. Bu alanda yatırım yapmak isteyen Batılı yabancı sermayenin önemli girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Kanada ve ABD'den çeşitli şirketlerin Malezya'da gerçekleştirdikleri satın alma ve birleşme operasyonları bunun önemli örneklerinden birisi olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanında Malezya'daki tekafül piyasasının çok iyi bir performans sergilemesi (2013 yılında % 43 büyüme), bu ülkeye yabancı sermaye ilgisinin artmasına yol açmaktadır(EY, 2014:5).

2.6.4. Tekafül Piyasasında Riskler ve Sorunlar

Bu başlık altında ele alınan riskler ve sorunlar, global piyasalar anlamında söz konusu olan risk ve sorunlardır. Türkiye'deki risk ve sorunlar çeşitli noktalarda farklılaşabilmektedir. Bu yüzden Türkiye ile ilgili olan sorunlar ayrıca ele alınmıştır.

Fakat bu risklerin önemli bir kısmı Türkiye için de söz konusu edilebilecek risk ve sorunlardır. Özellikle yakın bir zamanda tekafülün Türkiye'de yaygınlaşması ile bu sorunların birçoğu daha yoğun olarak yaşanacak olup muhtemelen yeni risk ve sorunlar da ortaya çıkacaktır.

Ekonomideki her piyasa ve her ürün çeşidi için geçerli olduğu gibi tekafül piyasası açısından bir takım riskler söz konusudur. Bu riskleri dört temel başlık altında ele almak mümkündür. Bunlar; finansal riskler, piyasaya uyumla ilgili riskler, stratejik riskler ve operasyonel risklerdir. Bu risklerin etki düzeyi ülkeden ülkeye ve bölgeden bölgeye değişebilmektedir. Bu başlıklar altındaki riskler ise kendi içinde çeşitlenmektedir. Bu başlıklar altında toplanan riskleri kısaca aşağıdaki gibi listelemek mümkündür (EY, 2014:5) ;

- Rekabet,
- Piyasa düzenlemeleri,
- İş dönüşümü,
- Teknik kar seviyesine ulaşamama,
- Küresel ekonomik zayıflık ve riskler,
- Maliyet tabanına ilişkin riskler,
- Finansal esnekliğin sınırlılığı,
- Yüksek risk içeren yatırım portföyleri,
- Siyasi riskler,

- Retekafüle ilişkin sorunlar.

2.6.5. Dünyada Tekafül Pazarının Büyüklüğü

Tekaftil sistemi ilk ortaya çıktığı günden bugüne oldukça yaygınlaşmış bir sistemdir. Bugün, başta Malezya, Suudi Arabistan, Endonezya gibi İslam ülkelerinin yanında bazı Batı ülkeleri de dâhil olmak üzere 33 ülkede ve 200'den fazla şirket tarafından uygulanmaktadır. Sistem içerisinde Suudi Arabistan % 51 ile en büyük paya sahipken Uzakdoğu ülkeleri de % 25'lik paya sahiptir (Hacıoğlu, 2014:14) . Tekafül pazarı oldukça hızlı büyüyen bir pazardır. Bu büyüme sektördeki firma sayısına da yansımaktadır. 2012 yılında küresel ölçekte 200 olan firma sayısı 2013 yılında 206'ya ulaşmış durumdadır. Ortadoğu ülkeleri 78 şirket ile liderliği korurken Uzak Doğu'dan 42 ve Afrika'dan 38 şirketin sektörde yer aldığı görülmektedir. Geriye kalan şirketler ise dünyanın çeşitli ülkelerine dağılmış durumdadır (Middle East, 2014).

Dünya genelinde toplam sigorta pazarı büyüklüğü 2012 yılsonu itibarıyla 4,56 trilyon \$ civarındadır (SwissRe, 2014:33) . Buna karşılık aym tarih itibarıyla tekafül sigortasının toplam büyüklüğü henüz 10,75 milyar \$ civarındadır (Ernst Young (EY),2014:7). Bu da tekafül sisteminin dünya sigorta pazarının içerisinde henüz çok küçük bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Ancak yeni bir ürün olan tekafül sigortası pazarının önümüzdeki yıllarda hızla büyüyerek daha yüksek rakamlara ulaşması beklenmektedir(Yapı Kredi Sigorta, 2013:14). Son yıllardaki gelişmeler de bu beklentinin gerçekleşebileceğine işaret etmektedir. Tekafül sigortası pazarının 2012 yılı büyümesi % 12 civarında gerçekleşmiştir. Aym yılda Pazar payı küçük olmasına karşın Mısır'ın % 35 gibi hatırı sayılır bir büyüme kaydettiği görülmektedir. Pazar payı bakımından ise Suudi Arabistan en büyük ülkedir. Suudi Arabistan'daki tekafül piyasasının büyüklüğü 5,5 milyar \$ civarındadır.

2.7. Türkiye'de Tekafül

Türk sigorta sektörü son yıllarda önemli bir gelişme göstermiştir. Piyasaya yeni ürünlerin girişleriyle piyasa daha da gelişmektedir. Son yıllarda sıkça adı gündeme gelen sigorta ürünlerinden bir tanesi de mütüel sigorta olarak da adlandırılan karşılıklı sigortalardır. Sektörde söz sahibi olan taraflar, sektörün gelişmesi için mütüel sigortanın ve bununla ilişkili olarak tekafül sigortasının öneminin farkındadır ve Türkiye'de bu konuda çeşitli hazırlıkların yapıldığı bilinmektedir (Uzun, 2014:47).

2.7.1. Türkiye'de Tekafül Sigortacılığına Yönelik Mevzuat

Türkiye'de İslami sigortacılığın hukuki bir altyapısı yoktur. Sigortacılığı düzenleyen mevcut yasalarda tekafülle ilgili olumlu ya da olumsuz herhangi bir hüküm yoktur. Bunun

yanında Türkiye'de İslami standartlara uygun bir sermaye piyasasının da yeterince oluşmamış olması, tekafül sigortasının gelişiminin önündeki en büyük engellerden birisi olarak kabul edilmektedir(Hacıoğlu, 2014:14). Türkiye'de tekafül sistemini engelleyecek herhangi bir yasa hükmü olmamasına karşın mevcut yasal koşullar tekafül sigortasının Türkiye'de uygulanmasına imkân vermektedir. Sistemin Türkiye'de uygulanabilmesi için herhangi bir sermaye şartı yoktur. Ancak Türkiye'de sigortacılığı düzenleyen yasalarda bu konuda bir sermaye gerekliliği de yer almaktadır (Dalkılıç ve Ada, 2013:166) .

Karşılıklı sigortalar için prensipte bir sermaye zorunluluğu ve katılımcı sayısı sınırlaması yoktur. Ancak mantık olarak önlenmek istenen riskin zararlarını giderecek makul sayıda üye gerektiği de açıktır. Türkiye'deki mevzuat bu konuda en az 200 ortak ve 200 milyar (Yeni dönem parası ile 200 bin TL) sermaye istemektedir. Bu şekilde yüksek bir rakamın gerekliliği ortadadır. Sonuçta az sayıda üyenin karşılayabileceği risk belirlidir. Öte yandan bu sistemde ortaya çıkacak zararı karşılayacak olan tek kaynak üyelerin ortaya koyduğu kaynaklardır. Diğer sigorta türlerinde olduğu gibi zararı ödemekle yükümlü ikinci ya da üçüncü bir kişi yoktur. Kendini sigorta ettiren aym zamanda olası bir zararı da ödeyecek olan kişidir. Bu bakımdan sayının olabildiğince yüksek olması bir zarar durumunda kişi başına düşecek payı azaltacaktır (Dalgın, 2003:617) .

2.7.2. Türkiye'de Tekafül Sigortacılığının Başlangıcı

Türkiye'de tekafül sistemi henüz uygulanmaya başlanmış durumdadır. Sektörde faaliyete başlayan ilk şirket Neova Sigorta'dır ve dünyadaki sistemlerin Türkiye'deki şartlara uyarlayarak faaliyet göstermeye çalışmaktadır. Hâlihazırda benimsemiş olduğu model hibrid modeldir almaktadır (Dalkılıç ve Ada, 2013:166) .

Bir yabancı ortaklığı olan Neova Sigorta'nın sermayesinin % 53'ü Turkapital Holding, % 35'i First Takaful Insurance Company K.S.C., % 7'si Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş., % 5'i Al-Muthanna Investment Company şirketine aittir (Neova Sigorta, Neova Sigorta 2012 Yılı Faaliyet Raporu:17)

2014 yılı itibarıyla sektörde sadece bir firmanın yer alması konunun Türkiye'de ne kadar yeni olduğunu göstermektedir. Konu yeni olduğu gibi piyasada bu alanda yeterince şirketin olmayışı bu ürünün toplum tarafından duyulup bilinmesini de engellemektedir. Sonuçta toplumun bu ürünle ilgili bir fikrinin olması, ürünü talep etmesi için önce varlığından haberdar olması gerekir. Bu noktada Klasik İktisat'ın ünlü yasası Mahreçler Kanunu'nun reklamlar

açısından bu alanda oldukça geçerli olacağını söylemek mümkündür. Türkiye'de tekafulün gelişmesi için talebin artmasını beklemek yerine arzın artırılarak toplumun bilgilendirilip bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Her arz kendi talebini yaratır yasası belki Klasik İktisat doktrininde olduğu gibi işlemeyecektir ancak şu an talep karşılığı olmasa da artan arz, bilgilenmeyi ve bilinçlenmeyi artıracak ve bu bakir alandaki talebin canlanmasını sağlayacaktır. Taşkaya, reklâmın tüketicideki etkisini incelerken talebi doğuranın tüketicinin ihtiyaç ve isteklerinden çok reklâmların inandırma ve ikna etme gücü olduğuna vurgu yapmaktadır (Taşkaya, 2009:120). Bu bakımdan bilgi ve bilinç geliştikçe, doğru reklâmlarla bu konuda talebin artırılması zor bir konu değildir.

2.7.3. Türkiye'deki Tekafül Sigortacılığının Mevcut Durumu

Türkiye'de İslami sigortacılığın gelişmesine yardım edebilecek temel faktör, ülke nüfusunun tamamına yakınının Müslüman olmasıdır. Bunun yanında son yıllarda Ortadoğu ülkeleri ile gelişen ticari ve kültürel ilişkiler, tekafulün Türkiye'de tanınmasına yardımcı olmaktadır. Son yıllarda yapılan yasal düzenlemelerde katılım bankacılığının yasal çerçevesinin güçlendirilmiş olması da tekaful sistemine uygun ürünler üretilmesine imkân vermektedir (Hacıoğlu, 2014:15). Ancak Türk toplumundaki dini hassasiyete ümit bağlayarak gerçekçi davranmak da gelecekte piyasa açısından önemli sorunlara yol açabilecektir. Bu hususla ilgili yapılmış çeşitli çalışmalar bu riske ilişkin somut veriler ortaya koymaktadır.

İslami sigortacılığın Türkiye'de yaygınlaşmasının klasik sigortacılığa katkısının da olacağı düşünülmektedir. Öncelikli olarak bu gelişmenin Türkiye'deki sigorta kültürünün gelişmesine katkısının olacağını söylemek mümkündür. Gelişen sigorta kültürü ise bir şekilde klasik sigorta sistemini besleyecek ve artan poliçe sayesinde risklerin dağıtılması ve paylaşılması kolaylaşacaktır (Hacıoğlu, 2014:15). Türkiye'de tekaful sigortasına ilişkin bilgi ve bilinç oldukça düşük düzeydedir. Pilot ölçümler dini hassasiyeti yüksek olan kesimlerde bile bu konuya ilişkin bilgisizliğin çok yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Ustaoglu, 2014:127) . Ki bu kesim tekaful sigortasının öncelikli ve ana müşterisidir. Bu pazara bile kendini tanıtamamış bir ürünün kendini geliştirmesi mümkün değildir. Bunun yanında insanların ancak bildikleri ve tanıdıkları şeyleri isteyeceği unutulmamalıdır. Bu konuda büyük bir reklam açığının olduğunu söylemek mümkündür.

2.7.4. Türkiye'de Katılım Bankalarının Sigortacılık Uygulamaları

Türkiye'de Katılım Bankaları pek çok alanda İslami kurallara uygun finansal ürünlerle bankacılık hizmetlerini verseler de özellikle sigortacılık çok ihmal edile gelmiştir. İslami

bankacılık ilkelerinden sapmamak kaydıyla son dönemde yeni ürünlerde geliştirilerek artık çok daha geniş kitlelere bankacılık hizmeti sunulurken özellikle İslami hassasiyetlerinden dolayı katılım bankaları ile çalışanların finansman ihtiyaçlarında kullanılan sigorta poliçelerine dikkat edilmemiş hali hazırda yoğunlukla konvensiyonel sigortalar ile çalışmalar devam ettirilmiştir. Özellikle bireysel finansman ihtiyaçlarının sağlanması veya kurumsal finansman ihtiyaçlarının sağlanmasında sık sık sigorta poliçelerine ihtiyaç duyulmakta katılım bankaları ise genelde bu hizmeti dışarıdan satın alarak kendi kazanabilecekleri önemli bir gelirden yoksun kalmaktadırlar. Sadece gelirden yoksun kalmayıp, faizsiz bankacılık hizmetleri talep eden müşterilerine bu noktada hizmet verilmemektedir.

Tekâfül Sigorta Sistemi, çalışma prensipleri bakımından katılım bankalarının çalışma ilkelerine çok benzerlik gösterdiği için katılım bankaları tarafından bunların kurulması ve işletilmesi hem katılım bankalarına yeni mevduat olanağı sağlayacak hem de önemli bir komisyon geliri elde etmelerine imkân verecektir. Çalışmamızda incelediğimiz gibi dünya genelinde bu noktada uygulamada büyük paralellikler var. İslami bankalar veya faizsiz bankalar kendi iştirakleri olan Tekâfül şirketleri aracılığıyla sigortacılık hizmetlerini almaktadırlar.

Katılım bankaları özellikle sigorta faaliyetlerinde yeknesaklığa yönelmemiş çoğu birbirinden farklı sigorta şirketleri ile çalışarak poliçe ihtiyaçlarını gidermeye gayret göstermiştir.

2.7.4.1. Albaraka Türk Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları

Al Baraka Türk Katılım Bankası, sigortacılık faaliyetlerini Işık Sigorta, Anadolu Sigorta, Güneş Sigorta, Allianz Sigorta, Aviva Sigorta, Neova Sigorta ve Zurich Sigorta'nın acentesi olarak yürütmektedir. Al Baraka Türk, 2010 yılında 12.9 Milyon TL prim üretimi sağlamıştır (Al Baraka Türk Faaliyet Raporu 2010 :42). Al Baraka grubunun 1985'te kurduğu Albaraka Insurance Company ([http://www.albaraka-ins.com/aboutus .htm](http://www.albaraka-ins.com/aboutus.htm) 23.07.2017), Tekâfül sigorta sistemi ile çalışmasına rağmen günümüzde ülkemizde Al Baraka Türk'ün böyle bir çalışması bulunmamaktadır. Al Baraka Grubu, kuruluşundan sonra ilk örgütlendiği ülkelerden biri de Türkiye olmasına rağmen henüz bu sigortacılığın geçen 27 yıla rağmen ülkemizde uygulanmaması anlaşılmamaktadır. Al Baraka Türk'te her yıl kullandığı kredilerle 10 binlerce poliçeye ihtiyaç duymakta ve bu poliçeleri çoğu kendi çalışma ilkelerine uymayan 7 tane sigorta şirketinden karşılamaktadır (<http://www.albaraka-ins.com>, 2017).

2.7.4.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları

Kuveyt Türk Katılım Bankası, sigortacılık faaliyetlerini %7 ortağı olduğu Neova

Sigortacılık A.Ş üzerinden yapmaktadır. “Neo Sigortacılık” sloganı ile 2009 yılı Aralık ayında faaliyetlerine başlayan Neova Sigorta, 2010 yılı sonu itibariyle 5 bölge müdürlüğü, 303 acente ve 250 banka şubesi ile sigortalılarına hayat dışı branşlarda hizmet vermektedir (<http://www.neova.com.tr/srv>,2012).

Kuveyt Türk, bu işbirliği ile 2010 yılında kendi kredilerine teminat olması için 81.250 Adet Sigorta poliçesi düzenlemiş, bu poliçelerden 215.334 TL prim komisyon geliri ve 35.847 TL işgücü geliri elde etmiştir (http://www.kuveytturk.com.tr/pdf/finansal_bilgiler/faaliyet_raporlari/2010FaaliyetRaporu.pdf). Kuveyt Türk Sigorta faaliyetlerinde Bank Asya’ya göre daha iyi bir performans sergilemiş, kredi kullandırım oranı kendisinden neredeyse %50 oranında fazla olan Bank Asya’nın sigorta poliçelerinden nerdeyse %20 az poliçe üretimi gerçekleştirmiştir. Neova Sigorta, 2010 yılında 275.556 Adet poliçe düzenleyerek 61.982.000 TL’lik prim üretimi gerçekleştirmiştir (<http://www.kuveytturk.com.tr/pdf/finansal,2010>). Bütün bu rakamlara göre Neova Sigorta’nın Kuveyt Türk’ün işlem hacminin yaklaşık 2,5 katı bir poliçe üretimini gerçekleştirdiği görülmektedir. Ülkemizde Tekâfül sigorta sistemi ile çalışan tek sigorta şirketi olması yönüyle Neova sigortanın ilk yılda yapmış olduğu bu üretim rakamı dikkat çekicidir. Kuveyt Türk sadece kendi ihtiyacı olan 80.000 Poliçeyi konvensiyonel sigorta şirketlerine yaptırmamakla kalmamış, aynı zamanda bu pazardan yaklaşık 200.000 adet poliçeyi yaparak ilk yıl için önemli bir hamle yapmıştır. Neova Sigorta birinci yaşında sigorta sektöründe hayat dışı alanda toplam prim üretimi açısından yirmi altıncı sırada yer almıştır.

2.7.4.3. Türkiye Finans Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları

Türkiye Finans Katılım Bankası, sigortacılık işlemlerini Eureko Sigorta, Ray Sigorta, Fiba Sigorta ve Işık Sigorta’nın acentesi sıfatıyla yürütmektedir. Yıllık sigorta işlem hacimleri ve bunun karlılık üzerindeki etkisinin ölçülmesi amacıyla talep edilen verilere ulaşılamadığından kredi kullandırım rakamları açısından kıyaslama yapılacaktır. Kuveyt Türk’ten yaklaşık bir milyar TL fazla fon kullandırımı olduğu göz önünde bulundurulursa yıllık yaklaşık 90.000-100.000 sigorta poliçesine ihtiyaç duyduğu düşünülebilir. Bu poliçe sayısına yine sigorta şirketinin kendi çabaları ile kredi müşterisi olmayan kişilerinde katılacağı düşünüldünce Neova Sigorta’da olduğu gibi 250.000-300.000 poliçe adet hedefleri kısa sürede yakalanabilir. Poliçe tahsilât sisteminde kredi kartlarının kullanılması, poliçelerin vade bitiminde tekrar tekrar yenilenmesiyle katılım bankaları açısından uzun dönemli önemli bir getiri kalemi olacağı şüphesizdir.

Türkiye Finans Katılım Bankası açısından önemli bir hususta Al Baraka Türk’te olduğu gibi hakim ortakları olan National Commercial Bank’ın kuruluşu olan “Alahli Takafül

Company”nin Tekâfûl uygulamalarının örnek alınmamasıdır. Zira National Commercial Bank’ın Ortadoğu’nun en önemli bankalarından ve Suudi Arabistan’ın en büyük bankası olmasından dolayı İslami Bankacılık ürünlerinde ülkemizde kullanılmayan ürünlerin geliştirilmesine katkısı beklenmektedir. Türkiye Finans Katılım Bankası’nın National Commercial Bank ile uyumlu çalışmalar yaptığı ve önümüzdeki yıllarda daha ileri düzeyde işbirlikleri hedefledikleri belirtilmektedir. Bu hedeflerden birinin de Tekâfûl Sigorta sistemindeki tecrübelerinden faydalanarak ülkemizde bu sistemin daha sağlam temellere oturtulması olması gerekmektedir. (<http://www.alahlitakaful.com/ab>,2017)

2.7.5. Türkiye'nin Tekafül Sigortacılığı Potansiyeli ve Sorunlar

Günümüzde özellikle Suudi Arabistan ile birlikte birkaç ülke tekafül piyasasında çok büyük bir paya sahip olsa da bu ülkelerdeki sigorta potansiyeli Türkiye gibi genç ve dinamik nüfusa sahip ülkelerden daha zayıf görünmektedir. Uzun vadeli ekonomik ve demografik yapı göz önüne alınca özellikle Türkiye ile ilgili beklentilerin yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Şu an için özellikle Malezya ve Suudi Arabistan gibi ülkeler tekafül pazarındaki büyümenin dinamosunu oluşturmaktadır. Ancak bir takım koşullar özellikle Türkiye gibi ülkelerin öne çıkacağını göstermektedir (EY, 2014:13).

Türkiye’de uygulanmakta olan faizsiz bankacılık ürünlerinin maliyetlerden dolayı geleneksel bankacılık ürünlerine göre pahalı olduğu görülmektedir. Buna karşın şu an için Türkiye’de içinde faiz girdisi olmayan ürünler olmayan araçlar arayanların fiyat dezavantajına rağmen faizsiz bankacılık ürünlerini tercih ettiği görülmektedir. Aynı durumun tekafül sigortası için de geçerli olduğu görülmektedir. Tekafül sigortasının Türkiye’deki pazarlanması açısından ürünün fiyatında fahiş farklılıklar olmadıkça ürünü tercih etmeye hazır olduğunu söylemek mümkündür. Bu da makul ölçülerde pahalı olsa bile tekafül sigortasının dini hassasiyet dolayısıyla tercih edileceğini göstermektedir. Bu durum Türkiye’nin bu alanda yatırım yapmak için oldukça uygun bir ülke olduğuna işaret etmektedir. Buna karşın dini hassasiyeti yüksek tüketiciler her ne kadar kaygılarını giderecek ürün arayışında olsalar da kalite algısı konusunda da dikkatlidirler. Bu bakımdan tekafül sigortasında şimdiki şartlarda ürün satmak mümkün olsa da zaman içerisinde fiyat ve kalite rekabeti konusunda iyileştirilmeler yapılmadığı sürece Pazar payının artması ve tekafül sigortasının konvansiyonel sigorta ile rekabet etmesi mümkün değildir (Ustaoğlu, 2014:114).

Tekafül sisteminin kar mantığı ve karlılığın düşük olması sistemin önemli problemlerinden birisidir. Çünkü tekafül sisteminde kar kural olarak dönem sonunda elde edilmektedir. Bu da şirket için bir risk ve tehdit anlamına gelmektedir. Bu konuda yasal

düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Türkiye'de sigortacılığa yönelik genel bilinç düzeyinin düşük olmasının etkileri tekafül sigortacılığında da görülmektedir. Bilinç sorunu tekafül sigortacılığının aşması gereken önemli sorunlardan bir tanesi olarak dikkat çekmektedir (Hacıoğlu, 2014:190). Bu ifadeye bakılırsa Türkiye'deki asıl problem sigortanın caiz olup olmaması değil, sigorta ve benzeri ürünlerin sağladığı güvence kültürünün zayıf olmasıdır. Henüz yeni bir ürün çeşidi olan tekafül sigortasının önündeki en büyük engel hiç kuşkusuz ki kamuoyunda henüz yeterince bilinmiyor olmasıdır. Bilinmeyen bir ürünün satın alınması mümkün değildir. Bu açıdan ürünün toplumda bilinirliğini artırıcı çalışmaların yapılması ve ilgi çekici, farklılıklar içeren inovatif ürünlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Tekafül sigortasının piyasada tutunabilmesi için aşması gereken teknik içerikli bir handikap vardır. O da ürünün, ürüne erken adapte olan tüketici grubunu aşarak pragmatik tüketici grubuna ulaşabilmesidir. Erken adapte olan tüketiciler, ürünün ülkedeki ilk tüketicileridir ama bu ancak kısıtlı bir pastayı ifade etmektedir. Ulaşılması gereken asıl kitle ise daha geniş bir tabanı temsil eden pragmatik tüketici kitesidir. Bu bakımdan tekafül sigortasının pazarlamasında ikinci kitleye ulaşılması büyük bir öneme sahiptir (Ustaoglu, 2014:114).

2.8. Tekafül Sigortacılığında Ürün Geliştirme

Bir işletmenin başarısı, pazardaki kullanıcı beklenti ve isteklerini detaylı bir biçimde belirleme, bu beklentilere cevap verecek düzeyde yeni ürünleri hızlı ve makul bir maliyet ile üretme gücü ile doğru orantılıdır. Ürün geliştirme süreci, bir fikrin ortaya çıkmasıyla başlar ve müşteriye sunulmaya hazır bir değere dönüşüncüye kadar devam eder. Hatta ürün veya hizmet müşteriye sunulduktan sonra da devam eder (Ustasüleyman, 2009:410).

2.8.1. Çeşitli Ülkelerdeki Tekafül Sigortası Ürünleri

Tekafül sigortacılığının uygulandığı çeşitli İslam ülkelerindeki uygulamalara bakıldığında zaman geleneksel sigortacılıktaki birçok sosyal güvence ürününün çeşitli şekillerde tekafül sistemine dâhil edilerek müşterilere sunulduğu görülmektedir. Hatta bazı alanlarda daha da gelişmiş bir sistemin olduğunu söylemek mümkündür. Bu hizmetleri sunan şirketlerden birisi olan Abu Dhabi Islamic Bank (ADİB), verdikleri tekafül hizmetlerini; "*Şeriat ilkelerine uygun bir şekilde öngörülemez zararlardan korumak*" şeklinde sunmaktadır. Sunulan ürünler ise taşıtlara ilişkin güvenceler, kredi kartları ve nakit banka kartlarına yönelik güvenceler, ailevi ihtiyaçlara yönelik güvenceler, mevduat hesaplarına yönelik güvenceler şeklinde çeşitli şekillerdedir (Abu Dhabi Islamic Bank, 2014).

Abu Dabi İslam Bankası'nın sunmuş olduğu tekafül hizmetlerinin Türkiye'de sunulan tekafül hizmetlerinden farklılık arz ettiğini söylemek mümkündür. Yukarıda da görüldüğü gibi Türkiye'deki tekafül sigortacılığı mevcut geleneksel sigorta hizmetlerinin İslami kaygılar gözetilerek verilmesi üzerine inşa edilmiş bir sistemdir. Ürünler içerisinde geleneksel sigorta sisteminin elementer sigorta branşı olarak bilinen ürünlerinin dışında ürünler yoktur. Özellikle hayat sigortacılığı ürünleri Türkiye uygulamasında sisteme dâhil edilmemiştir. Ancak ABİD'in sunduğu tekafül hizmetlerine bakıldığı zaman oldukça farklı ürünlerle karşılaşmaktadır. Motorlu taşıtlarla ilgili olarak sunulan güvencelerin yanında bankalardan alınmış nakit para ve kredi kartlarına da tekafül sistemi kapsamında güvencelerin verildiği görülmektedir. Ancak asıl farklılık ise hayat sigortası alanına giren ve "*Aile Tekafül*" olarak adlandırılan alt branşta ortaya çıkmaktadır. Aile sigortası ile ilgili verilen hizmetler ADİB tarafından ailenin huzuru için ihtiyaç duyulan güvencelerin Şeriat ilkelerine uygun bir şekilde temin edilmesi olarak takdim edilmektedir. Açıklamalardan görüldüğü gibi Şeriat ilkeleri gerek Türkiye uygulamasında olsun gerekse başka ülke uygulamalarında daima bir ön koşul olarak öne çıkmaktadır. ABİD'in sunduğu tekafül sigortası kapsamında aile tekafül olarak adlandırılan güvencenin sağladığı alt güvenceleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Abu Dhabi Islamic Bank, 2014) ;

- Kritik hastalık durumları,
- Kaza yardımı,
- Ölüm desteği (ölenin yakınlarına),
- Teberru feragatları,
- Aile yardım desteği,
- Malûllük desteği,
- Hastane masrafları,
- Kazalarda karşılaşılan zararlar,

Tekafül sigortacılığının oldukça gelişmiş olduğu ülkelerden birisi olan Malezya da aile tekafül sigortasının uygulandığı ülkelerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Malezya'da geniş bir uygulama alanı bulan vekâlet modeli çerçevesinde uygulanan aile tekafül sigortasında acenteliği üstlenen şirket görünürde sözleşmeyi yapan kuruluştur (Amin ve Hamid, 2013:228). Ancak asıl rolü sigorta sistemine dâhil olan kişilerle yapılan işlemlerin dine uygunluğunu gözetilen etik kuruluşu arasında aracılık etmektir (Noor, 2009: 4).

Noor'un verdiği bilgilere göre gerek genel tekafül olarak gerekse aile tekafül olarak adlandırılan sistemlerin uygulanması daha önce açıklandığı gibi İslami esasların gözetildiği bir sistem içerisinde gerçekleşmektedir. Katılımcılardan teberru şeklinde ya da düzenli/periodyk katkı payları şeklinde toplanan fonlar İslami usûllere göre değerlendirilmektedir. Açıklamalardan anlaşıldığı kadarıyla aile tekafül olarak uygulanan sistemde hayat sigortası olarak bilinen geleneksel sigorta ürünü de yer almaktadır. Bu ürüne yönelik sağlanan hizmet ise benzer şekilde teberru ya da düzenli katkı payları karşılığında verilmekte; eğer katılımcı ölürse yakınlarına bir ödeme yapılmakta eğer yaşıyorsa kendisine başlangıçta belirlenen net aktif değerini iadesini alır. Malezya'daki uygulamada şirketlerin yatırımcının risk profiline göre farklı seçenekler sunduğu görülmektedir. Yatırımcıların profillerine göre sunulan seçenekler aşağıdaki şekilde kategorize edilmektedir (Noor, 2009:4);

- Muhafazakâr yatırım profili,
- Dengeli yatırımcı profili,
- Büyüme yatırım profili

Malezya' daki örneklerle ilişkin bilgiler de benzer şekilde aile tekafül sisteminin birçok hayat sigortası güvencesinin tekafül sigortası kapsamında olduğuna işaret etmektedir. Bunun yanında Malezya'daki uygulamada müşterilerin riskleri bağlamında farklı yatırımcı kategorilerinde değerlendirildiklerini görmek de mümkündür. Bütün bunlar tekafül sigortacılığında dünyadaki örneklerden de hareketle geniş bir ürün yelpazesinin ortaya çıkarılabileceğini ve kişiye özgün hizmetlerin üretilebileceğine işaret etmektedir. Somut durum itibarıyla Türkiye henüz yolun başındadır ancak ilerleyen yıllarda artan tecrübe ve bilgi birikiminin etkisiyle bu konuda hızlı bir gelişmenin olmasını beklemek yanlış olmayacaktır. Ancak bu konuda deneme yanılma yoluyla değil de mevcut uygulamalardan yola çıkarak bilimsel temelleri olan çözümler üretmenin daha etkili sonuçlara imkân vereceği de açıktır.

Tekafül sigortası kendi içerisinde genel tekafül ve aile tekafül olarak ikiye ayrılmaktadır. Aile tekafülde katılımcının katkıları iki ayrı fonda değerlendirilir. Birisi yatırım yapmak için şirketin oluşturduğu yatırım fonu diğeri ise tekafül ödemelerinin yapıldığı katılımcı risk fonudur. Katılımcıların bu fonlardaki katkısı oran olarak belirlenir ve geri ödemelerde bu oranlar esas alınır. Bu fon ayrımının yapılması ise risklere göre iki ayrı fon oluşturup yatırımcıları olabildiğince korumaktır(Onagun, 2014:18). Aile tekafül sigortası literatürde İslam Hayat Sigortası olarak da adlandırılmaktadır.

Aile tekafül, tekafül sigortasının bir çeşidi olup bireylerin ya da şirketlerin uzun

vadede korunmasına yöneliktir. Sağlık planları, eğitim, kaza, evlilik, hac ve umre gibi birçok konuyu içine alabilmektedir. Vade tarihi ise 10 yıldan 40 yıla kadar değişmektedir. Aile tekafül sigortası uygulamaya bakıldığı zaman bir risk sigortasından ziyade uzun vadeli bir yatırım çeşidi gibi görünmektedir. Katılımcıların katkıları bir hesapta değerlendirilmekte ve vadeleri doğrudan katılımcı seçebilmektedir. Bunun yanında katılımcı sistemden çıkmak isterse herhangi bir kaybı olmamaktadır. Bunun yanında Malezya'daki sistemde aile tekafülde değerlendirilen tasarrufların kişisel vergi indirimine konu olduğu da görülmektedir (www.insuranceinfo.com.my,2017).

Aile tekafül sigortası özellikle BAE, Malezya ve Endonezya'da yaygın bir tekafül çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile tekafül sistemi Türkiye'de olmamasına karşın dünyanın birçok ülkesinde çeşitli şekillerde uygulanmaktadır.

Malezya'daki bir uygulamanın içerdiği özellikleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür(www.insuranceinfo.com.my, 2017);

- 18-55 yaş arasındaki tüm bireylere açık
- Vadeler konusunda serbestlik,
- Katılımcının kayıpsız iptal hakkı,
- Kazancın paylaşımı,
- Uzun vadeli yatırım imkânı

2.8.2. Türkiye'deki Tekafül Sigortası Ürünleri

Tekafül sigortasında verilen hizmetlerin özünde benzerlerinden hiçbir farkı yoktur. En önemli farkı faiz endişesi bakımından İslami kurallara uygun olarak dizayn edilmiş bir sigorta türü olmasıdır. Nihayetinde ister geleneksel sigorta olsun ister tekafül sigortası olsun her ikisi de piyasa koşullarında sunulan hizmetlerdir (Ustaoglu, 2014:114) . Tekafül sistemi işleyiş olarak geleneksel sigortadan ayrı olmakla birlikte aynı kanuni hükümlere tabidir. Sigorta şirketlerince arz edilen her türlü ürüne ait klozlar ilgili kanunlarında açıkça beyan edilmiş olup bu klozların poliçelerde yazılması mecburidir. Bu sebeple geleneksel sigorta şirketleri ve tekafül şirketlerinin ülkemizde düzenlediği poliçelerin hizmet ve kapsam açısından herhangi bir farkı yoktur (<http://www.kuveytturk.com.tr>, 2017). Neova Sigorta'nın yöneticisi Koç da yaptığı açıklama ile uygulamadaki farkın olup olmadığı hususuna şu şekilde açıklık getirmektedir(Koç, 2011);

"Biz Şu an elementer sigorta Şirketlerinin yaptığı bütün işleri yapabiliyoruz. Müşteriye verilecek hizmet olarak diğer Şirketlerden farkımız yok. Bizim farkımız kendi prensiplerimiz. Bunlardan en önemlisi topladığımız primler ve sermayemizin tamamını faizsiz yatırım araçlarında değerlendiriyoruz. Bunların en önemlileri de katılım bankaları. İkincisi de sektörde ilk diyebileceğimiz özelliklerden bir tanesi de topladığımız primlerden bütün hasarlar, giderler düŐüldükten sonra geriye kalan teknik kr dediğimiz, normal sigorta Şirketlerinde operasyonel kr dediğimiz kısmı tekrar müşteriye iade edilmesi taahhüdümüz var."

Türkiye'de 2014 Kasım itibarıyla tekaful sigortacılığında faaliyet gösteren tek Şirket olan Neova Sigorta'nın pazarlamasını yaptığı ürünlere bakıldığı zaman geleneksel sigorta ürünlerinden farklı bir ürün çeşidi karşımıza çıkmamaktadır. Şirketin resmi internet sayfasındaki bilgilere göre sunulan hizmetler, bireysel ürünler ve kurumsal ürünler olarak iki temel kategoriye ayrılmaktadır. Her iki kategorideki ürünler aşağıdaki Şekilde listelenmiŐtir(<http://www.neova.com.tr/bireysel>,2017);

Kurumsal rnler:

- Kasko Sigortaları
- Nakliyat Sigortaları
- Zorunlu Trafik Sigortaları
- İŐyeri Sigortaları
- Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortaları
- Zorunlu Karayolu TaŐımacılık Mali Sorumluluk Sigortası
- Özel Güvenlik Mali Sorumluluk
- Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortaları
- Mühendislik Sigortaları
- İŐveren Sorumluluk Sigortaları

Bireysel rnler:

- Seyahat Sağlık
- Kasko Sigortaları
- Güvenli Gelecek

- Sınav Sigortası
- KMA Zorunlu M.S. (Trafik)
- Ferdi Kaza Sigortalı
- Konut Sigortalı
- DASK

Türkiye'de uygulandığı şekli ile tekafül sigortacılığının geleneksel sigortacılıktan farklı bir sigorta ürününün olmadığı görülmektedir. Yukarıdaki ürün listelerinde de açık bir şekilde görüldüğü gibi tekafül sigortacılığı ile müşterilere sunulan ürünler geleneksel sigortacılık ürünleri ile birebir aynıdır. Sistemin uygulanış biçimi açısından farklı olduğu görülmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi uygulamada müşterilerden toplanan kaynaklar sadece geleneksel sigortacılığın değerlendirme alanlarından farklı alanlarda değerlendirilmekte ve müşterinin parası mümkün olduğunca faiz ve dini sakıncası olan ticari ürünlerden uzak tutulmaktadır. Bunun yanında dönem sonunda ortaya bir kar çıkarsa bu kar belirlenmiş oranlar üzerinden müşterilere dağıtılmaktadır. Sonuç olarak sistemin işleyişindeki bir takım farklılıklar haricinde Türkiye'deki tekafül uygulamasında pazarlanan ürünler geleneksel sigortacılıktaki ürünlerin aynısıdır.

Tekafül sigortasının geleneksel sigortacılıkla aynı ürünleri sunması temelinde şaşılacak bir durum olmamalıdır. Çünkü geleneksel sigorta gibi sigortanın dinsel çekinceleri gözetilen bir türü olarak tekafül sigortasının da temel amacı insanları mağduru oldukları risklerin zararlarından korumaktır. Dindar olsun ya da olmasın bütün insanların karşı karşıya oldukları riskler ve tehditler aynıdır. Bu yüzden her iki sigorta türünün de aynı risk ve zararlara odaklanması normaldir. Bu sebeple tekafül sigortasının farklı bir risk ya da tehdidi ortadan kaldırmak iddiasıyla ortaya çıkmasını beklemekten ziyade sağlanan korumanın İslami esaslara uygun prensiplere uyup uymadığına bakmak daha yerinde olacaktır. Bu noktada faizden uzak durulması, sisteme dâhil olan müşterilerin fonlarının İslam tarafından sakıncalı bulunan faaliyetlerden uzak tutulması tekafül sigortasının farklılığı açısından ikna etmeye yeterli olmalıdır. Bu noktada getirilebilecek en makul eleştiri, uygulamadaki bütün ürünlerin bir garar ve cehalet ile iç içe olması durumudur. Tekafülün uygulamadaki şekliyle ilgili dini bir eleştiri söz konusu olursa ancak bu garar ve cehalet hususunda söz konusu edilebilir (Neova Sigorta, Faaliyet Raporu, 2012:15-16)

Ayrıca Türkiye'deki uygulamada bir çok İslam ülkesinde aile tekafül adı altında

uygulanan branşın uygulanmadığı ve elementer branş olarak adlandırılan alt gruplarla sınırlanmış bir alanda faaliyetlerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bakımdan tekafül sigortasının yoğun olarak uygulandığı birkaç ülkeye ilişkin örneklerden hareketle tekafül sigortasında ne gibi ürünlerin sunulduğuna ilişkin çerçeve genişletilmek istenmiştir. Özellikle aile tekafül konusu ile ilgili olarak bilgiler derlenerek Türkiye'de de bu branşın uygulanabilirliği tartışılmak istenmiştir.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AMPİRİK ANALİZ

Bu bölümde İslami Sigortacılık sisteminin Türkiye’de uygulanması ve bilinirliği hakkında anket yöntemi ile analiz çalışması yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Anket çalışmasının temel amacı islami finans enstrümanlarından islami sigorta (tekaful) kavramının Türkiye’de ne kadar bilindiği ve Türkiye’de uygulanabilirliği hakkında bilgi edinmek olmuştur. Son yıllarda islami finans bilinirliğinin artmasıyla birlikte tekaful sisteminin bu pazarda ne kadar payı olduğu araştırılarak toplumun değişik yaş ve meslek gruplarından farklı görüşleri saptanmak istenmiştir.

3.2. Analiz Yöntemi

Anket çalışmasından elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS (22.0) istatistik paket programı kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programı yardımı ile istatistiki analizlere tabi tutulmuştur.

Verilerin çözümlenmesinde; öncelikle tüm değişkenler için, frekans (f), yüzde (%), ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS) değerleri ortaya konulmuştur.

Katılımcılara uygulanan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçek maddelerinin gruplanarak analiz edilmesini sağlamak üzere uygulanan faktör analizi kapsamında elde edilen sonuca göre maddeler gruplanarak alt boyutlar (faktörler) oluşturulmuştur.

Elde edilen faktörlere göre, yalnızca tekafulle ilişkin bilgisi olan bireylerin dahil edildiği ikili kategorili bağımsız değişkenler arasındaki (cinsiyet) farklılığın ölçülmesi için non-parametrik bir test olan Mann Whitney U testi, ikiden fazla kategorisi bulunan değişkenler arasındaki farklılığı test etmek için ise non-parametrik bir test olan Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Tüm katılımcıların dahil edildiği analizlerde ise ikiden fazla kategorisi bulunan değişkenler arasındaki farklılığı test etmek için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

3.3. Anket Bulguları

Araştırmaya katılan bireylerin %33,1'i kadın, %66,9'u erkektir. Katılımcıların %13,7'si 18-24 yaş grubunda, %41,7'si 25-34 yaş grubunda, %36'sı 35-44 yaş grubunda, %8,6'sı 45 yaş ve üzeri bireylerdir.

Katılımcıların %5'i ilkokul mezunu, %1,4'ü ortaokul mezunu, %28'si lise mezunu, %52,5'i üniversite mezunu, %12,9'u ise lisansüstü eğitim mezunudur.

Katılımcıların %12,9'unun 0 ila 2000 TL arası geliri bulunurken, %26,6'sının 2001-3000 TL arası geliri bulunmakta, %32,4'ünün 3001-5000 TL arası, %23'ü 5001-10000 TL arası geliri bulunmakta ve %5'inin ise 10001 TL ve üzeri geliri bulunmaktadır.

Tablo 3.1[S1]. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	46	33,1
	Erkek	93	66,9
	Toplam	139	100,0
Yaş	18-24	19	13,7
	25-34	58	41,7
	35-44	50	36,0
	45+	12	8,6
	Toplam	139	100,0
Öğrenim Durumu	İlkokul	7	5,0
	Ortaokul	2	1,4
	Lise	39	28,0
	Üniversite	73	52,5
	Lisansüstü	18	12,9
	Toplam	139	100,0
Aylık Ortalama Hane Geliri	0 - 2.000 TL	18	12,9
	2.001 - 3.000 TL	37	26,6
	3.001 - 5.000 TL	45	32,4
	5.001 - 10.000 TL	32	23,0
	10.001 TL ve üzeri	7	5,0

	Toplam	139	100,0
--	--------	-----	-------

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların %70,5'inin tekafül sigorta sistemi hakkında bilgisi bulunmazken, %21,6'sının tekafül sistemine ilişkin kısmi bilgisi bulunmakta ve %7,9'unun ise tekafül sigortasına ilişkin bilgisi bulunmaktadır.

Tablo 3.2[. Katılımcıların Tekafül Sistemine İlişkin Bilgisi

		N	%
Tekafül sigorta sistemi hakkında bilginiz var mı?	Hayır	98	70,5
	Kısmen	30	21,6
	Evet	11	7,9
	Toplam	139	100,0

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Tekafül sigorta sistemine ilişkin kısmi ya da tam bilgisi olan katılımcıların %24,4'ü geleneksel sigorta sistemi ve tekafül sigorta sistemi arasındaki farkı bilmediğini belirtirken, % 58,5'i kısmi olarak bildiğini %17,1'i ise bildiğini belirtmiştir.

Tablo[S3]3.3. Katılımcıların Geleneksel Sigorta Sistemi ve Tekafül Sigorta Sistemi Arasındaki Farka İlişkin Bilgisi

		N	%
Geleneksel sigorta sistemi ve tekafül sigorta sistemi arasındaki farkı biliyor musunuz?	Hayır	10	24,4
	Kısmen	24	58,5
	Evet	7	17,1
	Toplam	41	100,0

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Kadınların %78,3'ü tekafül sistemine ilişkin bilgisinin bulunmadığını, %19,6'sı kısmi bilgisinin bulunduğunu ve yalnızca 1 katılımcı kesin bilgisi olduğunu belirtmiştir.

Erkeklerin %66,7'si tekafül sistemine ilişkin bilgisinin bulunmadığını, %22,6'sı kısmi bilgisinin bulunduğunu ve %10,8'i ise kesin bilgisi olduğunu belirtmiştir.

Tablo3.4. Cinsiyete göre Tekafül Sigorta Sistemi Bilgisinin Karşılaştırılması

		Tekafül sigorta sistemi hakkında bilginiz var mı?			Toplam	
		Hayır	Kısmen	Evet		
Cinsiyet	Kadın	N	36	9	1	46
		%	78,3%	19,6%	2,2%	100,0%
	Erkek	N	62	21	10	93
		%	66,7%	22,6%	10,8%	100,0%
Toplam		N	98	30	11	139
		%	70,5%	21,6%	7,9%	100,0%

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

“Size göre bireylerin İslami bankacılık hizmetlerini tercih etme nedenleri hangileri olabilir?” sorusuna katılımcıların çoklu yanıt verebileceği belirtilmiştir.

Katılımcılar islami bankacılık hizmetlerini tercih etme nedeni olarak en fazla %84,2’lik katılımı ile islami şartlara uygunluğunu görmektedir. Onu takiben %22,3’lük katılımı ile kazanç paylaşım ilkesi ve %20,1’lik katılımı ile yakın çevre etkisi (akraba, arkadaş...) neden olarak gösterilmiştir.

Katılımcıların %12,9’u uygun poliçe maliyetini tercih etme nedenlerinden biri olarak ifade etmiştir. Yine katılımcıların %12,9’u kayıpsız iptal hakkını tercih etme nedeni olarak ifade etmişlerdir. En düşük katılım gösterilen nedenler %9,4 ile zararların iyileştirilmesinde kolaylık, %7,9’luk katılımı ile erişilebilir banka yeri ve %2,2’lik katılımı ile güçlü Pazar payı olurken, bir katılımcı ise vicdanen rahat hissetmeyi bir neden olarak göstermiştir.

Tablo 3.5. Katılımcıların İslami Bankacılığı Tercih Etme Nedenleri

	N	%
İslami şartlara uygunluk	117	84,2
Uygun poliçe maliyeti	18	12,9
Erişilebilir banka yeri	11	7,9
Yakın çevre etkisi (Akraba, arkadaş...)	28	20,1
Zararların iyileştirilmesinde kolaylık	13	9,4

Kazanç paylaşımı ilkesi	31	22,3
Kayıpsız iptal hakkı	18	12,9
Güçlü pazar payı	3	2,2
Diğer Cevap Vicdanen rahat hissetme	1	,7

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların %77,7'si bankacılık sektöründe katılım bankacılığının (faizsiz bankacılığın yaygınlaşması gerektiğini düşünürken, %10,1'i konu ile ilgili fikri olmadığını, %12,2'si ise yaygınlaşmaması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 3.6. Katılımcıların Faizsiz Bankacılığın Yaygınlaşmasına İlişkin Düşünceleri

		N	%
Sizce bankacılık sektöründe katılım bankaları (faizsiz bankacılık) yaygınlaşmalı mı?	Evet	108	77,7
	Fikrim yok	14	10,1
	Hayır	17	12,2
	Toplam	139	100,0

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Tekafül sigortacılığına ilişkin kısmi bilgisi olan ve bilgisi olan katılımcıların tekafül sigortacılığı faaliyetleri açısından belirtilen faktörlerin önem derecelerini belirtmeleri istenmiştir. 1: Hiç Önemli Değil ve 5: Çok Önemli arasında yapılan değerlendirme sonuçlarına göre;

İşlemlerin verimliliği faktörünü katılımcıların %53,7'si çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,41 olarak belirlenmiştir.

İslami ürün ve hizmetlerin sunumu faktörünü katılımcıların %51,2'si çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,24 olarak belirlenmiştir.

İslam hukuku ve ilkeleri ile çalışma faktörünü katılımcıların %63,4'ü çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,54 olarak belirlenmiştir.

Kâr paylaşımı ilkesi faktörünü katılımcıların %53,7'si çok önemli olarak değerlendirirken,

ortalama önem puanı 4,32 olarak belirlenmiştir.

Faizsiz işlem seçeneklerinin varlığı faktörünü katılımcıların %65,9'u çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,56 olarak belirlenmiştir.

Düşük işlem ücretlendirmesi faktörünü katılımcıların %46,3'ü çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,05 olarak belirlenmiştir.

İyi getiri / kazanç sağlaması faktörünü katılımcıların %41,5'i çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,00 olarak belirlenmiştir.

Katılımcılar tarafından tekafül sigortacılığı faaliyetleri açısından en fazla önem verilen faktör “Faizsiz işlem seçeneklerinin varlığı” olurken, en az önem verilen faktör ise “İyi getiri / kazanç sağlaması” olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.7. Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlerin Önem Değerlendirmesi - 1

		N	%	Ortalama	SS
İşlemlerin verimliliği	Pek Önemli Değil	1	2,4	4,41	0,71
	Kısmen Önemli	3	7,3		
	Önemli	15	36,6		
	Çok Önemli	22	53,7		
İslami ürün ve hizmetlerin sunumu	Pek Önemli Değil	3	7,3	4,24	0,94
	Kısmen Önemli	5	12,2		
	Önemli	12	29,3		
	Çok Önemli	21	51,2		
İslam hukuku ve ilkeleri ile çalışma	Kısmen Önemli	4	9,8	4,54	0,67
	Önemli	11	26,8		
	Çok Önemli	26	63,4		
Kâr paylaşımı ilkesi	Hiç Önemli Değil	1	2,4	4,32	0,93
	Pek Önemli Değil	1	2,4		
	Kısmen Önemli	4	9,8		
	Önemli	13	31,7		
	Çok Önemli	22	53,7		
Faizsiz işlem seçeneklerinin varlığı	Kısmen Önemli	4	9,8	4,56	0,67
	Önemli	10	24,4		
	Çok Önemli	27	65,9		
	Hiç Önemli Değil	1	2,4	4,05	1,09

Düşük işlem ücretlendirmesi	Pek Önemli Değil	3	7,3		
	Kısmen Önemli	8	19,5		
	Önemli	10	24,4		
	Çok Önemli	19	46,3		
İyi getiri / kazanç sağlaması	Hiç Önemli Değil	2	4,9	4,00	1,14
	Pek Önemli Değil	3	7,3		
	Kısmen Önemli	5	12,2		
	Önemli	14	34,1		
	Çok Önemli	17	41,5		

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Tekafül sigortacılığına ilişkin kısmi bilgisi olan ve bilgisi olan katılımcıların tekafül sigortacılığı faaliyetleri açısından belirtilen fiziksel ve sosyal faktörlerin önem derecelerini belirtmeleri istenmiştir. 1: Hiç Önemli Değil ve 5: Çok Önemli arasında yapılan değerlendirme sonuçlarına göre;

Hızlı ve etkili hizmet sunumu faktörünü katılımcıların %48,8'i çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,27 olarak belirlenmiştir.

Şubelerin iç konforu faktörünü katılımcıların %19,5'i çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 3,61 olarak belirlenmiştir.

Müşteriye ayrılan zamanın yeterliliği faktörünü katılımcıların %39'u çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,17 olarak belirlenmiştir.

Şube yerlerinin uygunluğu faktörünü katılımcıların %36,6 çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,05 olarak belirlenmiştir.

Çalışanların giyim-kuşamının özenli/uygun olması faktörünü katılımcıların %17,1 çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 3,59 olarak belirlenmiştir.

İnternet bankacılığı hizmeti faktörünü katılımcıların %58,5'i çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,39 olarak belirlenmiştir.

Finansal tavsiye erişilebilirliği faktörünü katılımcıların %34,1'i çok önemli olarak değerlendirirken, ortalama önem puanı 4,10 olarak belirlenmiştir.

Banka yönetimine güven faktörünü katılımcıların %63,4'ü çok önemli olarak değerlendirirken,

ortalama önem puanı 4,51 olarak belirlenmiştir.

Katılımcılar tarafından tekafül sigortacılığı faaliyetleri açısından en fazla önem verilen fiziksel ve sosyal faktör “Banka yönetimine güven” olurken, en az önem verilen faktör ise “Çalışanların giyim-kuşamının özenli/uygun olması” olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.8. Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlerin Önem Değerlendirmesi- 2

		N	%	Ortalama	SS
Hızlı ve etkili hizmet sunumu	Hiç Önemli Değil	1	2,4	4,27	0,92
	Pek Önemli Değil	1	2,4		
	Kısmen Önemli	4	9,8		
	Önemli	15	36,6		
	Çok Önemli	20	48,8		
Şubelerin iç konforu	Hiç Önemli Değil	1	2,4	3,61	0,97
	Pek Önemli Değil	3	7,3		
	Kısmen Önemli	15	36,6		
	Önemli	14	34,1		
	Çok Önemli	8	19,5		
Müşteriye ayrılan zamanın yeterliliği	Hiç Önemli Değil	1	2,4	4,17	0,86
	Kısmen Önemli	6	14,6		
	Önemli	18	43,9		
	Çok Önemli	16	39,0		
Şube yerlerinin uygunluğu	Hiç Önemli Değil	2	4,9	4,05	0,99
	Kısmen Önemli	7	17,1		
	Önemli	17	41,5		
	Çok Önemli	15	36,6		
Çalışanların giyim-kuşamının özenli/uygun olması	Hiç Önemli Değil	1	2,4	3,59	0,99
	Pek Önemli Değil	5	12,2		
	Kısmen Önemli	11	26,8		
	Önemli	17	41,5		
	Çok Önemli	7	17,1		
İnternet bankacılığı hizmeti	Hiç Önemli Değil	2	4,9	4,39	0,97
	Kısmen Önemli	2	4,9		
	Önemli	13	31,7		
	Çok Önemli	24	58,5		
Finansal tavsiye erişilebilirliği	Hiç Önemli Değil	1	2,4	4,10	0,97
	Pek Önemli Değil	1	2,4		
	Kısmen Önemli	5	12,2		

	Önemli	20	48,8		
	Çok Önemli	14	34,1		
Banka yönetimine güven	Hiç Önemli Değil	1	2,4	4,51	0,81
	Kısmen Önemli	2	4,9		
	Önemli	12	29,3		
	Çok Önemli	26	63,4		

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

3.4. Faktör Analizi ve Güvenilirlik Analizi Bulguları

Araştırma kapsamında sunulan ölçeğe ilişkin boyutların belirlenmesi açısından faktör ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucuna göre; KMO değeri 0,818 olarak tespit edilmiş ve kurulan model istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Faktör analizinden ortaya çıkan sonuca göre özdeğeri 1'in üzerinde olan 3 faktör elde edilmiştir. 3 faktörlü yapının toplam açıklama yüzdesi ise %63,72 olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.9. Faktör Analizi- Özdeğerler Tablosu

Faktör	Özdeğerler			Rotasyon Sonrası Özdeğerler		
	Toplam	% Varyans		Toplam	% Varyans	
1	5,793	38,62	38,62	4,856	32,37	32,37
2	2,207	14,72	53,33	2,639	17,60	49,97
3	1,558	10,39	63,72	2,063	13,75	63,72

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Değişkenlerin faktör yükleri 0,6'nın üzerinde olup yer aldıkları faktöre ilişkin iyi uyum göstermektedirler. 1. Faktör altında toplanan maddelerin sosyal ve fiziksel faktörlerden unsurlardan oluşması sebebiyle "Sosyal ve Fiziksel faktörler" olarak isimlendirilmiştir.

2. faktör altında islami usullere yönelik unsurlar yer aldığı için "İslami Usullere Uygunluk" olarak isimlendirilmiştir.

3. faktör altında toplanan maddeler ise getiri ve kazanç unsurlarını içerdiği için “Finansal Kazanım” olarak nitelendirilmiştir.

Faktörler altında toplanan maddelere yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarına göre 1. Faktörün cronbach alpha değeri 0,896, 2. Faktörün cronbach alpha değeri 0,828 ve 3. Faktörün cronbach alpha değeri ise 0,686’dır.

Tablo 3.10. Faktör Analizi- Ölçeğin Faktör Yapısı

	Faktör		
	1	2	3
İşlemlerin verimliliği	,600		
İslami ürün ve hizmetlerin sunumu		,843	
İslam hukuku ve ilkeleri ile çalışma		,868	
Kâr paylaşımı ilkesi			,727
Faizsiz işlem seçeneklerinin varlığı		,792	
Düşük işlem ücretlendirmesi			,658
İyi getiri / kazanç sağlaması			,860
Hızlı ve etkili hizmet sunumu	,779		
Şubelerin iç konforu	,711		
Müşteriye ayrılan zamanın yeterliliği	,864		
Şube yerlerinin uygunluğu	,772		
Çalışanların giyim-kuşamının özenli/uygun olması	,697		
İnternet bankacılığı hizmeti	,746		
Finansal tavsiye erişilebilirliği	,719		
Banka yönetimine güven	,755		
Cronbach Alpha (α)	0,896	0,828	0,686

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların tekaful sigortacılığının sosyal ve fiziksel faktörlere yönelik değerlendirme ortalaması 4,19 iken, islami uygunluğa yönelik değerlendirme ortalaması 4,37 ve finansal kazanıma yönelik değerlendirme ortalaması ise 4,15’tir.

Tablo 3.11. Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Genel Değerlendirme

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	SS
Sosyal ve Fiziksel faktörler	139	1,00	5,00	4,19	,67
İslami Uygunluk	139	1,00	5,00	4,37	,77
Finansal Kazanım	139	1,33	5,00	4,15	,75

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Tekafül sigortasının değerlendirilmesinde sosyal ve fiziksel faktörler ile islami uygunluk arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki bulunmaktadır (r: 0,278, p<0,05).

Tekafül sigortasının değerlendirilmesinde sosyal ve fiziksel faktörler ile finansal kazanım arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmaktadır (r: 0,395, p<0,05).

Tekafül sigortasının değerlendirilmesinde islami uygunluk ile finansal kazanım arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki bulunmaktadır (r: 0,215, p<0,05).

Tablo 3.12. Korelasyon Analizi- Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörler

		Sosyal ve Fiziksel İmkanlar	İslami Uygunluk	Finansal Kazanım
Sosyal ve Fiziksel İmkanlar	r	1	,278**	,395**
	p		,001	,000
	N	139	139	139
İslami Uygunluk	r	,278**	1	,215*
	p	,001		,011
	N	139	139	139
Finansal Kazanım	r	,395**	,215*	1
	p	,000	,011	
	N	139	139	139

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

3.5. Hipotez Testleri

Katılımcıların cinsiyetlerine dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin

değerlendirilmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo...’da sunulmaktadır.

Kadınların sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin değerlendirme ortalaması 4,29, erkeklerin ise 4,07’dir. Sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin değerlendirmelerinde cinsiyete dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (U: 113,0, Z: -1,279, p: 0,201).

Kadınların islami uygunluğa ilişkin değerlendirme ortalaması 4,43, erkeklerin ise 4,45’dir. İslami uygunluğa ilişkin değerlendirmelerinde cinsiyete dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (U: 154,0, Z: -0,302, p: 0,988).

Kadınların finansal kazanıma ilişkin değerlendirme ortalaması 4,13, erkeklerin ise 4,12’dir. Finansal kazanıma ilişkin değerlendirmelerinde cinsiyete dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (U: 153,5, Z: -0,047, p: 0,964).

Tablo 3.13. Cinsiyete Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

		N	Ortalama	SS	U	Z	p
Sosyal ve Fiziksel Faktörler	Kadın	10	4,29	0,55	113,0	-1,279	0,201
	Erkek	31	4,07	0,67			
İslami Uygunluk	Kadın	10	4,43	0,70	154,0	-0,302	0,988
	Erkek	31	4,45	0,62			
Finansal Kazanım	Kadın	10	4,13	0,79	153,5	-0,047	0,964
	Erkek	31	4,12	0,88			

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların yaşlarına dayalı olarak tekafül sigortacılığında ilişkin faktörlerin değerlendirilmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo...’da sunulmaktadır.

Sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler 45 yaş üzeri kişiler iken (4,39), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise 25-34 yaş grubundaki (4,05) bireylerdir. Katılımcıların sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin değerlendirmesinde yaşa dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 1,266, df:3, p: 0,737).

İslami uygunluğa ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar 18-24 yaş grubundaki kişiler iken

(4,67), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise 35-44 yaş grubundaki (4,31) bireylerdir. Katılımcıların islami uygunluğa ilişkin değerlendirmesinde yaşa dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 0,941, df:3, p: 0,815).

Finansal kazanıma ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler 45 yaş üzeri kişiler iken (4,33), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise 18-24 yaş grubundaki (3,89) kişilerdir. Katılımcıların finansal kazanıma ilişkin değerlendirmesinde yaşa dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 1,154, df:3, p: 0,764).

Tablo 3.14. Yaş Gruplarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

		N	Minim m	Maximu m	Ortalam a	SS	χ^2	df	p
Sosyal ve Fiziksel Faktörler	18-24	3	4,11	4,56	4,30	0,23	1,266	3	0,737
	25-34	18	1,44	5,00	4,05	0,77			
	35-44	16	3,00	5,00	4,10	0,61			
	45+	4	4,00	4,89	4,39	0,41			
	Topla m	41	1,44	5,00	4,12	0,65			
İslami Uygunlu k	18-24	3	4,33	5,00	4,67	0,33	0,941	3	0,815
	25-34	18	3,00	5,00	4,52	0,62			
	35-44	16	3,00	5,00	4,31	0,74			
	45+	4	4,00	5,00	4,50	0,43			
	Topla m	41	3,00	5,00	4,45	0,63			
Finansal Kazanım	18-24	3	3,00	4,33	3,89	0,77	1,154	3	0,764
	25-34	18	2,33	5,00	4,22	0,86			
	35-44	16	1,33	5,00	4,00	0,94			
	45+	4	4,00	5,00	4,33	0,47			
	Topla m	41	1,33	5,00	4,12	0,85			

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların eğitimlerine dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin değerlendirilmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo...’da sunulmaktadır.

Sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan ilkokul mezunu katılımcı iken (4,67), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise lisansüstü eğitime sahip olan (3,73) bireylerdir. Katılımcıların sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin değerlendirmesinde eğitime dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (x^2 : 2,781, df:3, p: 0,427).

İslami uygunluğa ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan ilkokul mezunu katılımcı iken (5,00), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise bireyler lise mezunu olan (4,06) bireylerdir. Katılımcıların islami uygunluğa ilişkin değerlendirmesinde eğitime dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (x^2 : 6,463, df:3, p: 0,091).

Finansal kazanıma ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler lisansüstü mezunu olanlar iken (4,48), en olumsuz değerlendirmeyi yapan ise bireyler ilkokul mezunu (1,33) bireydir. Katılımcıların finansal kazanıma ilişkin değerlendirmesinde eğitime dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (x^2 : 4,992, df:3, p: 0,172).

Tablo 3.15. Eğitim Durumlarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

		N	Minimu m	Maximu m	Ortala ma	SS	x^2	d f	p
Sosyal ve Fiziksel Faktörler	İlkokul	1	4,67	4,67	4,67		2,78 1	3	0,42 7
	Lise	1 1	3,00	5,00	4,16	0,6 1			
	Üniversi te	2 2	3,00	5,00	4,20	0,4 5			
	Lisansüs tü	7	1,44	4,78	3,73	1,1 0			
	Toplam	4 1	1,44	5,00	4,12	0,6 5			
İslami Uygunluk	İlkokul	1	5,00	5,00	5,00		6,46 3	3	0,09 1
	Lise	1 1	3,00	5,00	4,06	0,7 6			
	Üniversi te	2 2	3,33	5,00	4,55	0,5 0			
	Lisansüs tü	7	3,33	5,00	4,67	0,6 4			
	Toplam	4 1	3,00	5,00	4,45	0,6 3			
Finansal Kazanım	İlkokul	1	1,33	1,33	1,33		3		

Lise	1 1	2,33	5,00	3,94	0,9 4	4,99 2	0,17 2
Üniversite	2 2	3,00	5,00	4,23	0,5 8		
Lisansüstü	7	3,00	5,00	4,48	0,7 7		
Toplam	4 1	1,33	5,00	4,12	0,8 5		

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların aylık hane gelirlerine dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin değerlendirilmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo...’da sunulmaktadır.

Sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler 0-2000 TL arası geliri olanlar iken (4,50), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise 10001 TL ve üzeri gelire sahip olan (3,67) bireylerdir. Katılımcıların sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin değerlendirmesinde aylık hane gelirine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (x^2 : 4,328, df:4, p: 0,363).

İslami uygunluğa ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler 10001 TL ve üzeri geliri olanlar iken (4,83), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise 3001-5000 TL arası gelire sahip olan (4,33) bireylerdir. Katılımcıların İslami uygunluğa ilişkin değerlendirmesinde aylık hane gelirine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (x^2 : 0,822, df:4, p: 0,936).

Finansal kazanıma ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler 0-2000 TL arası geliri olanlar iken (4,33), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise 5001-10000 TL arası gelire sahip olan (4,07) bireylerdir. Katılımcıların finansal kazanımlara ilişkin değerlendirmesinde aylık hane gelirine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (x^2 : 1,957, df:4, p: 0,744).

Tablo 3.16. Gelir Durumlarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

		N	Minimum	Maximum	Ortalama	SS	x^2	df	p
Sosyal ve	0 - 2.000 TL	2	4,00	5	4,50	0,7 1	4,328	4	0,363

Fiziksel Faktörler	2.001 - 3.000 TL	1 1	3,56	4,78	4,24	0,4 0			
	3.001 - 5.000 TL	1 4	1,44	5	3,99	0,9 1			
	5.001 - 10.000 TL	1 0	3,89	4,89	4,28	0,3 7			
	10.001 TL ve üzeri	4	3,00	4,11	3,67	0,5 1			
	Toplam	4 1	1,44	5	4,12	0,6 5			
İslami Uygunluk	0 - 2.000 TL	2	4,67	5	4,83	0,2 4	0,822	4	0,936
	2.001 - 3.000 TL	1 1	3,00	5	4,42	0,7 2			
	3.001 - 5.000 TL	1 4	3,00	5	4,33	0,7 6			
	5.001 - 10.000 TL	1 0	4,00	5	4,53	0,3 9			
	10.001 TL ve üzeri	4	3,67	5	4,50	0,6 4			
	Toplam	4 1	3,00	5	4,45	0,6 3			
Finansal Kazanım	0 - 2.000 TL	2	4,00	5	4,50	0,7 1	1,957	4	0,744
	2.001 - 3.000 TL	1 1	1,33	5	3,76	1,2 2			
	3.001 - 5.000 TL	1 4	3,00	5	4,36	0,6 2			
	5.001 - 10.000 TL	1 0	3,00	5	4,07	0,7 2			
	10.001 TL ve üzeri	4	3,67	5	4,25	0,5 7			
	Toplam	4 1	1,33	5	4,12	0,8 5			

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların tekafül sigortacılığına ilişkin bilgilerine dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin değerlendirilmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Tek yönlü anova testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo...’da sunulmaktadır.

Sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler tekafül

sigortacılığına ilişkin bilgisi olmayan bireyler iken (4,22), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise tekafül sigortacılığına ilişkin kısmi bilgisi olan (4,10) bireylerdir. Katılımcıların sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin değerlendirmesinde tekafül sigortacılığına ilişkin bilgiye dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (F: 0,414, df:136, p: 0,662).

İslami uygunluğa ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler tekafül sigortacılığına ilişkin kısmi bilgisi olan bireyler iken (4,48), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise tekafül sigortacılığına ilişkin bilgisi olmayan (4,33) bireylerdir. Katılımcıların islami uygunluğa ilişkin değerlendirmesinde tekafül sigortacılığına ilişkin bilgiye dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (F: 0,395, df:136, p: 0,674).

Finansal kazanıma ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler tekafül sigortacılığına ilişkin bilgisi olmayan bireyler iken (4,16), kısmi bilgisi olan ve bilgisi olan bireylerin değerlendirme ortalamaları (4,12) eşittir. Katılımcıların finansal kazanıma ilişkin değerlendirmesinde tekafül sigortacılığına ilişkin bilgiye dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (F: 0,043, df:136, p: 0,958).

Tablo 3.17. Tekafül Sigortacılığına İlişkin Bilgiye Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

		N	Minimum	Maximum	Ortalama	SS	F	df	p
Sosyal ve Fiziksel Faktörler	Hayır	98	1,00	5,00	4,22	0,68	0,414	136	0,662
	Kısmen	30	1,44	5,00	4,10	0,67			
	Evet	11	3,00	5,00	4,19	0,59			
	Toplam	139	1,00	5,00	4,19	0,67			
İslami Uygunluk	Hayır	98	1,00	5,00	4,33	0,83	0,395	136	0,674
	Kısmen	30	3,00	5,00	4,48	0,63			
	Evet	11	3,00	5,00	4,36	0,66			
	Toplam	139	1,00	5,00	4,37	0,78			
Finansal Kazanım	Hayır	98	2,00	5,00	4,16	0,71	0,043	136	0,958
	Kısmen	30	1,33	5,00	4,12	0,88			
	Evet	11	2,33	5,00	4,12	0,78			

	Toplam	139	1,33	5,00	4,15	0,75			
--	--------	-----	------	------	------	------	--	--	--

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların katılım bankacılığının yaygınlaşması görüşlerine dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin değerlendirilmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Tek yönlü anova testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo...’da sunulmaktadır.

Sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler katılım bankacılığının yaygınlaşmasını destekleyen bireyler iken (4,23), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise katılım bankacılığının yaygınlaşmasını desteklemeyen (3,93) bireylerdir. Katılımcıların sosyal ve fiziksel faktörlere ilişkin değerlendirmesinde katılım bankacılığının yaygınlaşmasına ilişkin görüşlerine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (F: 1,554, df:136, p: 0,215).

İslami uygunluğa ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler katılım bankacılığının yaygınlaşmasını destekleyen bireyler iken (4,52), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise katılım bankacılığının yaygınlaşmasını desteklemeyen (3,63) bireylerdir. Katılımcıların islami uygunluğa ilişkin değerlendirmesinde katılım bankacılığının yaygınlaşmasına ilişkin görüşlerine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (F: 12,420, df:136, p: 0,001).

Finansal kazanıma ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapan bireyler katılım bankacılığının yaygınlaşmasını destekleyen bireyler iken (4,19), en olumsuz değerlendirmeyi yapan bireyler ise katılım bankacılığının yaygınlaşmasını desteklemeyen (3,98) bireylerdir. Katılımcıların finansal kazanıma ilişkin değerlendirmesinde katılım bankacılığının yaygınlaşmasına ilişkin görüşlerine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır (F: 0,722, df:136, p: 0,487).

Tablo 3.18. Katılım Bankacılığının Yaygınlaşmasına İlişkin Düşünceye Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

		N	Minim um	Maximu m	Ortalama	SS	F	df	p
Sosyal ve Fiziksel Faktörler	Evet	108	1,00	5,00	4,23	0,62	1,554	136	0,215
	Fikrim yok	14	3,00	5,00	4,21	0,50			
	Hayır	17	1,44	5,00	3,93	0,99			

	Toplam	139	1,00	5,00	4,19	0,67			
İslami Uygunluk	Evet	108	3,00	5,00	4,52	0,59			
	Fikrim yok	14	3,00	5,00	4,10	0,77			
	Hayır	17	1,00	5,00	3,63	1,27			
	Toplam	139	1,00	5,00	4,37	0,78	12,420	136	0,001
Finansal Kazanım	Evet	108	1,33	5,00	4,19	0,74			
	Fikrim yok	14	2,67	5,00	4,05	0,73			
	Hayır	17	2,00	5,00	3,98	0,83			
	Toplam	139	1,33	5,00	4,15	0,75	0,722	136	0,487

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan hem erkek hem kadın bireylerin islami sigortacılık hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. İslami uygunluk ankete katılan bireyler açısından birinci derecede önemli olduğu genç bireyler için ise finansal kazanımın daha önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Anket çalışmasında islami sigortacılık sistemi hakkında az da olsa bilgisi olan bireylerin ilgili sigorta hakkındaki olumlu önermelerde buldukları ve sigorta poliçesinde tercih etme olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

İslami sigorta, katılım sigortası gibi isimlerle de karşılık bulan tekafül en geniş anlamıyla yardımlaşma usulüyle yapılan karşılıklı sigortadır. Tekafül değişik bireylerin birleşerek içlerinden zarara maruz kalan katılımcıların zararını tazmin edilmesi üzerine yaptıkları bir yardımlaşma sistemidir. Bu sistemde toplanan paralar yardımlaşma sandığı ya da risk fonu olarak adlandırılan prim havuzunda birikir ve poliçe sahipleri zararları bu havuzdan karşılanır. Ortak risk paylaşımı da denilen sisteme her geçen gün ilgi giderek artmaktadır.

Bu çalışmada tekafül sisteminin ne anlama geldiği ve Türkiye de uygulama alanlarının hangi düzeyde olduğu hakkında bazı sonuçlara ulaşılmıştır. 2017 Aralık ayında yürürlüğe giren katılım sigortacılığı ile ilgili yönetmelik uzun zamandır beklenen bir mevzuat boşluğunu doldurmuştur. Artık daha önce sisteme ait resmi bir mevzuatı olmamasından kaynaklı yaşanan endişe ve güven sorunu bu düzenlemeyle birlikte giderilmiştir. Her ne kadar devlet tarafından bir mevzuat oluşturulmuş olsa da islami sigortacılık kavramının ülkemizde bilinirliği çok düşük seviyelerde olduğu yapılan çalışmada da kanıtlanmıştır. Yapılan anket çalışmasında islami sigortacılık sistemine ilişkin kısmi ya da tam bilgisi olan katılımcıların yüzde yirmi dördünün geleneksel sigortacılık ve islami sigortacılık sistemi arasındaki farkı bilmediği sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan kadın bireylerin yüzde yetmiş sekizini tekafül sistemine ilişkin bilgisinin bulunmadığı yüzde on dokuzunun kısmi bilgisinin bulunduğu yalnızca bir katılımcının kesin bilgisi olduğu belirlenmiştir. Erkek katılımcıların ise yüzde yetmiş sekizinin sisteme ilişkin bilgisinin bulunmadığı, yüzde yirmi ikisinin kısmen bilgisinin bulunduğu yalnızca yüzde onluk kesimin bilgisi olduğu saptanmıştır.

Faizsiz işlem seçeneğinin olması araştırma yapılan katılımcıların yüzde yetmiş için çok önemli olduğu bilgisine dayanarak bireylerin bu sistemi seçmelerinde birinci neden olduğu bilgisi edinmiştir. Faizsizlik ve ortak risk paylaşımı ile dayanışma esaslarına dayanan islami sigortacılık son yıllarda dünyada da önemli gelişmeler göstermektedir. Ülkemiz açısından ise bu sistemin uygulama alanının geliştirilmesi, bilinirliğinin artırılması oldukça önemlidir.

Hazine müsteşarlığı tarafından islami sigortacılık mevzuatı için yapılan düzenlemelerin tamamlanması ve resmi gazetede yayınlanması ülkemizde bu konudaki büyük bir eksikliği gidermiştir. Dünya genelinde tekafül Körfez ülkelerinde Malezya gibi Asya ülkelerinde uzun yıllardır başarılı bir şekilde uygulanmaktadır. Dünya üzerinde tekafül pazarı lideri ülke İngiltere'dir. Buradan yola çıkarak çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu bir ülke olan Türkiye 'de tekafül sigortacılığına olan talebin ciddi düzeye çıkacağı öngörülmektedir. Genç ve dinamik nüfusu olan Türkiye'de geleneksel sigortaya uzak duran ve faiz hassasiyeti olan bireylerin faizsiz modele dayalı ürünlere olan ilgisinin arttığı gözlemlenmektedir. Tekafül gibi faiz unsuru içermeyen ürünlere toplumun ilgisinin daha da artacağı kaçınılmaz olup tekafülün bilinirliği ve yeterli tanıtımının yapılmasıyla ülkemizde de islami sigortacılık hak ettiği yere ulaşacaktır. Dünya çapında tekafül prim üretimini 2019 yılında yirmi milyar dolara ulaşması öngörülmektedir. Ülkemizde 2023 yılı hedeflerinde islami sigortacılık pazar payının yüzde on olması beklenmektedir. Bu hedefe islami sigortacılık bilinirliğinin artırılması, uygulama alanının genişletilmesi, gerekli tanıtımların yapılması ve yapılacak ilave yasal düzenlemelerle ulaşılması kaçınılmazdır.

KAYNAKLAR

Abu Dhabi Islamic Bank (ADİB), (2014).Personal Banking for You Takaful, <http://www.adib.ae/personal-banking>, (01.06.2017).

Akmut, Özdemir. (1980). Hayat Sigortası, Teori ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 447, Sevinç Matbaası, Ankara.

Al Baraka Türk Faaliyet Raporu 2010

Amin, Nadiyah Aqilah Mohd; Hamid, Mohamad Abdul. (2013).Shariah Compliance of Wakalah Concept in Takaful Operation: A Case Study of A Takaful Operation in Malaysia, Tazkia Islamic Fnace and Busines Reviw.

Anvar, Muhammad, (1994)."Comperative Study of Insurance and Takafol (Islamic Insurance)", The Pakistan Development Review, No. 2,s. 1315, <http://www.pide.org.pk/pdf/PDR/1994/Volume4/1315-1330.pdf> (01 07 2017)

Ayten, Burcu. (2013). Mikro Sigorta, Reasürör Dergisi, Sayı: 89, Temmuz 2013.

Ayub, Muhammad, (2007).Understanding Islamic Finance, İngiltere: John Wiley & Sons Ltd.

Beşer, Faruk. (2013). Sigorta ve Akile, <http://farukbeser.com/yazi/sigorta-ve-akile-254.htm>, (01.07.2017).

Bhatty,Ajmal (2010).“The Growing Importance Of Takaful Insurance”, Asia Regional Seminar Organized By OECD and Bank Negara Malaysia Under The Sponsorship Of The Government Of Japan, Kuala Lumpur, 23-24 Sept.

Çalık Abdurrahman, (2011).Tekafül Sigorta Sistemi ve Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi – Van.

Çandarlı, Zahit. (1953).Sigorta Hukuku, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 6.

Çekici, Makbule Elif; İnel, Mehmet Nuri. (2013).Türk Sigorta Sektörünün Direkt prim Üretimlerinin Tahmin Teknikleri İle İncelenmesi, Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 1.

Çelik, Hakan; Erdoğan, B. Zafer. (2002). Türkiye'de Hayat Sigortaları Alanının Güncel Sorunları ve Bu Sorunların Pazarlama Disiplini Açısından Yorumlanması, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 6, Haziran.

Çizakça, Murat, (1993) Risk Sermayesi Özel Finans Kurumları ve Para Vakıfları, İSAV Yayınları İstanbul.

Dalgın, Nihat, (1982). "İslam'ın Işığında Sigortacılık", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku Anabilim Dalı, Samsun.

Dalgın, Nihat. (2003).İslam Hukuku Açısından Karşılıklı Sigortalar, İslami Araştırmalar Dergisi, Sayı: 4.

Dalkılıç, Nilüfer; ADA, Ayşen Altun. (2013). Sigortacılıkta Tekafül Sisteminin Değerlendirilmesi, 1.Ulusal Sigorta Ve Aktüerya Kongresi Bildiriler Kitabı, Ankara, 6-7 Haziran 2013.

Döndüren, Hamdi, (1993).İslam Ticaret İlmihali, İstanbul: Erkam Yayınları.

El-Gamal, Mahmoud A., I(2006). Islamic Finance Law, Economics and Practice, İngiltere: Cambridge University Pres.

Emst Young (EY).(2014). Dünya İslami Bankacılık Rekabet Raporu 2013-2014, SektörelDönüşüm,,[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Global_Takaful_Insights_2014/\\$FILE/EY-global-takaful-insights-2Q14.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Global_Takaful_Insights_2014/$FILE/EY-global-takaful-insights-2Q14.pdf). (01.05.2017).

Emtea, <http://www.tsrbsb.org.tr/tsrbsb/Sigorta/Branslar/Emtea> 23.07.2017

Erdoğan, Namık Kemal. (2003).Farklı Meslek Gruplarının Hayat Sigortasına Bakışı ve Bireysel Emeklilik Sigortasının Geleceği, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 8.

Genç, Ömür. (2002). Sigortacılık Sektörü ve Türkiye'de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Ankara.

Gözlemen, Emre.(2008). Türk Sigorta Sektöründeki Doğrudan/Dolaylı Yabancı Yatırımlar, Yapı Kredi Sigorta, İstanbul.

Güvel, Enver Alper, Güvel, Afıtap Öndaş, (2002).Sigortacılık, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002

Hacak, Hasan. (2006).İslam Hukukunda Sigorta ve Fıkıh Bilginlerinin Sigortaya Yaklaşımının Genel Bir Değerlendirmesi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 1.

Hacıoğlu, Seda. (2014).EY Türkiye Denetim Bölümü Ortağı ve Sigorta Sektörü Lideri Seda Hacıoğlu ile Global Takaful Insights raporu ve İslami sigortacılık üzerine konuştuk, Röportaj, TurKEYnews Üç Aylık EY Kurumsal Dergi, Mart 2014.

Hancı, Melahat, (2007). Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulamaları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Islamic Financial Services Board, (2008).Guiding Principles on Governance for Islamic Insurance (Takaful) Operations.

Kamilçelebi, Hatime. (2012).Osmanlı Devleti'nde Sigortacılığa Yönelik Dini

Yaklaşım, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Sayı: 1.

Karabulut, Hakkı. (2004).Hayat Sigortası Şirketlerinde Sağlık Testi, Reasürör Dergisi, Sayı: 51.

Karayazgan, Ahmet, (2008). "Takafül (İslami Sigorta)", Sigorta Araştırmaları Dergisi, Sayı 4, Nisan ss 107-222

Karış, Çiğdem; Tandogan, Dilek ve Akbulut, Seval. (2013). Türkiye'de Sigortacılık Sektörün Ekonomik Büyümeye Etkisi: 2002-2011 Dönem Analizi, 17. Finans Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Muğla, 23-26 Ekim.

Kassim, Zainal Abidin Mohd., (2008). "Are Takafül Models Converging?", 2. Uluslararası Takafül Kongresi Londra.

Khan, Atiqzafar, (2009). "Takafül:Concepts and Models", 9 th Distance Learning Course On Issues İn İslamic Finance.

Koç, Özgür Bülent. (2011).Tekafül Aşısı Tuttu Yeni Firmalar Sırada, 11 Nisan, <http://www.yenisafak.com.tr/ekonomi/tekaful-asisi-tuttu-yeni-firmalar-sirada-313098>, (01.07.2017).

Kulan, N. Esra.(2013). Hindistan Sigorta Piyasası, Reasürör Dergisi, Sayı: 89, Temmuz.

Kuşçu, Sinan. (2011). Revanoglu, G. Afşin. Türkiye Sigorta Sektörü ve Analizi, Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı Bildiriler Kitabı.

Kwon, W. Jean, (2007).“Islamic Principle and Takafül Insurance: Re-Evaluation”, Journal of Insurance Regulation, Vol. 26, Issue 1.

Middle East (2014).Insurance Review Incorporating Global Takafül, Advancing the Takafül Movement,<http://www.meinsurancereview.com/Magazine/ReadMagazineArticle?aid=3507> 4,(01.07.2017).

Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP). Pazarlama ve Perakende Poliçe Çeşitleri, Ankara, 2008.

Milliman. (2012) Summary of the Global Family Takafül Report 2012, <http://publications.milliman.com/publications/life-published/pdfs/summary-global-family-takaful.pdf>, (01.07.2017).

Neova Sigorta, (2013). Neova Sigorta 2012 Yılı Faaliyet Raporu.

Neova Sigorta, Neova Sigorta Yöneticileri İle Mülakat, (03.07.2017).

Nomer, Cahit ve Hüseyin Yunak, (2000).Sigortanın Temel Prensipleri, İstanbul: Ceyma Matbaacılık.

Noor, Azman Mohd. (2009)."A Shariah Compliance Review on Investmen Linked

Takaful in Malaysia", Islamic Economic Studies, June.

Onagun, Abdussalam ismail. (2014)÷ Solvency of Takâful Fund: A Case of Subordinated Qard, Islamic Economic Studies, 2014.

Özbolat, Murat, (2008). Temel Sigortacılık, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Patel, Sabbir, (2004). "Takaful and Poverty Alleviation", ICMIF Publications, <http://www.takaful.coop/docstore/takaful/TakafülandPoverty-ENG.pdf> (26 07. 2017)

Price waterhouse Coopers (PWC). (2008). Takaful: Growth Opportunities in a Dynamic Market Insurance, http://www.pwc.com/bm/en/services/assets/takaful_growth_opportunities.pdf, (01.07.2017).

Rahman, Afzal Ur, (1982). Economic Doktrines of islam Vol: IV, Pakistan: Islamic Publications Ltd.

Reasürör Dergisi. (2003). Yaşlılığın Yıkılmakta Olan Direkleri, Yabancı Basından Haberler, Avrupa'daki Devlet Emek Sistemleri Hakkında Özel Rapor- The Economist.

Rişpler-Chaim, Vardit, (1985). "Insurance and Semi-Insurance Transactions in The Islamic History Until The 19th Century", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Berkeley, Eylül

Sağlam, Hadi. (2009). İslam Hukukuna Göre Sigorta-Riba ve Faiz İlişkisi Görüşlerinin Değerlendirilmesi, E-Akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 84., <http://www.e-akademi.org/makaleler/hsaglam-1.htm>, (01.07.2017).

Sağlam, Hadi. (2012). Sigortanın Sosyal ve Özel Sigortalar Şeklindeki Taksiminden Hareketle Ticari ve Yardımlaşma Sigortalarının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Akademik Bakış Dergisi.

SwissRe. (2013). World Insurance in 2012, Sigma, Zürich, No: 3/2013.

SwissRe. (2014). World Insurance İn 2013, Steering Towards Recovery, http://www.tsb.org.tr/images/Documents/sigma3_2014_en.pdf, (05.08.2017).

Şenel, Alpagut. (2006). Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadî ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2006.

Taşkaya, Merih. (2009). 1980'lerden 2000'lere Türk Sinemasında Ürün Yerleştirme Uygulamalarında Görülen Nicel Değişim, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi.

Taşkın, Ercan; Şener, H. Yelda (2004). Küreselleşme Sürecinde Türk Sigorta Sektörünün Önüne Çıkabilecek Sorunlar, Bu Sorunları Aşabilmek İçin Alınması Gereken Önlemler - "Global Normlu Sigorta Sektörü", Reasürör Dergisi, Sayı: 51.

Türk Ticaret Kanunu (TTK). Kanun Numarası: 6102, Kabul Tarihi: 13.1.2011, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 14.2.2011, Sayı: 27846, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt:

50, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf>, (23.07.2017).

Türkçe-Arapça Çeviri. Sigorta, 2014, <http://arapca-turkce.cevirsozluk.com/#tr|ar|sigorta>, (23.07.2017).

Türkiye Katılım Bankaları Birliği Faizsiz Finans Sözlüğü, (2014), [http://www.tkbb.org.tr/arastirma-ve-yayinlar-finans-sözlüğü# 1172](http://www.tkbb.org.tr/arastirma-ve-yayinlar-finans-sozlugu#1172), (23.07.2017).

Türkiye Sigorta, (2013).Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (TSB). 2012 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara.

Türkiye Sigortalar Birliği. Reasürans, (2014), <http://www.tsb.org.tr/sigortanin-tarihi.aspx?pageID=438>, (01.06.2017).

Ulusoy, Recep (1997).Bir Finansman Yöntemi Olarak Mudarabe, MÜ? Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 1997

Uralcan, G. Şebnem, (2004). Temel Sigortacılık Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi, İstanbul: Bilyay Yayınları.

Ustaoglu, Murat.(2014). Alternatif Faizsiz Sigortacılık Uygulamaları ve Gelir Seviyesine Göre Kamu Bilincinin Değerlendirilmesi, Ampirik Analiz, Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Sayı: 2.

Ustasuleyman, Talha. (2009). Yeni Ürün Geliştirmede İmalat ve Pazarlama İşbirliğinde Kritik Başarı Faktörlerinin Öneminin Belirlenmesi, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 1.

Uzun, Ali Tuğrul. (2014).Mütüel Sigortacılık ve Tekafül, KPMG Gündem, Sayı: 18.

Yapı Kredi Sigorta. (2013).Akıllı Yaşam Sigorta ve Bireysel Emeklilik Dergisi, Sayı: 21, İstanbul.

Yılmaz, Ahmet.(1997). İslam Hukuku Açısından Sigorta, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 3, 1997.

Yusof, Mohd Fadz, (2008).Halal Haram Conundrum, First International Consulting, Temmuz.

Zerka, Ahmet ez; Neccar, A. Muhammed Abdülaziz en. (2011)İslam Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta, İz Yayıncılık, Çev: Karaman, H., İstanbul

İnternet Kaynakları

http://www.bankasya.com.tr/_pdf/faaliyet_raporlari/2010_yili_faaliyet_raporu.pdf

<http://www.isiksigorta.com/documents/31122010Dipnotlar.pdf>

http://www.kuveytturk.com.tr/pdf/finansal_bilgiler/faaliyet_raporlari/2010FaaliyetRaporu.pdf

<http://www.alahlitakaful.com/aboutus.html>

http://www.pwc.com/bm/en/services/assets/takaful_growth_opportunities.pdf, (01.07.2017).

<http://www.yeniumit.com.tr/konular/detay/alternatif-sigorta~1>, (01.07.2017).

http://www.kuveytturk.com.tr/sigorta_sss.aspx - sıkça sorular sorular. (23.07.2017).

<http://www.bnm.gov.mv/files/publication/tkf/en/2004/booklet.en.pdf> (26 07 2017)

[http://www.ifsb.org/docs/engIFSB%20Exposure%20Draft%20on%20Governance%20For%20Islamic%20Insurance%20\(Takafun%20Operations%20\(Dec08\).Ddf](http://www.ifsb.org/docs/engIFSB%20Exposure%20Draft%20on%20Governance%20For%20Islamic%20Insurance%20(Takafun%20Operations%20(Dec08).Ddf)(16 07. 2017)

www.takaful.coop/doc 23.07.2017

http://www.kuveytturk.com.tr/faizsiz_sigortacilik.aspx 06.07.2017

www.insuranceinfo.com.my, 23.07.2017

<http://www.samildemir.av.tr/2009/05/ttk-tasarisinin-sigorta-sozlesmesinin> hukumlerine-
ilişkin- maddeleri-ile-getirilen -duzenlemelerin-degerlendirmesi/ (21-07-2017)

<http://diyanet7.diyenet.gov.tr> 29.07.2017